

TVAIGZNE

1955

№ 8

CEĻĀ UZ KAZACHIJU

Vējieši atvadās no savas rūpnīcas jaunajiem strādniekiem, kas, sekojot partijas aicinājumam, dodas apgūt neskartās zemes.
Attēlā uz leju — vilciens ar jaunajiem patriotiem atiet no Rīgas stacijas.

I. Sjomina un N. Titenkova foto

p.i. 55-13.152

1955. №8.

p. 1.55 - 13. 1521

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJĪETIES!

SABIEDRISKI POLITISKS UN LITERARI MĀKSLINIECISKS ILUSTRĒTS ŽURNĀLS
1955. GADA 15. APRILIS. Nr. 8 (114) IZNĀK DIVAS REIZES MĒNESĪ

NEMIRSTĪGAIS ĻEŅINS

22. aprīlī mūsu tauta, visa progresīvā cilvēce ar dziļu mīlestību atzīmē 85 gadus, kopš dzimis Komunistiskās partijas un Padomju valsts dibinātājs, visas pasaules darbaļaužu lielais vadonis un skolotājs Vladimirs Iljičs Ļeņins.

Ļeņins dzimis laikmetā, kad pāri Eiropai vēlās reakcijas melnais vilnis. Cetrdesmit astoto gadu vētra bija rimusi. Polijas sacelšanās apspiesta. Francijā pasludināta otrā imperija. Markss padzīts no kontinenta. Čerņiševskis — trimdā. Bet šo laikmetu raksturo arī citi notikumi: 1859. gadā Darvins publicē savu «Sugu izcelšanos». 1867. gadā iznāk Marksa «Kapitāls», Londonā sanāk pirmās Internacionāles kongress, vīrs Parīzes rātsnama uzviļas Komunas sarkanais karogs, pirmo reizi pāri Eiropai šalc Eižena Potjē pravietiskās vārsmas:

«Mēs jaunu pasauli sev celšim,
Kur valdīs taisnība un darbs».

Lūk, toreiz dzima arī jaunās pasaules vadonis. Dienās, kad briest izšķirošās cīņas, kad kapitalisms sāk pāraugt savā pēdējā stadijā, bet vecā pasaule pārliecina par savu mūžīgumu un visvarenību, Krievijas un vispasaules politiskās cīņas arenā iznāk jaunais Ļeņins. Ģeniāls domātājs, nepārspējams organizators, kvēls revolucionārs — Vladimirs Uļjanovs drīzi kļūst par Krievijas revolucionāru idejisko vadoni, par Marksa un Engelsa nemirstīgā darba ģeniālo turpinātāju un radošu tālākvirzītāju.

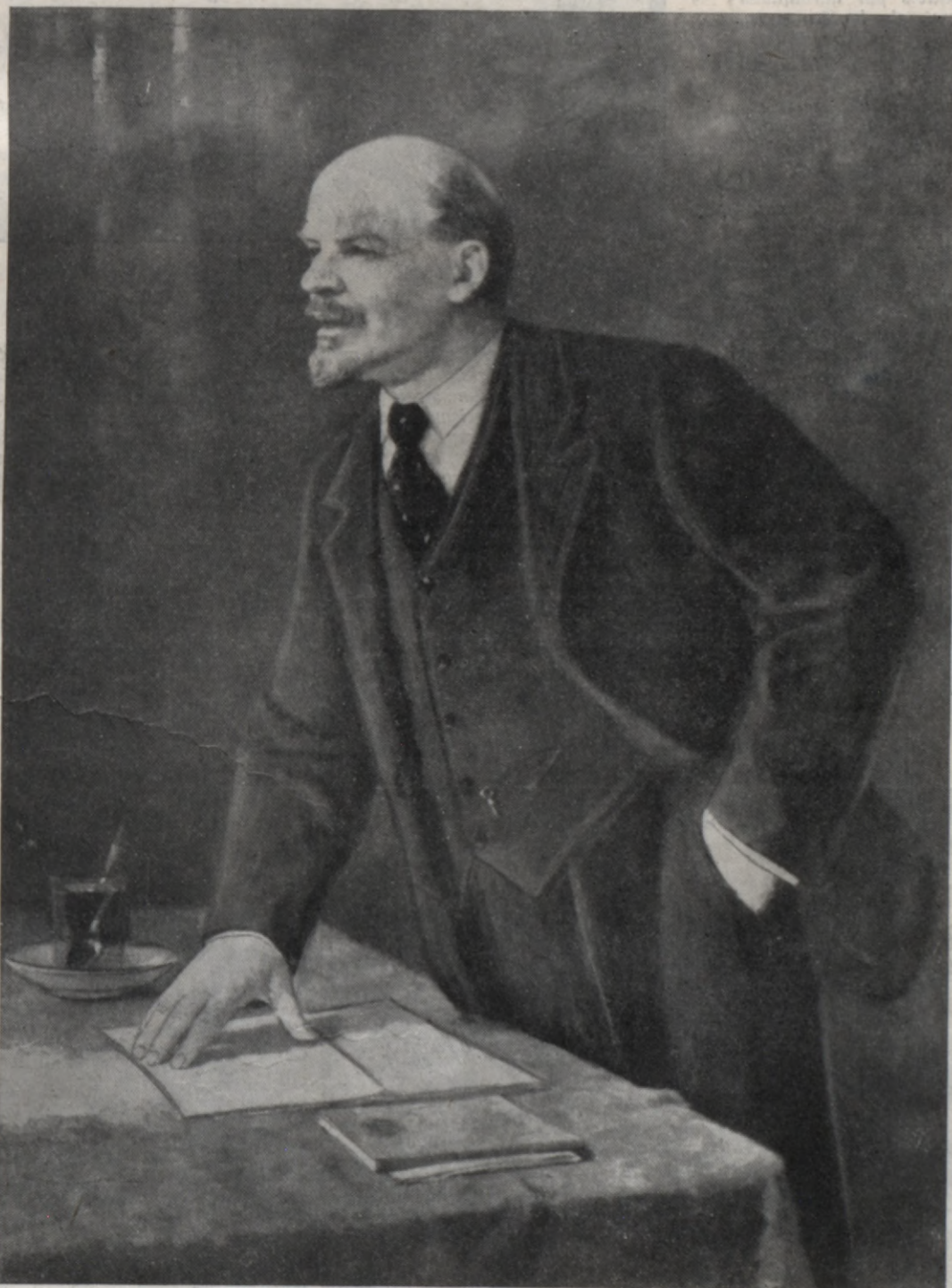
Ar Ļeņina vārdu nesaraujami saistīts jaunais, uzvarām vaināgotais posms starptautiskā proletariāta atbrīvošanas cīņā, mūsu planētas vēsturiskais pagrieziena punkts uz socialismu. Vladimirs Iljičs Ļeņins pirmais saskatīja revolūcijas centra pārvietošanos no Rietumeiropas uz Krieviju, viņš redzēja, ka tieši Krievija gadsimtu mājā kļūst par visu imperialistisko pretrunu mezgla punktu. Krievijas revolucionārā proletariāta cīņa līdz ar to ieguva pasaulvēsturisku nozīmi.

Vladimira Iljiča Ļeņina milzīgais nopelns tas, ka viņš apbruņoja Krievijas un pasaules proletariātu ar jaunu socialistiskās revolūcijas teoriju, ar proletariāta šķiru cīņas taktiku un stratēģiju imperialisma laikmetā. Ļeņins rada jauna tipa revolucionāru marksistisko strādnieku partiju, kas saliedē Krievijas darbaļaužu miljonus un ved tos izšķirošā triecienā pret patvaldību un kapitalismu.

Pirms 50 gadiem, 1905. gada janvārī, kad Krievijas proletariāts cēlās pirmajā Krievijas revolūcijai, Ļeņins ar ģeniālu paredzēšanas spēku rakstīja: «Uz Krievijas proletariātu tagad raugās drudzainā nepacietībā visas pasaules proletariāts. Carisma gāšana Krievijā, ko varonīgi sākusī mūsu strādnieku šķira, būs pagrieziena punkts visu zemju vēsturē, atvieglājums visu naciņu, visu strādnieku kustībai visās valstīs, visās zemeslodes malās».

Ļeņina radītās partijas vadībā Krievijas strādnieki un zemnieki gāza ienisto carismu, gāza muižnieku un kapitalistu varu. Oktobra revolūcija bija Ļeņinisma lielākais triumfs, tā bija Ļeņina paredzētais pagrieziena punkts visu zemju vēsturē, tā iezvanīja cilvēces jaunu eru — komunisma eru.

Oktobra vētrās dzima Ļeņina auklējums — pirmā pasaulē padomju

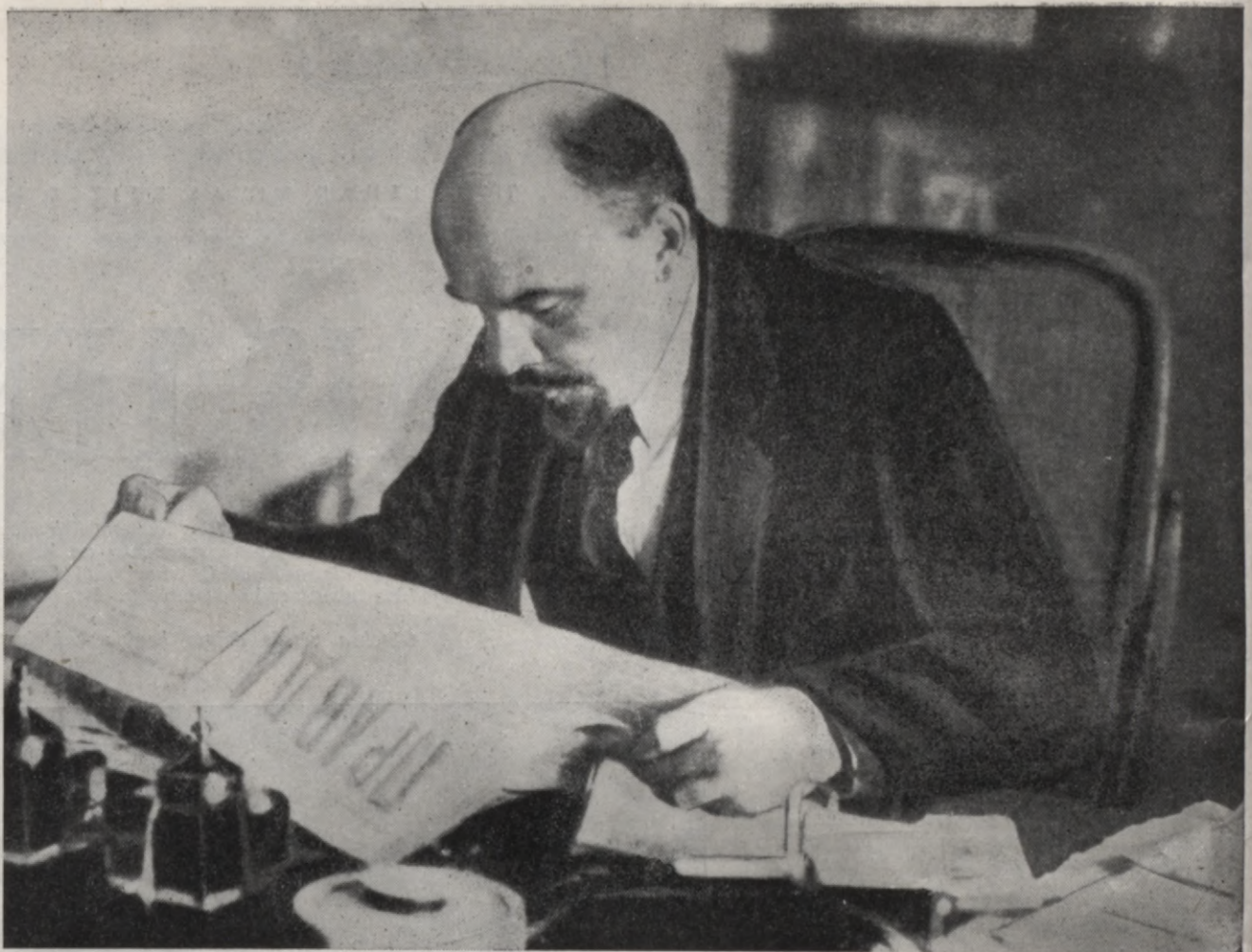
V. I. Ļeņins.

No ... portreta

valsts — šī visāsākā bulta, ko Vladimirs Iljičs ar drošu roku raidīja savu ienaidnieku barā. «Leņina diženums, — norādīja savā runā Vissavienības Padomju II kongresā J. V. Staļins, — vispirmā kārtā arī ir tas, ka radijs Padomju Republiku, viņš ar to darbos parādīja visas pasaules apspiestajām masām, ka cerība uz atbrīvošanos nav zaudēta, ka muižnieku un kapitalistu kundzībai nebūs ilgs mūžs, ka darba valsti var radīt ar pašu darbaļaužu pūliņiem, ka darba valsts jārada zemes virsū, bet nevis debesīs. Ar to viņš iedzīnāja visas pasaules strādnieku un zemnieku sirdīs cerību uz atbrīvošanos. Ar to arī izskaidrojams tas fakts, ka Leņina vārds kļuvis par darbaļaužu un ekspluatēto masu visiemīļotāko vārdu.»

Leņins ne tikai radīja pasaulē pirmo strādnieku un zemnieku valsti, ne tikai vadīja šo valsti tās pastāvēšanas pirmajos, visgrūtākajos gados; viņš noteica arī pamatos visus galvenos uzdevumus, kādi bija turpmāk jārisina Komunistiskajai partijai un padomju tautai socialisma un komunisma celtniecībā. Leņins noteica smagās industrijas izšķirošo lomu mūsu valsts neatkarības, tās aizsardzības spēju un socialistiskās tautas saimniecības celšanā un nostiprināšanā. Leņina vārds, ka komunisms ir padomju vara plus visas zemes elektrifikācija, ierakstīti zelta burtiem komunisma celtniecības programā. Leņins paredzēja, ka sīko zemnieku saimniecību pārkārtošana uz socialisma pamatiem būs pats svarīgākais, bet arī pats komplikētākais uzdevums, kas jāveic partijai socialistiskās sabiedrības celtniecībā. Un Vladimirs Iljičs deva stingru teoretisku pamatojumu šā uzdevuma pareizai risināšanai. V. I. Leņina kooperatīvais plāns nosaka ceļus un metodes zemnieku masu iesaistīšanai socialistiskajā celtniecībā uz valsts socialistiskās industrializācijas, smagās rūpniecības straujās attīstības un visas tautas saimniecības elektrifikācijas bāzes. Ar sevišķu spēku un aktualitāti mūsu dienās skan Leņina norādījums par darba ražīguma celšanu kā pašu svarīgāko izšķirošo posmu jaunās socialistiskās sabiedrības uzvarā, par valsts aparata darba uzlabošanu, par partijas rindu tīrību, par koleģiālas un kolektīvas vadīšanas metodes stingru ievērošanu partijā darbā.

Vladimirs Iljičs Leņins lasa «Pravdu» (1920. g.).

Ikvienā soli, ikvienā lielā un mazā darbā mēs šodien jūtam Leņina ģenialo, gadu desmitiem uz priekšu aizsteigušos domu svētīgo ietekmi. Leņina mācība ir patiesss kompass, pēc kura pa neizdibinātām komunisma celtniecības takām mūsu zemi un tautu ar drošu roku vada Leņina izauklētā komunistu partija. Leņina idejas un norādījumi ir visu mūsu valdības un partijas vadošo organu vēsturisko lēmumu pamatā.

Milzu nozīme ir Leņina novēlējumiem mūsu Dzimtienes ārpolitikas veidošanā. Stingri un konsekventi Padomju valdība balstās uz leņinisko tezi par divu sistemu mierīgas līdzās pastāvēšanas iespēju un nepieciešamību.

«Ir lielāks spēks, — norādīja 1920. gadā V. I. Leņins, — nekā jebkuras naidīgas valdības vai šķiras vēlēšanās, griba un lēmums, šis spēks ir vispasaules kopīgās ekonomiskās attiecības...»

Sajos Leņina vārdos ir ne tikai padomju valsts miera gribas apliecinājums, bet arī mūsu partijas un tautas pašāvība, ka vēsturiskajā sacensībā starp kapitalismu un socialismu uzvara nodrošināta socialismam.

Kā pierādījusi pēdējo gadu desmitu vēsture, leņinisma Dzimtene kļu-

V. I. Leņina dzīvoklis Kremli. Skats uz ēdamistabu.

Leņina darba kabinets Kremli.

visi par neuzvaramu miera un progresa bastionu un visi reakcijas mēģinājumi aptumšot socialisma bāku ir beigušies ar agresoru kauna pilnu sakāvi. Ir piepildījušies Leņina pravietiskie vārdi, ka nekad neuzvarēs atbrīvoto strādnieku un zemnieku armiju, kuri paši izpratuši, ka aizstāv savas, visas tautas intereses.

Pirms 33 gadiem V. I. Leņins rakstīja, ka mūsu komunistiskās saimniecības celtniecība kļūs par paraugu nākošai socialistiskai Eiropai un Azijai. Mūsu laimīgā paaudze redz piepildāmies Vladimira Iljiča paredzējumu. Jau turpat puse no Eiropas un Azijas iedzīvotājiem dzīvo, ceļ un strādā zem socialisma karoga. Top jaunā socialistiskā Eiropā Top jaunā socialistiskā Azijā! Un mūsu Dzimtene — Leņina auklējums — ir paraugs un piemērs visai demokrātijas un socialisma nometnei.

Leņinisma ideju grandiozs triumfs bija tautas demokrātijas valstu nodibināšana, Ķīnas tautas vēsturiskā uzvara, varenās miera, demokrātijas un socialisma nometnes izveidošanās. Leņina idejas iedvesmo šodien cīņai par sociālu brīvību miljoniem un miljoniem komunistu, simtiem miljonu apspiestu darba cilvēku kapitalistiskajās zemēs. Leņina idejas likušas atāust jauna laikmeta ritam kolonijālās un atkarīgajās zemēs, kurās dzīvo turpat puse no cilvēces, un nav tāda spēka pasaulē, kas varētu apslāpēt šīs atmodas ausmas mirdzošo gaismu.

Dziļi jo dziļi visu tautu apziņā iespiedušās leņiniskās miera idejas, kas iemiesotas mūsu valsts ārpolitikā, kas kļuvušas par karogu mūsdienu varenākajai masu kustībai — miera cinitāju kustībai.

Leņina mācība gūst aizvien lielākas un dziļākas uzvaras. Tā ir neuzvarama, jo pauž visas pasaules vienkāršo cilvēku dziļākos centienus pēc miera, taisnības un laimes. Lūk, kāpēc Leņina vārdu ar vienādu mīlestību izrunā darba cilvēki visos kontinentos, lūk, kāpēc leņinisms ir šodien visasākašs ierocis cīņā par mieru un sociālo progresu.

Leņinisms dzīvo un uzvar mūsu tautas varoņdarbos, ceļot komunis-

A. T. Pušņins. V. I. LEŅINS KAZANAS UNIVERSITĀTE.

V. I. Pragers. JAUNĪBA. V. I. LEŅINS.

lisko sabiedrību mūsu zemē; leņinisms dzīvo mūsu jaunās paaudzes morālajā, garīgajā un politiskajā augsmē, un tādēļ šai paaudzei mēs pašļāvīgi uzticēsim Leņina mantojumu.

Leņinisms dzīvo socialisma celtnieku uzvarās un iecerēs tautas demokrātijas zemēs, tas dzīvo simtu miljonu vienkāršo cilvēku cildenajā cīņā pret imperialismu un agresiju, par mieru un demokrātiju.

Leņina mācība ir nemirstīga. Cilvēces gaišā nākotne, kurai ceļu pašķīris Leņina ģenijs, pieder un piederēs leņinismam.

„VLADIMIRS ILJIČS ĻENINS”

POEMAS FRAGMENTS

Es pazīnu strādnieku.
 Pat ābeceš gudrību Rakstos neprašā.
 Bet viņš klausījās, viņam bij maz.
 un visu kā Ļeņins runāja,
 Es dzirdēju saprata tas.
 Sibīrijas zemleka stāstu.
 Atguva, iekopa ciemu,
 ar šautenēm sargāja cieši.
 Ne viņi dzirdēja Ļeņinu,
 bet viņi visi ne viņi lasīja,
 Es redzēju kalnus, — bij Ļeņinieši.
 Pat krūms mākoņi klīnītis plaka.
 tur nerada saknēm Irdnes.
 Bij tur kalnietis viens
 pa simts verstu apkārt;
 viņam Ļeņina zīme skrandās mirdzēja.
 Sacīs — te jūsmo
 tikai par rotām.
 Jaunkundzes sprauž sev pie krūts tās,
 Ne jau piespraude kāda — lai zvīļ.
 sirds, kreklam cauri mirdz spodra
 kam pār visu Iļjičs mīļš.
 Nevar izteikt to
 ar baznīcslavu vārdu lokiem,
 ne jau dievs tā lika —
 izredzētais, nācl
 Cilvēcīgā gaitā un ar darba rokām,
 un ar pašu galvu ceļš ir nostaigāts,
 Skatu no augšas pār Krieviju laid,
 lūk, tā, zilganām upītēm klāta,
 it kā pēriens kad pāri brāzles baigs,
 it kā ar pātagām sakapāta.
 Bet vēl zilāki nekā ūdeņi ziedonī
 Krievijas miesā dzimtbūšanas zilumī.
 Tad no sāniem aplūko Krieviju, —
 kur vien acis tev patīks mest,

visur debesu kupolā ievijas
 kalni, katorgas, raktuves.
 Bet par katorgām vairāk mocija
 fabriku negala darbu verdzība.
 Braucu zemes daudz bagātākas,
 skaistākas, gudrākas apskatīt.
 Bet nevienas vēl sāpīgākas
 negadījās man ieraudzīt.
 Jā, ne katru plīķi
 no sejas tirīsi.
 Auga balss: — Cēties par zemi,
 Un jau satvēra dumpīgie vīri,
 vienpatņi, bumbu un pistoli.
 Labi carā satriekt visas lodes!
 Bet ja tikai putekļus
 ap riteņiem tu vandi?!
 Atentata rīkošanā notverts
 Uļjanova brālis Aleksandrs.
 Vienu nonāvēsi, otrs
 būs nīknāks,
 spīdzinādams priekštečus
 pārspēt tieksies.
 Aleksandrs Uļjanovs
 pakārts tika —
 tūkstošais no šīselburdziniekām.
 Un tad teica Iļjičs
 septiņpadsmitgadīgs, —
 vārdi šie ir stiprāki par zvērestu,
 kad zaldāts roku ceļ:
 — Brāli, gribam
 mēs tev maiņu radīt,
 uzveiksim, bet cits
 būs mūsu ceļš! —
 Aplūkojiet pieminekļus, — redzat
 varoņgintis?
 Krūtis izriezis, bet tev
 to vainagot.
 Nevis tādu darba dienu rindā
 Iļjičs varonību
 rādīt prot.
 Viņš reizē māca rūpnīcu rīklēs,
 kā izpeļņu par piecām kapeikām
 pavairot.
 Ko darīt, ja meistars
 ķīviņus riko.
 Kā panākt, lai salmnieks
 siltu ūdeni dod.
 Bet ne sīkums ir mērķis viss;
 uzveicis nedrīkstī stāt
 pie tās pašas peļķes, ko izmēzis.
 Mērķis ir — socialisms.
 Ienaids — kapitalisms.
 Nevis slota ir ierocis —
 šautene.

Sikstajā dzirdē
 vēl un vēl
 viņš neapņika
 kalt,
 ko jau dzirdējuši,
 bet no rīta
 vienu otrā lika
 rokas tiem,
 kuri sapratuši.
 Vakar bij četri,
 šodien — četrsimt.
 Slēpjamiem,
 rīt tomēr
 atklāti celsimies,
 tad
 četrus simtus
 tūkstošos vērtīsim.
 Pasaules strādnieki
 ciņā
 mums līdzīes.
 Neesam
 kā zāle, kā ūdens klusais, —
 darbaļaužu
 dusmas
 tūkst un briest.
 Ar grāmatu zibšpiem
 griezt
 Iļjičs uzsāk.
 Proklamāciju, skrejlapu
 krusa biezt.
 Brāzās
 ap Ļeņinu
 tumšs masas strauts
 un no viņa
 pret gaismu
 dzīrās,
 un, masu spēka
 un domu kļauts,
 Ļeņins
 auga
 līdzī šķīrai.
 Lūk, nu jau
 īstenī piepildās
 tas,
 ko jauneklīs
 Ļeņins zvērēja:
 — Mēs — ne vairs vienīnieki,
 mēs —
 cīņas savienība,
 ejam par brīvību
 strādnieku šķīrai. —
 Ļeņinīsmī izplešās,
 tālāk
 kārtojas,
 Iļjiča rūdīto
 skolnieku plašināts.
 Vladīmirkas
 dubļos,
 putekļu kārtās
 pagrīdes drosmī
 ieraksta asinīm.
 Šodien
 zemeslode
 mūsu spēka griezta.
 Pat ja
 mēs
 ī Kremļa krēslos esam,
 darbā
 dažam labam
 tā kā ēna piestāj
 Nerčīnska;
 viņš važas dzīrd,
 ko nesa.
 Atkal
 jums
 par putnu ceļu teikšu.
 Aiz cietuma durvīm
 tramvajs
 elektrīskais jož.
 Kam no jums
 gan dzelzu stiepus beidzot
 negadījās plēst
 un kost?!
 Kaut val pierī
 akmens sienās
 sadauzī, —
 kameru
 aiz tevīs
 izmēza un slaucīja.
 «Ne ilgī, bet labī un godam
 Tev dzīmteneī kalpot bīj ļauts.»

Kādā trimdā
 Ļeņīns īemīlēja
 dziesmu šo,
 kas sīrdī skumjo spēku lēja?
 Stāstīja —
 īes zemnieks
 savu taku,
 vienkāršs socialīsmu
 bez viltus sāks.
 Nē,
 jau Krievīja
 slīen augšup
 simtīem ragu,
 pilsētāī aug pārī
 dūmu vāks.
 Neaicīnās paradīzē —
 lūdzu, nācīet, —
 tīkai pārī izsūcēju līķīem
 komunīsmī var kāpt.
 Zemniecības simtu miljonus
 prolets māca,
 proletariatu vada
 Ļeņīns pats.
 Solīt sola
 līberālī, esers knašāī.
 strādniekam
 pats rīklī žņaugš, —
 nav baīl.
 Ļeņīns
 frazītes
 pa diegam
 noplēsīs no viņa paša,
 lai tas grāmatās
 spīd —
 muižnieks kaīls.
 Un mums
 vairs
 nevajag tenku saltu, —
 sak,
 brīvība, brālība
 un cītī vārdī, —
 mēs jau
 marksīsmā brupās kaīlī:
 pasaulē
 vīena
 boļševīku partīja.
 Amerīku
 ekspresī
 caurī brauksī,
 īesī pa Čuchlomu —
 visur tev
 tagad vīenmēr
 acīs sprauksīs
 burtī
 K K P
 un vīdū mazs «b».
 Tagad
 Marsus
 Pulkova tvarsta,
 debesu lādītē
 meklējot moži.
 Bet burts
 šīs
 vīsu pasaulī pārstāv
 simtkārt sarkanāks,
 varenāks,
 spožāks.

Atdzejojīs J. Plaudīs

Kīnas Tautas Republikā savākti ap 400 miljoni parakstu zem Vispasaulē miera padomes Aicinājuma pārtraukt atomieroču ražošanu. Attēlā pa kreisi: Valsts Sanhajas kokvilnas fabrikas Nr. 1 strādnieces parakstās zem Aicinājuma. Attēlā pa labi: Itālija. Parakstu vākšana zem Aicinājuma Romā. TASS fotokronika

AIZLIEGT ATOMIEROČUS!

Lielā politiskā pacilātībā mūsu republikā notika parakstišanās zem Vispasaulē miera padomes Aicinājuma.

Augšējā attēlā: Aicinājumu paraksta VEF strādniece G. Kovalova. Attēlā pa labi: parakstās Vagonu rūpnīcas ratīgu mehāniskā čeha urbējs E. Amons. B. Tknusa foto

C. Dinere

Sievietes prasa mieru!

1.

Vēl šobaltdien mēs bieži pazīt varam
Tās sievietes, kas zaudējušas karā
Sen dēlus, vīrus, daudzās atraitnes
Pēc skumjām, ko tās acu dziļēs nes.
Ja viņas tērtos sēru drānās melnās,
Tad sāpes saredzamas būtu kā uz delnas,
Pat ielas melnas liktos mums,
Bet sieviete prot dziļi sirdī skumt
Un tikai istabiņā, vīna palikusi,
Tā kādreiz skapja durvis paver klusi,
Kur piemiņai vēl uzvalks glabājas,
Ko reizi pēdējo pirms kara vilcīs tas,
Pēc kura sirds ne mūžam sērot nenorimst,
Kaut apkārt jauna, gaiša dzīve dzimst.

2.

Daudz dzejots ir par cirtām, sārtām lūpām,
Bet retāk dzejā sievu rokas min,
Kas tik daudz darba, tik daudz rūpju
Un tik daudz gaišas milas zin.

Te rokas adatā ver pavedienu,
Te viņas sēj un plauj, pie stellēm drānas auž,
Te mājas spodrīna un galdu klāj diendienā,
Pie krūtīm maigi bērnu galvas glauž.

Aiz tūkstoš sīkām rūpēm mirdz tās dvēsele lielā,
Un tāpēc rokas darboties tai mūžam nepiekūst,
Tāpat kā mūžam namos, dārzos, ielās
Mums saule miljoni sīkos staros plūst.

3.

Ir sievietes uz zemeslodes māsas,
Lai kur tās būtu, kādas ādas krāsas,
Vai zeltā, vai kā nakts tās mati mirdz,
Bet visas bērņus iznēsā zem sirds
Un, sevi aizmirstot, tos kopj un dzīvō vada.
— Mēs dzīvību uz zemeslodes radām!
Lemt tāpēc neatlausim jums
Par cilvēci, tās likteņiem bez mums!
To sakām tiem, kas atomkaru vēlas;
Tad dzirdiet šodien mūsu balsis kvēlās,
Kā estafete vārdi skrien un neapstājas:
— Mēs gribam mieru, prieku katrās mājās.
No mūsu nākotnes un laimes rokas nost!
Mēs bērņus mīlam, nosargāsim tos!

Revolūcijas tribūns

Vladimirs Majakovskis.

Enciklopedijā, saprotams, ievietots plašs raksts par Vladimīru Majakovski, bet tur atrodamas arī dažas citas interesantas ziņas par lietām un vietām, kas šādā vai tādā kārtā salstījušās ar lielo krievu padomju dzejnieku, par ciemu, kurā piedzimis dzejnieks un kas agrāk saucās Bagdadi, bet nu jau piecpadsmit gadu — Majakovski. Tas ir Gruzijas republikas rajona centrs, tur ir skolas, bibliotēka, MTS, stadions, vīna fabrika. Māja, kurā Majakovskis piedzimis, kļuvusi par viņam veltītu muzeju. Ciems atrodas pie Čanis-Čkali upes, un šis latviešu ausīm neparastais vārds uzbur gara acu priekšā Kaukaza dabu, kalnus un lejas. Lasām par Majakovska bibliotēku un muzeju Maskavā, un tad, tālu no Maskavas, priecīgā savijņojumā apstājamies pie Majakovska smailēs. Tā trīsdesmitajos gados PSRS Zinātņu akadēmijas ekspedīcijas dalībnieki nosaukuši kalnu virsotni Kalnu-Badachšanas autonomajā apgabalā Tadžikijas republikā. Smalle uzlienas 6096 metru augstumā, un mums ienāk prātā, ka tāda sešus kilometrus augsta kalnu virsotne

bijis pazīstams, dzīvo tālāk kā tvalkonis ar dūmeņiem un tauvām. Tā, viņš saka, katram jācenšas dzīvot dažādos «ilgos» darbos vai lietās, pasākumos.

Majakovska dzejoļi, poēmas, lugas pamfleti un ceļojumu apraksti ir viņa ilgie darbi, ar kuriem viņš iejaucas mūsdienu dzīvē. Viņa vārdā nosauktajā metro stacijā kolonas ietver rievots nerūsošs tērauds, un no tāda, vēstures šķīdoņos un negaisos nerūsoša materiāla ar meistara roku un degošu sirdi veidoti Majakovska labākie darbi.

Trīspadsmit padomju gados Majakovskis ar apbrīnojamu spriegumu darbojies satiras laukā. Kad isi pirms Oktobra revolūcijas 1917. gada jūlijā Maksima Gorkija vadītā rakstnieku un žurnālistu grupa domāja izdot satirisku nedēļas žurnālu, organizēšanas darbos piedalījās arī Majakovskis. Viņš bija atradis jau arī virsrakstu — «Ķerra». Žurnāls neiznāca, bet Majakovskim jau bijis sagatavots dzejolis, kurā izskaidroti satiriskās ķeras uzdevumi, — ar to jāalzgādā atkritumu izgāztuvē dažnedažādas drāzas, kas maisās

labi saskan ar dzejnieka vareno vērlenu.

Padomju Savienībā daudzi kolchozi nosaukti Majakovska vārdā, viņa vārdu valkā ielas daudzās pilsētās, laukums Maskavā. Padomju dzimtenes galvaspilsētā Majakovska laukuma metro stacijā apbrīnojam milzīgo apakšzemes zāli ar tērauda konstrukcijām, tumšpelēkā Kaukaza marmora un rozānā Urala orķera jeb rodonita plāksnēm un Deinekas mozaikām. Visām šīm lietām gan nav tieša sakara ar Majakovska dzeju, bet, domājami par tām, mēs domājam arī par to, cik lielu atsaucību padomju zemē ieguvusi dzejnieks, kas dedzīgi un uzticīgi kalpojis tautai. Divdesmit piecus gadus pēc Majakovska nāves padomju laudis viņu sajūt cieši sev blakus, lielais dzejnieks salstis tūkstoš saītiem ar mūsdienu dzīvi. Dzejoļi «Biedram Netem — tvalkonim un cilvēkam» Majakovskis visai spēcīgi izteicis domu, ka taisnas lietas cīnītājs arī pēc nāves dzīvo tālāk savos darbos, un ne vien savos, bet arī citu cilvēku sargos un mērķos, darbos un sasniegumos. Padomju diplomātisko kurjeru Teodoru Neti buržuāzijas aģenti noslepkavoja 1926. gadā vilcienā buržuāziskās Latvijas teritorijā. Ieraudzījis ostā Netes vārdā nosaukto kuģi, dzejnieks priecājas, ka Nete, ar kuru viņš pats

pa kājām revolūcijai. Majakovskis piedalījās gandrīz visos seva laika satiriskos žurnālos, un redakcijas apspriedēs viņš allaž ieradies ar veselu gubu tematu un uzmetumu. Dzejnieks seko visam ar vislielāko vēribu, ātri aptver, pret ko jāvērs satira. Satirisko feļetonistu, prozaīki vai dzejnieku viņš uzlūko par vienu no visnepieciešamākajiem preses, vispār rakstniecības darbiniekiem. Avīzēs «Izvestija», «Komsomolskaja Pravda», «Trud», žurnālos «Krasnaja Novj», «Krokodil» un Rostas logos Majakovskis ar saviem satiriskiem, politiskiem dzejoļiem iztīrāja, vērtēja, izsmēja un tiesāja visdažādākās dzīves parādības pašu mājās un ārzemēs. Kad radās kāds svarīgs jautājums, vienalga, vai padomju sadzīvē, vai ārpolitikā, dzejnieks tam pievērsās ar visu savu dedzību un izpratni, vērtējams šim jautājumam vairākus dzejoļus. Tā radās cikli par Britānijas imperialistu asiņainajiem darbiem un dēkainajiem plāniem; par birokrātijas pašmājas, apsūbējušiem kancelejstiem, sausiem burta kalpiem un kukulniekiem, lietu kaļņeciskiem vilcinātājiem un garumā stiepējiem; par komjauniešu sadzīves nelāgajām parādībām; par kapitalistisko zemju varasvīriem. Naudas maisu, politisko halzīvu, valdonīgo blēžu ģimenes 1923. gadā viņš apvieno «Majakovska galerijā». Apakštītulā lasām — «Tie, kurus nekad nesmu redzējis», bet uzzīmēti šie gan neredzētie, bet visā pasaulē izdaudzīnātie kapitāla kalpi tik dzīvi un krāsaini, ar tādu trāpīgu sarkasmu, ka uzreiz iespiežas atmiņā. Galerijas oriģināli gan jau tagad apmirusi, bet Vanderveldes, Gompersa, Musolini, Piļsudska, Puankarē blēdību un nožlegumu vēsturniekam Majakovska vārsmas arvien palīdzēs viņus pārlūzti raksturot. Pats viņš savu galeriju arī ilustrējis ar šaržiem, un tie tikpat trāpīgi kā vārsmas. Kerzonam seja tukša, — ne acu, ne mutes, ne deguna, — bet toties aiz viņa stāv divi resni un cilindroti tēvoči, un tie, lūk, nosaka un veido lorda seju. Kāda gan seja ir mūsdienās franču, angļu, itāļu, rietumvācu tautai naidīgo valdību ministriem? Aiz muguras viņiem stāv Volstrīta asiņainie tēvoči Sami, un Adeņauera, Selbas. Fora valbistu spēle mainās pēc viņu pavēlēm. Un lai kā nopūlas saglabāt savu nacionālo cieņu Cerčils ar Idenu, arī viņiem sejas pašiem jau tikpat kā tukšas, arī viņu valbistu spēli nosaka amerikāņu monopolisti.

Majakovskis sajuta savas atbildības daļu par jaunās padomju republikas nākotni, par šīs republikas celājiem, padomju cilvēkiem. Vai katrs no mums pilnā mērā uzņemas uz saviem pleciem, ar savu sirdi un prātu šo atbildības daļu? Daudzi paiet vienaldzīgi garām tam, kas jānosoda, jāiznīdē, jāizlabo... Un jo augstāka vieta garāmgājējam dzīvē, — vai nu tas būtu kolchoza priekšsēdētājs, vai rūpnīcas inženieris, ministrs, sekretārs, vai rakstnieks, jo lielāka viņa atbildības daļa. Ar lielu atsaucību lasītāji uzņēma Annas Brodeles, Annas Sakses, Valda Luksa publicistiskos rakstus par dažādām mūsu dzīves nebūšanām. «Cīņas» numurs ar Pētera Etera feļetonu nūdien divreiz interesantāks par parasto, to, kurā tāda feļetona nav. Gogolis, Saltikovs-Sčedrins un Majakovskis skubina padomju rakstniekus — citīgāk pie darba! Kur palika latviešu satiriskais žurnāls, par kuru vienu laiku daudz runāja? Stumt atkritumiem un puvešiem piekrautu ķerru varbūt nav visai patīkami, bet tā ir pavisam nepieciešama profesija.

Par mūsdienām gandrīz jāsaka, ka visaktuālākā satīra Latvijā jāmeklē pa dažām sienas avīzēm.

Patriotam Majakovskim sār sirds kā rēta ar sāli un uguni, kad viņš raksta par huligāniem, kaiteņiem, izvīrtuļiem, bet tie ir jāizspiež kā trūmi no revolūcijas miesas. Satīriskais dzejolis par huliganu iesākas ar rindu — mūsu republika briesmās. Tik asi viņš toreiz nostādīja jautājumu. Par fejetonu dzejā «Aizsāvēdējušies» visai atzinīgi atsauca V. I. Leņins. Metalstrādnieku kongresā 1922. gada 6. martā Leņins pieminēja šo dzejoli, — dzejas laukā viņš gan neesot kompetents, bet sen neesot «jutis tādu patiku, raugoties no politiskā un administratīvā viedokļa». Tālāk lasām: «Dekretu praktiskā izpildīšana, kuru mums ir vairāk nekā pietiekami un kurus mēs cepam tāda steigā, kādu attēlojis Majakovskis, netiek pārbaudīta. Vai pie mums izpilda atbildīgo komunistisko darbinieku lēmumus?» Un vēl: «Kas ir mūsu sēdes un komisijas? Ļoti bieži tā ir spēlēšanās». Valstsvīrs jautājumu saasinājis vēl spriegāk un atklātāk kā dzejnieks, viņam uz to tiesības. Dzejoli «Birokratu fabrika» Majakovskis savā kodīgi puķainajā izteiksmē aizrāda, ka «komunisti nav putns» un viņam nepiederas papīru aste. Tāds papīrnieks jāpaceļ aizskausta un jātrauj no papīriņiem, lai tie viņam neaizēnotu komunismu.

Majakovskis dižens nostājas mūsu priekšā sevišķi vēl tādēļ, ka nekādas ēnas, dūņas un drāzas, likstas un vainas viņam neaizēnoja skatu uz Padomju Savienības nākotni, uz komunismu. Viņš vienmēr un visur saredz parēlzo spēku samērus, viņa pamata tonis allaž ir optimistisks, viņš tic, nē — viņš zina, ka

jaunais uzvarēs veco, ka kapitalistiskā pasaule aizies bojā. Viņa pārliecību padomju ļaudis attaisnojuši; aizgrābts stāvētu šodien dzejnieks pie lielajām komunisma celtnēm, censtos dzejā izteikt tos varenos Padomju Savienības sasniegumus, kādus uz mūžīgiem laikiem padomju ļaudis, karavīri un celtnieki ierakstījuši cilvēces vēsturē. Tribuns, patriots, dzejnieks, kuram dzimtene deg dziļi sirdī, nostājas mūsu priekšā poemās «Vladimirs Iljičs Leņins» un «Labi». Tāpat kā Gorkijs, Majakovskis krustām šķērsām apceļoja Padomju Savienību, allaž gribēja būt ļaudis, gribēja pats pārliecināties, kā aug jaunā republika. Cilvēkiem, — viņš redzēja, — katram bija sava seja, bet tie nebija kerzoniskie tukšgimji, — tie ticās visi uz vienu mērķi, viņu dvēseles bija bagātas un daudzpusīgas, viņu metodes un fantāzijas atšķirīgas. Majakovskis vai rautin rāva uz priekšu, uz komunismu savus līdzpilsoņus, un tādēļ viņu tik neganti ienīda visi tie, kas murgoja par veciem laikiem, par carismu un kapitalismu, un tādēļ viņu tik dziļi iemīlēja visi padomju patrioti, visi jaunās un apvienotās cilvēces ilgotāji. Komunistiskajai partijai un Padomju dzimtenei viņš bija dižens un dedzīgs, uzticīgs dēls.

Ārkārtīgi plaša ir Majakovska pasaule, un atkal mums ienāk prātā viņa virsotne Sachdarinas kalnu grēdā. Tālu redz no tādas virsotnes! Dzejnieks, tribuns, sauca visus ciņā pret baltgvardiem un interventiem, — tas bija svētais brīvības karš! Ar visu sirdsdegsmi un prāta asumu viņš nostājās pret imperialistiskajiem kariem un to izraisītājiem. Šodien Majakovskis miera aizstāvju saimē cīnās kopā ar daudziem simtiem miljoniem. Viņa dzejā jauns saturs ieguva jaunu formu,

un mūsdienu dzejnieki mācās no viņa, no lielā meistara un dedzīgā revolucionāra, veidot jauno dzeju. Par maz varbūt vēl mācās, — Meinhards Rudzītis labi to uzsvēris savā dzejolī «Atzišanās Majakovskim».

Pēc Majakovska nāves Lunačarskis rakstīja: «Tas bija neizsīkstošas vitalitātes avots, un šo dzīvīgu satvēra un valdīja stipra griba. Tas bija viens no dzīvības, dzīves maksimalajiem izpaudumiem». No viņa grāmatām. — telca Lunačarskis, — plūst spilgta gaisma, ko nevar paciest tumsas draugi.

Dzīvais ar dzīvījiem, tā viņa lomu mūsu laikos apzīmējis kāds kritiķis, un šis apzīmējums ir visiem pa sirdij un prātam.

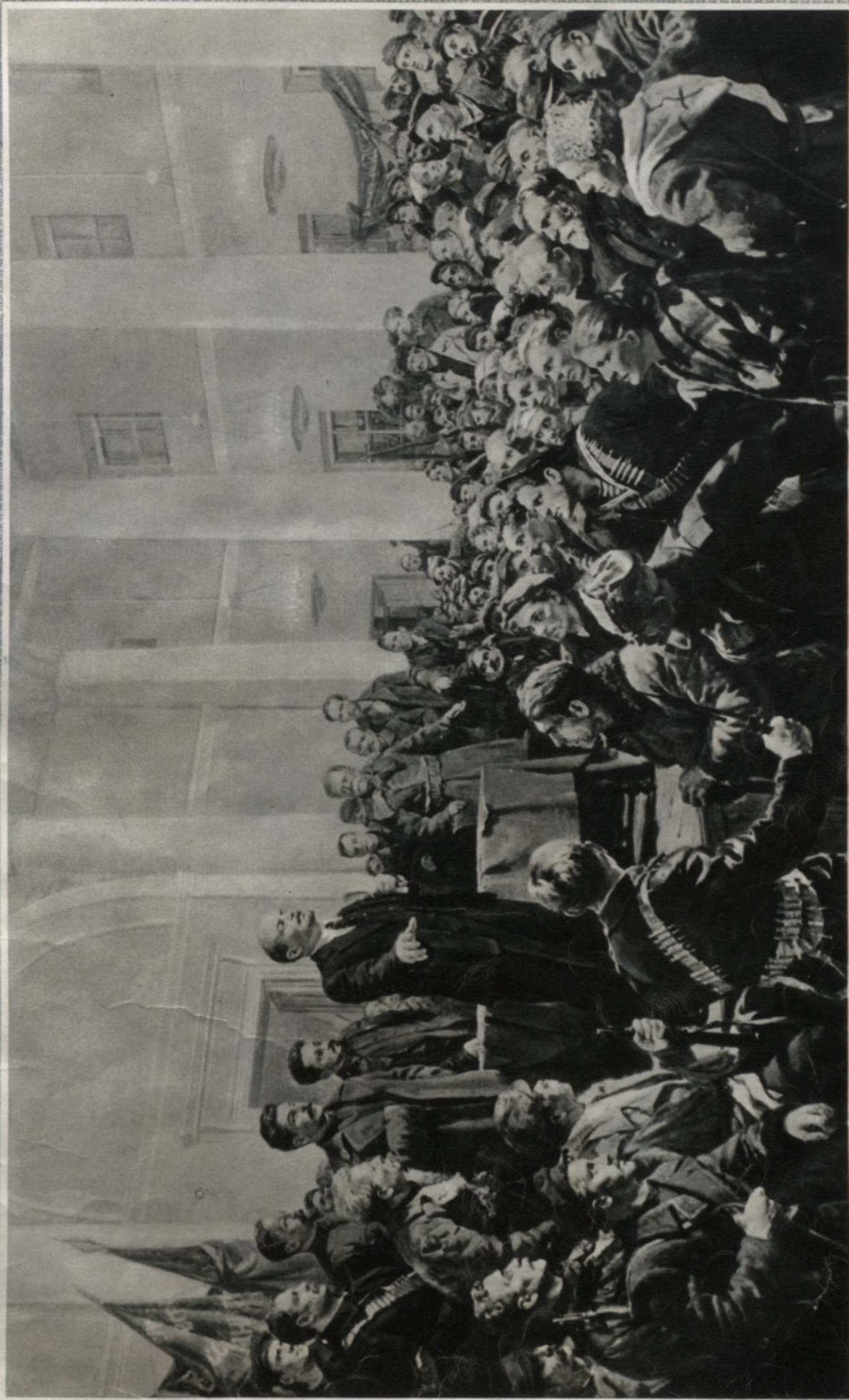
Majakovskis sasauca ar mūsdienām vēl kādā plāksnē, — 1929. gada beigās un 1930. gada sākumā viņš sarakstīja tekstu un scenariju cirka uzvedumam «Maskava deg», kas bija nodomāts 1905. gada atcerei. Izrāde notika nedēļu pēc Majakovska nāves. Dzejnieks apvienoja divus žānrus, varonisko un satīrisko. «Biedri, skaties un mācies līdz dibenam ienīst ienaidnieku». Autors programā bija piebūvējis, ka izrādē piedalās «cilvēki, lelles, zvēri, uguns un ūdens». Un arī šajā, Piekta gada revolūcijas atcerei domātā uzvedumā bija iestarpināti aktuali momenti: Majakovskis atmaskoja un strotēja imperialistus, budžus, baznīcniekus. Dzīvā dzīve pildīja visu viņa būtņi. Tādēļ viņš dzīvs arī šodien. Kādā vietā viņš teicis, ka dzejniekam kaut vai par vienu stundu jāaizstēdžas priekšā tagadnei. Un tādēļ viņš tik vajadzīgs šodien, jo mēs kopā ar dzejnieku vēršam savus skatus uz nākotni.

J. Sudrabkalns

Sā gada 24.—25. martā notika Latvijas PSR ceturrtā sasaukuma Augstākās Padomes pirmā sesija. Attēlā: skats sēžu zālē.

B. Tīkusa foto

МЪКСЛИНЕКУ Д. НАЛБАНДЖАНА, В. БАСОВА, Н. МЕШЧАНИНОВА, В. ПРИБИЛОВСКА И У. М. СУЗДАЛЦЕВА ГЛЕЗНА «ВАРУ ПАДОМЕМЪ, МИЕРУ ТАУТЪМЪ»

O. SKULME. <V. I. LEŅINS LSD IV KONGRESĀ BRISELĒ 1914. G. JANVARĪ.>

Kukuruzas šefi

Augstu kukuruzas ražu solās izaudzēt kolchoza «8. marts» lopkope komjauniete A. Galle.

Rembates 7-gadīgās skolas audzēknie J. Irbe — kukuruzas audzēšanas entuziasts. Attēla uz leju: mičurinietis A. Viksna.

Marta pēdējās svētdienas pēcpusdienā Rembates skolas namā pulcējās Ogres MTS apkalpojamās zonas kolchozu jaunieši — kukuruzas audzētāji. Apspriedē piedalījās arī tālu pazīstamais Pļaviņu rajona kolchoza «Varonis» mičurinietis Arvīds Viksna.

Darba kārtībā viens jautājums — par kukuruzu. Tas šodien valdzina ikviena zemkopja prātu, par to jo sevišķi interesējas lauku jaunieši. Tāpēc arī viņi lūgusi sirmo mičurinieti b. Viksnu dalīties savā pieredzē šīs kultūras audzēšanā; kāda tai jāizvēlas augšne, kādi mēslojumi dodami kukuruzas laukiem, kad un kā tā sējama, kā kopjama un novācama?

... Jau sen, pirms gadiem divdesmit pieciem, b. Viksna sācis nodarboties ar kukuruzu. Gadiem ilgi viņš meklējis tādas kukuruzas šķirnes, kas mūsu apstākļos dotu ne vien bagātīgu zaļo masu, ne vien pusnogatavojušās vāļites, bet arī pilnīgi nobriedušus graudus, kas derīgi sēklām un citām vajadzībām. Viņš pastāsta, ka izaudzēt labu zaļo masu, kā arī ievākt daudz vāļišu piena un dzeltengatavības stadijā, mūsu republikas apstākļos nav nekāda sevišķa māksla. Viņa ilggadējā pieredze un arī daudzu citu kukuruzas audzētāju pieredze pierāda, ka labas vāļites, kas derīgas konservēšanai, var dabūt pat no kaut kuras dienviņu šķirnes kukuruzas. Protams, ir nepieciešams šim augam izraudzīt labas augsnes, rūpīgi kopt sējumus.

Var jau gadīties, ka ne visi sējumi dos vāļites. Taču kolchozā tā kā tā nebūs zaudējais — zaļā masa skābbarībai vienmēr būs bagātīgos daudzumos.

Arvīds Viksna pa šiem ilgajiem meklējumu gadiem ir izaudzējis arī tādas kukuruzas šķirnes, kas jau augustā dod pilnīgi nogatavinātus graudus. Viņš pēdējos četros gados no vietas ievācis pilnīgi nogatavojušos graudus sēklai. Tādas šķirnes kā «Manalta» un «Punduris» no katra hektara devušas 40 un vairāk centneru tīru graudu un savus 250—300 centneru zaļās masas skābbarībai. Kura gan cita graudu kultūra spējīga dot tādas ražas?! Un vai nav labāk auzu vietā sēt kukuruzu, ja nereti auzas vai vasaras kvieši no hektara dod tikai astoņi līdz desmit centneru graudu un pavisam maz salmu?

Pēc b. Viksnas novērojumiem labas graudu ražas mūsu apstākļos dod tādas kukuruzas šķirnes kā «Voroņežas-76», «Baltkrēviņas pērle» un dažas citas. Tātad svarīgi ir drīzāk ieviest mūsu apstākļiem piemērotas šķirnes, lai kolchozi jau tuvākajos pāris ga-

dos pilnīgi atrisinātu spēkbarības un sulīgās lopbarības jautājumu. Kukuruzs ir tā graudu kultūra, kura mums jāaudzē cik vien iespējams lielākos apmēros. Vairāk pat būtu lietderīgi, ja tuvākajos gados 50 procentu no visiem graudaugu kultūru sējumiem mūsu kolchozos un padomju saimniecībās aizņemtu kukuruzu. Tad mūsu lauksaimniecības svarīgākā nozare — lopkopība būtu bagātīgi nodrošināta ar zaļbarību vasarās, gan arī ar koncentrēto un sulīgo lopbarību rudens, ziemas un pavasara mēnešos.

Kukuruzs ir jūtīga pret pavasara un rudens salnām, kas bieži piemeklē mūsu laukus. Bet vai tad nevar izaudzēt tādas kukuruzas šķirnes, kas būtu izturīgākas pret salnām? Izrādās, ka var. Pie šī jautājuma pašlaik nopietni strādā b. Viksna. Parasti kukuruzu sēj, kad sāk ziedēt ābeļdārzi. Bet tas notiek tikai ap maija vidu vai pat vēlāk, un maz laika paliek kukuruzai līdz rudenim. A. Viksna izmēģinājis kukuruzu sēt jau 30. aprīlī. Tā labi sadīgusi. Bet kādā rītā uznākusi salna. Taču ne visi augi nosaluši. Viena daļa augu salnas pārcietuši, izauguši, noziedējuši un devuši teicamas kvalitātes graudus.

— Tā gadu no gada atlasot salnas izturīgos augus un ievācot no tiem sēklas, varam izaudzēt izturīgākas šķirnes. Tas dod iespēju pavasarī dienas desmit agrāk iesēt kukuruzu un rudenī dabūt no tās bagātīgākas ražas, — secina b. Viksna.

Sogad mums nāksies galvenās platības vēl apsēt ar kukuruzas šķirnēm, kas lievestas no dienviēdiem. Vai tās dos vāļites? Jā, tās dos vāļites piena un dzeltengatavības stadijā, bet dažās vietās, kur augiem būs labvēlīgāki apstākļi, varēs dabūt pat pilnīgi sausus graudus. Pērn Skriveru lauksaimniecības vidusskolā kukuruzas stublāji sasnieguši gandrīz četru metru garumu. Dažiem šiem milzeņiem vāļites pilnīgi nogatavojušās, un šopavasari izdarītie mēģinājumi pierādījuši, ka ievāktie graudi derīgi sēklai. Tātad, rūpīgi kopjot sējumus, no dienviēdi šķirnēm iespējams iegūt ne vien bagātīgu zaļās masas devu un vāļites piena un dzeltengatavības stadijā, bet daļēji arī sēklas.

Daudzos Ogres MTS zonas kolchozos, kur lauksaimniecības specialisti izveduši rūpīgu izskaidrošanas un kukuruzas popularizēšanas darbu, šīs kultūras sējai gatavojas ļoti uzcītīgi. Kolchoza

«Lāčplēsis» agronoms b. Siliņš pastāstīja, ka artelis ieplānojis apsēt 100 hektaru kukuruzas graudiem. Bet lopkopējas ierosinājušas, lai virs ieplānotā iesēj vēl 30 hektaru zaļbarībai.

— Tā tad arī darīsim, — saka b. Siliņš,

Liela kukuruzas cienītāja ir kolchoza «8. marts» komjaunatnes pirmorganizācijas sekretare, šā kolchoza lopkopēja b. Galle. Viņa sīki aprēķinājusi, ka kukuruzs ir visizdevīgākā graudaugu kultūra un no viena šīs kultūras hektara varot dabūt piecārpus reiz vairāk piena nekā no hektara auzu.

Sogad slaucējas sēs kukuruzu savos piefermas laucīņos, un komjauniešu organizācija uzņēmusies šefību par kukuruzas audzēšanas posmiem.

— Mūsu kolchozā, — saka b. Galle, — gandrīz nav tādu cilvēku, kas ar neuzticību skatītos uz kukuruzu. Tā ir iekarojusi visu atzinību.

Nevar teikt, ka visi būtu tādi kukuruzas entuziasti. Kolchoza «Cīņa» agronoms b. Freibergs pastāstīja, ka artelis šogad gribot ar kukuruzu apsēt 90 hektarus. Tīrumi jau izraudzīti, mēslojumi izvesti, tagad kolchoznieki gatavojot kompostus. Viss būtu labi. Bet Ogres mašīnu un traktoru stacija kolchozam nesniedzot nekādu atbalstu kukuruzas audzēšanā. Tās vadošie darbinieki pat atteicoties noslēgt līgumu par šiem darbiem.

— Es patiešām nezīnu, — sūdzas b. Freibergs, — kā mēs vienī tiksīm galā ar tik lielu darbu.

Tā ir. Izrādās, ka daži Ogres MTS darbinieki nav sapratuši to vienkāršo patiesību, ka šogad mašīnu un traktoru stacija vairs nevar stāvēt sānis no lopkopības svarīgāko jautājumu atrisināšanas. Kāda liela nozīme kukuruzai ir graudkopības un lopbarības problēmas atrisināšanā, it labi sapratuši pat Rembates skolas jaunie naturalisti, un taisni jābrīnās, ka to nesaprot Ogres MTS vadītāji. Patiešām, šīs skolas jaunais naturalists Jānis Irbe pastāstīja, kā viņš un viņa biedri jau pērn audzējuši kukuruzu un šogad to atkal darīšot, mēģinot no 0,1 ha platības iegūt sēklu.

Kāpēc Ogres MTS vadītāji neiekļaujas šajā cīņā par lopkopības tālāko attīstību?

J. Goba

Sanāksme bija pulcīnājusi daudz interesentu. Z. Legzdīņa foto

SVEŠI CILVĒKI

Z. FREIMANE

S t ā s t s

U. Zemzara zīm.

Laura pamodās tai pašā noskaņā kā nu jau vairākus rītus — viņa nejutās mājās. Nelīdzēja pat žilbinošais vasaras rīts, kas valdonīgi lauzās istabā par spīti nolaistajiem logu priekšskariem. Isti nelīdzēja pat doma, kas vienmēr no jauna satrauca sirdi un lika tai notrīsēt laimes gaidās: doma par to, ka aizparīt tāds pat dzidri saulains ausis viņas kāzu dienas rīts.

Laura pārļaida skatienu istabai, ar kuru viņa centās sarast. Tā ir lielāka, skaistāka nekā istabiņa Asares bērnu namā, kur viņa nodziņojusi četrus gadus. Un tomēr... Laura dusmojās pati uz sevi, domās saukāja sevi par istu konservatīvisma iemiesojumu, taču ikreiz, kad vajadzēja pārkāpt šīs istabas sliekšni un noiet lejas stāvā, viņai nācās pārvarēt sevi kādu neredzamu šķērslī. Šī svešatnes sajūta bija tik stipra, ka pat Arturs reiz to uztvēra viņas sejā un smiedamies zoboja:

— Valdnieci mulsina viņas valstība. Vai varbūt tevi nobaidījuši nostāsti par vīramātēm? Kaut gan — tevi taču neiespādo citu domas, tev pašai ir savi slēdzieni par cilvēkiem, ne velti tu esi pedagogs...

Laura zināja, ka tur, lejas stāvā, nepārtraukti noris pošanās viņas kāzām, un tomēr viņa varbūt pārāk daudz laika pavadīja šeit, savā istabā, meklējama dažādus vajadzīgus un nevajadzīgus darbiņus, lai tikai novilcinātos, lai tik drīz nebūtu jāstājas nākamās vīramātes kaut laipno, tomēr pētījošo acu priekšā. Šajās dienās vairāk nekā jebkad Laura apskauda tos cilvēkus, kuri visos apstākļos prot ātri lejusties, ar visiem cilvēkiem ātri atrast vajadzīgo valodu.

— Man jāskā strādāt, — Laura domāja un redzēja izeju šai lēmumā. — Kad man šeit, Rīgā, būs savs darbs, tad arī jaunā dzīve iepūds stabilāka, noteiktāka gultnē. Pieradišu un beidzot vēl būšu laimīga šajā glitajā mājīnā.

Viņa nopēmās tūlīt pēc kāzām iet uz Tautas Izglītības nodaļu, lai meklētu darbu. Arturam viņa vēl neko nebija teikusi, bet klusībā loloja cerību arī Rīgā strādāt kādā bērnu namā.

Laura atcerēs pasmaidīja. Atmiņu tēli bija tik dzīvi, ka viņai likās — grīda zem tās kājām saļigojas kā tur, bērnu namā, bieži visa vecā ēka drebēja, kad pa tās galtenplem skraidēja desmitām bērnu kāju. Šiem draiskuļiem varēja simtreiz dienā atgādināt, ka nedrīkst tā vienmēr skriet, ka jāiet lēnām, — tas neko nelīdzēja. Viņai gan apsolīja tā vairs nedarīt, taču dzidrajās acīs bija lasāma dziļa neizpratne par šāda solījuma lietderību, un pēc brīža, skaties vien — naskās kājeles jau atkal strauji cilājas it kā pašas no sevis, kā kad tās kāds nepārtraukti urdītu vai kutinātu. Sirmā, mūžam neapmierinātā rūcēja, skolotāja Steinberga, uzskatīja par savu pienākumu allaž aizrādīt Laurai:

— Miļo dienip, kā jūs to savu grupu palaižat! Kā viņi iet? Kā kumeļi, rīb vien...

Laura smaidīdama viņu mierināja vienmēr līdzīgiem vārdiem:

— Tā, Steinbergu māt, nav lielākā nelaime trīspadsmit gadu vecumā...

Tiesām — par audzinātājas Lauras Palejas grupu varētu teikt, ka tā ir sevišķi dzīva, reizēm varbūt varētu lietot pat stiprāku vārdu — trokšņaina, taču neviens nedrīkstētu apgalvot, ka tajā nelzaug lieliski jaunieši. Un to Laura uzskatīja par galveno.

Mājas... kā gan tur iet patlaban? Ir vasaras brīvdienas, kad dzīve bērnu namā rit tik priecīga, tik krāsaina. Pionieru pārgājieni, dziesmas pie ugunsкура, kas izplēn līdz ar saulrieta blāzmu... Laura pasmaidīja sapņaini un mazliet skumji. Cik dziļi tas viss ieaudzis sirdī: bērnu nams ar tā pārsimt mazajiem iemītniekiem, ar veco, bieži neapmierināto, bet tomēr labsirdīgo Steinbergu māti un jauno audzinātāju Dzidru, kura tikai pērn ieradās tieši no instituta un kural otrajā dienā... nozaga somiņu ar naudu. Pirmajā brīdī Dzidru pārņēma šausmas — tik daudz slikta dzirdēts par bērnu namiem, un nu tas izrādījās tiesa! Bet jau nākamajās stundās viņa nomierinājās un, pārvarējusi mazdūšību, cieši nolēma: viņa paliks bērnu namā un ziedos kaut visu dzīvi tam, lai izveidotu otru Dzeržinska koloniju un pēc tam, vecumā, uzrakstītu tādu pat grāmatu kā Makarenko.

Kad bērni iemīloja jautro dziedātāju un nenogurstošo nodarbību izdomātāju Dzidru, kādā dienā noslēpumaini atradās viņas pazudusi somiņa — neizskarta, ar naudu precīzi līdz pēdējai kapeikai. Klāt pieliktā zīmīte (mašīnrakstā!) paskaidroja, ka tas bijis pārbaudījums — aizbēgs jaunā skolotāja vai paliks?

... Pie durvīm kļauvēja. Tā, droši vien, Artura māte. Laura satraucās, ledomājot viņas pārmetošo skatienu — tik ilgi dzīvot pa gultu! Nepaskaidrosi taču, ka bijī aizklidusi atmiņās un sapņos par mājām, sevišķi vēl šobrīd, kad viņa pati izvēlējusies sev citas mājas — kopīgas ar Arturu.

Artura māte ienesa vēstuli un nogaidot palika stāvam. Bija saprotams, ka viņa gaida vēstuli atplēšam, gaida paskaidrojumu. Citā

gadījumā šāda uzraudzība droši vien sadusmotu Lauru, bet šoreiz uz aplokšnes viņa ieraudzīja pazīstamu, apaļīgu rokkrakstu un sāka starot.

— No bērnu nama, — viņa laimīga paskaidroja un aiz steigas neveiklēm pirkstiem plēsa vaļā.

Vēstule bija īsa.

«Miļā skolotāja! Mēs ar Gunti 4. VII būsīm Rīgā, jo jāierodas tehnikumā iesniegt dokumentus. Vilciens ienāk no rīta, savas mantas noliksīm pie manas krustmātes un tūlī aiziesīm pie Jums ciemos. Vai atļaujāt? Mums ir tik daudz ko stāstīt par bērnu namu. Tagad vēstulē neko vairāk nerakstīšu, jo drīz paši tiksīmies un parunāsīmies. Jūs dziļi cienīdams —

Imants.»

Laura iepriecināta smējās un parādīja vēstuli nākamajai vīramātei.

— Mani brašie pušļi Guntis un Imants atnāks ciemos. Ceturtajā? Pag, bet šodien taču ir ceturtais! Es Arturam esmu stāstījusi par viņiem; tādi zēni, nenopriecāties!

— Cik tad viņiem gadu? — neuzticīgi apvaicājās vīramāte, vēstuli rūpīgi izlasījusi un apgrozījusi pirkstos.

Arī šajā jautājumā Laura nesaklausīja nekā aizdomīga.

— Cetrpadsmit, — viņa atbildēja laimīga, ka var runāt par to, kas sirdij tik tuvs. — Sopavasār viņi kā teicamnieki beidza septīto klasi un tagad mācīsies tehnikumā.

— Nāc labāk palīgā, ko aušojies ar tiem saviem zēniem, — vīramāte bija tīri dzedra. — Arturam tādas lietas nez vai patiks. Virtuvē tik daudz darba, ka galva uz rīņķi griežas. Uz kāzām jau nevar šā tā... Un vispār — mūsu mājā visam jābūt uz to labāko, mums tā pieņemts.

Tas skanēja diezgan bargi un svinīgi, Laurai kā saltums uzplūda. Aprīnojami — cik gan mātīga bija šai glitajai mājīņai šķietami piemītošā omulība. Ja te uzkavējās ilgāk par vienu svinību vakaru, tad it kā caurvējš nepatikami vilka ne vien uz rokām un kājām, bet arī uz sirdi... Vismaz Laura tā bija izjutusi. Ak, cik gan simtkārt labāk viņa savām kāzām šodien gatavotos nelielā, pieticīgā dzīvoklī, divi vien ar Arturu!

* * *

Laura strādāja virtuvē, līdz atskanēja ārdurvju zvans. Viņa palūkojās caur vaļējo logu un ieraudzīja aiz vārtiņiem stāvam Gunti un Imantu. Arī zēni pamanīja savu bijušo audzinātāju un priecīgi māja pretī. Laura gandrīz skriešus devās viņus ielaist.

Zēni bija uzposušies — baltos, rakstainos kreklos un tumšās, rūpīgi gludinātās biksēs. Glīti, vingri un zaļoksnēji, viņi ikvienā varēja atstāt to lielisko, dzīvespriecīgo iespaidu, kādu rada mūsu ziedošā jaunatne. Laura labāk par citiem zināja, ka šīs ārienes radītājs iespaids nav melīgs.

Laura brīdī svārstījās, nezinādama, kur ciemiņus vest — savā istabā augšstāvā vai tā sauktajā viesistabā tepat lejā, līdzās Artura vecāku istabai. Ertāk viņa, protams, justos pati savā stūrītī, nost no svešām acīm un ausīm, taču, jau paguvusi iepazīt nākamās vīramātes stīvos ieskatu un vēribu, kādu tā piegriez ārišķībām un «labajam tonim», Laura izvēlējās viesistabu.

Viņi tērzēja jau labu brīdi. Zēniem nebija nekas sevišķi svarīgs sakāms, bet levērības cienīgs viņiem likās viss — sākot ar pārgājieniem gar Ošupites krastiem un beidzot ar bērnu nama ikdienas sīkumiem.

Laura gribēja zēniem iedot dažas labas grāmatas. Sirds dziļumos viņa joprojām tos uzskatīja par saviem audzēkņiem un nebeidza par tiem rūpēties. Viņa uzskrēja savā istabā paņemt grāmatas, atstājot Imantu un Gunti divatā šķirstam albumu.

Kad pēc nedaudz minūtēm viņa atgriezās, viesistabas durvis pretī nāca vīramāte un paziņoja:

— Arturs zvanija. Viņš drīz būs pusdienās. Tu viņam padod ēst, bet es aizbraukšu uz tirgu.

— Labi labi, mam. Bet jūs nu gan pārāk pūlaties, vēlāk jau es pati varētu aizbraukt, — Laura gādīgi centās norunāt. Viņa ne vien ārēji, bet arī iekšīgi pūlējās būt laipna un sirsnīga, sev vienmēr atgādinādama, ka no viņas pašas daudz kas atkarīgs, lai radītu siltumu savās un vīramātes attiecībās.

Tomēr vīramāte norūca kaut ko par vēl uzbraukšanu, neprašānu un tamlīdzīgi, tā ka Laura ieskatīja par labāku vairs neko nebilst.

Vēl brīdi parunājušies, zēni cēlās promiešanai. Viņi solījās atnākt kādu citu reizi, un Laurai iekrita prātā doma, ka ziemu viņi noteikti kopā aizies uz teatriem.

Te savas istabas durvis parādījās Artura māte. Viņas izskats nevēstīja neko labu. Laura, slēpdama izbrīnu, vēroja, kā viņa svaida spilvenus uz dīvāna, atver bufetes durvītiņas, atrauj atvilktnes un kaut ko meklē. Pie tam visa šī meklēšana norisa tik uzsvērti, tik demonstratīvi, ka klātesošie neviļus sajūtās neērti.

Beldzot, raudzīdamās Laurai acis ar ciešu, dzelkšpainu skatienu, viņa paziņoja:

— Man pazudis maciņš ar naudu. Divi simti rubļiem...

Laura tiešām samulsa.

— Bet, māt, es gan nezīnu... neesmu maniļusi.

— Bet es saku — man pazudis maciņš, — vīramāte uzsvēra, redzams, tikai ar pūlēm valdīdamās. — Vienmēr varēja stāvēt savā vietā, bet šodien uzreiz būs kājas pieaugušas. Nav un cauri!

— Jūs, droši vien, būsiēt kur citur nolikusi. Pagaldiet, es iešu palīgā meklēt, izvadīšu tikai ciemiņus...

Te viņu uz vietas piekala vīramātes skatiens.

— Neviens neatstās manu māju, kamēr maciņš nav atradies! — viņa pavēlēja gandrīz naidīgā balsi.

Lauras augumā kā uguns ielīja. Tikai tagad viņa saprata, uz ko vērsās aizdomas. Viņai bija kauns par sevi tai brīdī, kad viņa acumirkļa iespaidā nemiērpilna kā zagšus palūkojās zēnos. Bet Lauru tūlīt nomierināja viņu skatiens, lai arī samulsis, tomēr dzirds kā vienmēr. Nē, viņa pazīst savus audzēkņus! Lūk, viņa redz, kā Imanta seja iekvēlojas aizvainojums, kā viņš satraukumā sažņaudz delnu tā, ka locītavu kauliņi kļūst balti. Laurai ietrīcas sirds; viņa acumirkli atceras visu Imanta negarās dzīves stāstu; atceras, kā viņš bija sācis zagst pēc tam, kad tika apvainots nedarītās zādžībās, jo visi runāja:

«Kāds gan zaglim var izaugt dēls, ja ne zaglis.»

Laura atceras, cik jūtīgi, gandrīz līdz slimīgumam jūtīgi zēns vēlāk bērnu namā uztvēra katras aizdomas un iedomājās tās uz viņu vērstas.

— Man, vienalga, netic, — viņš ilgu laiku drūmi atkātoja, kaut gan audzinātāji darīja visu, lai viņa radītu pretēju iespaidu. Un maz pamazām šis kolektīva kopējās pūles valnagojās panākumiem: Imants aizmīrsa savu pagātni, tās nestos apvainojumus un izdarītos pārkāpumus; viņš izrādījās par talantīgu zēnu un mācījās teicami, kas cēla viņa pašapziņu; no sārņiem attīrīts, viņa uzplauka daudzas labas īpašības un pēdējā gadā viņš jau bija komjaunatnes organizācijas sekretārs skolā.

Un tagad, vērojot, kā Imanta seja līdz ar aizvainojumu iegulstas cietā, senaizmīrsta izteiksme, Laura izjuta dziļu satraukumu un pat balles par sava ilggadējā darba augļiem. Ja nu šis trieciens iesviež Imantu par četriem gadiem atpakaļ pagātnē?... Šī doma pavīdēja, bet tūlīt to atspēkot staidzās pedagoga pieredze un cilvēka ticība visam labajam, krietnajam otrā cilvēkā.

Laura pamanīja gar logu aizejam Arturu. Viņa uzelpoja — tagad viss nokārtosies. Arturs nokauņinās māti par tās neglītajām, nepamatotajām aizdomām. Par Imantu viņa bija tam daudz stāstījusi, bija pat iepazīstinājusi pagājušajā vasarā, kad Arturs atbrauca ciemos pie viņas uz Asares bērnu namu.

Priekšnamā atskanēja staidzīgas valodas, mātes satrauktai un paskaļai runai cauri šād tad varēja dzirdēt Artura zemo krūšu balsi. Viņa teiktos vārdus atšķirt nevarēja.

Ienāca viņš tomēr neapmierinātā izskatā. Sasveicinoties tikai pameta ar galvu zēniem, nopētīja viņus ar dzedru skatienu un diezgan asi griezās pie Lauras:

— Kas te notiek par nebūšanām?

Laura paraustīja plecus. Viņu aizvainoja Artura tonis.

— Nebūšanas? Neesmu gan maniļusi.

Viņa apvārdīja dusmas un neko neteica par mātes izturēšanos. Zēni tomēr nav ģimenes

locekļi, un viņu klātbūtnē Laura nekad neuzsāktu šādu izskaidrošanu.

Taču Arturs, acīm redzot, domāja citādāk. Arī viņš vēsi paraustīja plecus un tāda pat nepatīkamā tonī turpināja:

— Divaini no tavas puses. Mājā var pazust naudu un tu nemaz neuztraucies. Pie tam šeit atrodas sveši cilvēki...

Tas nu bija par daudz. Ja Laurai nebūtu aiz muguras diezgan krietna pedagogiska prakse, viņa varbūt nesavaldītos un nez ko sakļegtu, uz ko spējīgs cilvēks visdziļākajā aizvainojumā un satraukumā. Bet viņa apvārdījās un teica uzsvērti mierīgi:

— Tie nav sveši, bet mani audzēkņi. Tomēr pilnīgi piekritu, ka naudas meklēšanu labāk turpināt mums vieniem pašiem. Tādēļ, — un viņa griezās pie zēniem, kas stāvēja kā sasaluši, — nāciet, es jūs pavādīšu līdz vārtiem. Satiksīties atkal citreiz...

Arturs pēkšņi aizstājās ceļā. Viņa acu zilums, kas citkārt Laurai bija šķitīes saulainas debess krāsā, tagad saldēja kā ledus.

— Velti tu izleicies nesaprotam, ko gribēju teikt! Šie puikas māju neatstās, kamēr nebūs pārmeklēti. Ja man viņi pretosies, es izsaukšu miliciju!

Un viņš jau spēra soli uz tuvākā — uz Imanta pusī. Tas nepakustējās, vienīgi no viņa sejas likās izzūdam pēdējā asins pilīte, bet acis bija satumsušas melnas un dedzināja ar savu skatienu.

Laura vienā lēcienā atradās starp Imantu un Arturu. Viņa nespēja valdīties, viņas seja laikam bija kaut kas tāds, kas apstādināja Arturu un lika tam nolaist rokas.

— Tu viņu neaizskarsī! — Laura nekļedza, bet neizsakāmā pretīgumā čukstēja caur zobiem. — Jeb tad ņem un pārmeklē mani arī! Priekš manis tas nebūs lielāks kauns!

Arturs pavīpsnāja.

— Tu esi histeriķe. Kāpēc tu aizstāvi šos zaglēnus? Jeb vai tu gribēsi noliegt, ko pati esi stāstījusi par viņu gaitām? Ko mēs varam domāt, ja pēkšņi nozūd maks ar naudu tieši pēc tam, kad viņi vienī ir palīkuši šai istabā?

— Bet varbūt tava māte maku nolikusi kur citur un pati vairs neatceras?

— Mana māte visu ļoti labi atceras un maku mēdz nolikt vienā noteiktā vietā. Viņa niekus nerunā!

— Bet es tā tad runāju?

Arturs atkal pavīpsnāja.

— Tev ir tieksme pārspīlēt.

Laura kvēloja kā drudzī.

— Bet cilvēka cieņa un gods? — viņa sausām, apkaļušām lūpām dvesa, gandrīz izmisīgu skatienu urbdamās Artura sejā. Likās, viņa centās tajā uztvert kaut ko gaistošu, prom slīdošu.

— Gods? Cieņa? — Arturs šķīta pat izbrīnījies. — Kādas gan goda un pašcieņas jūtas var būt šādos zaglēnos? Tad jau viņi nezagtu.

— Ak tā, — Laura it kā saduga, viņa vairs nelūkojās Artura sejā, jo tajā nebija ko meklēt.

Arturs izvilka papirosu etviņu un aizsmēķēja. Sērkokciņš viņa pirkstos nenotrisēja.

Laura tikmēr atgūvās. Viņa skumji palūkojās savos zēnos un satapa viņu drūmos un līdzjūtīgos skatienu, kas lika nosarkt.

— Audzinātāj, — Guntis klusi teica, — varbūt tiešām lai viņš pārmeklē mūs... Citādi jums neliks mieru...

Laura mēmi papurināja galvu.

— Nē, — pēc britiņa viņa teica, — tas nav vajadzīgs. Nāciet, es jūs pavadišu.

Viņa gāja uz durvīm. Zēni, sākumā nedroši, sekoja; Arturs šoreiz pat nepakustējās, lai tos aizkavētu.

Pie vārtiņiem viņi apstājās. Laura pameta skatienu uz māju un kādā logā manīja vīramātes seju nozūdam aiz priekškarlem. Cik mokoši smags viņai būs solis atpakaļ pār šīs mājas sliekšni! Viņa negribot nopūtās.

Zēnu sejas joprojām bija sadrūmušas. Brīdi viņi klusēja. Tad Imants ar redzamām mokām atsāka:

— Audzinātāj, jūs varat man ticēt, ka mēs neesam...

Laura, no jauna satraukdamās, neļāva viņam turpināt.

— Nevajag! Es zinu, es jums ticu, — viņa kvēli teica. — Un atcerieties vienmēr, kur arī jūs nebūtu: es jums nešaubīgi ticu! Es zinu, ka jums ir dārgs mūsu kādreizējā kolektīva gods, ir dārgs cilvēka gods un jūs to neaptraipīsit dubļiem!

Guntis nolieca galvu, lai slēptu nelūgtās asaras, bet Imants stāvēja izslējis kā ierindā, viņa acis dega apņemšanās, cieta kā zvērēsts.

Laura zināja, ka tieši viņas lielā uzticēšanās ir spēcīgāka par daudz ko citu; tā uzliek pienākumu nepievlīt šo uzticību.

Aiz uzmundrinoša smaida pūlēdamās noslēpt skumjas un sirds nemieru, Laura atvadoties sniedza viņiem roku.

— Un jums šeit jāpaliek? — naiā līdzjūtībā iejautājās Guntis. Šie vārdi lika Laurai iekšēji notrisēt, bet viņa saņēmas un turpināja smaidīt.

— Jā, es palieku. Gan jau būs labi, naviens cilvēks nav arī bez savām krietnajām īpašībām...

Viņa to sacīja drīzāk sevis mierināšanai un pūlējās cieši ticēt, ka viss noskaidrosies, Arturs un māte jutīsies nelaimīgi, ka apvainojuši nevainīgus cilvēkus.

Zēni aizsoļoja pa ielu. Līdz stūrim tikuši, viņi atskatījās un, ieraudzījuši savu audzinātāju joprojām stāvēt, pamāja ar roku. Tad viņi nogriezās un izzuda skatienam.

Pie vārtiņiem ilgāk vairs nebija iemesla kavēties un Laura lēnām, pat pārāk lēnām devās pa grantēto ceļiņu atpakaļ uz māju.

— ... Un jums šeit jāpaliek... — ausis neatlaidīgi skanēja. Kādas muļķības! Viņa pati sevi izbāra un pūlējās šo domu izmest no galvas.

Kad viņa iegāja, Arturs lielam solim nemierīgi stalgāja pa istabu un nevēroja, ka papirosa pelni piebārsta grīdsegu. Laura klusi aizvēra durvis un palika stāvam, atspiedusies pret stenderi.

Viņa skatiens sastapās.

Bieži vien, uztvērusi Artura aizrautīgo un mīlas pilno skatienu, Laura neviļus bija iedomājusies: vai vienmēr šajās acīs saglabāsies tāda izteiksme? Tāpat kā visi jauni, iemilējušies ļaudis, arī viņa sājpoja visu dzīvi pavadīt bez strīdiem. Taču ar skaidru saprātu apsvērdama Artura un sava rakstura pretišķības, viņa apzinājās, ka konflikti neizbēgami radīsies. Viņa, piemēram, ar nepatiku bija novērojuši, ka Arturs augstprātīgi izturas pret cilvēkiem, kurus viņš kaut kāda iemesla pēc uzskatīja stāvam zemāk par sevi — vai nu izglītības, vai ienemamā amata, vai turības ziņā. Taču Laura bija arī cerējusi, ka šos konfliktus viņi spēs nokārtot, neaizskarot viens otra pašcieņu, neradot nevajadzīgu apvainojuma rūgtumu.

Cik negādīti starp viņiem izaudzis pirmais strīds kalns. Kā viņi tam tiks pāri? No Artura sejas izteiksmes viņa saprata, ka tas nedomā atkāpties. — Vai tiešām viņš uzskata, ka rīkojies pareizi? — Laura gandrīz izmisusi domāja.

Brīdi viņi saspringti klusēja. Tad Arturs teica, acis viņai neskatīdamies:

— Es ceru, ka šie tavi audzēkņi — (tas skanēja ironiski) — manā mājā vairs neieradīsies.

Laura saknieba lūpas un klusēja. Visi labi domātie izlīguma vārdi pagaisa no prāta, virsroku atkal ņēma aizvainojums.

— Labi, — viņa beidzot teica, juzdama, ka starp viņiem draudīgi izaug kāda neredzama slēna. Vai tas tiešām nenovēršami? Vai viņa pati nav vainīga? Un Laura tomēr mēģināja iebilst, noskaidrot šo nejauko pārpratumu:

— Bet padomā, Artur, ko tu prasi. Viņi taču ir mani audzēkņi... mani pirmie audzēkņi, pie kuriem es četru gadu laikā esmu varējusi pārbaudīt savus spēkus, mūsu kolektīva spēku... Man nav aizmirstami šie gadi, mans darbs...

Laurai likās, ka viņa neatrod istos vārdus. Bet vai tad Arturs viņu nesapratis? Viņš taču pats, lai citādi kāds būdams, tomēr mīl savu darbu un ar lepnumu bija izvadājis Lauru pa vietām, kur slējās viņa projektētās mājas. Un taisni šīs īpašības dēļ Laura ir ar mieru viņam piedot daudz citu vājību un kļūdu.

— Tavs darbs? — Arturs pārvaicāja un augstprātīgais vaibsts nenozuda no viņa lūpu kaktiņiem. — Un tu domā, ka esi nez ko padarījusi, ka esi šos nabaga velnus iztaisījusi par pašpūsišiem? Iluzijas! Pašapmāns!

Laura skatījās vairāk izbrīnījies nekā aizvainota. Šādus vārdus no Artura nācās dzirdēt pirmo reizi, un viņa nespēja ticēt, ka tie

ir pārdomāti, ka tie patiešām izteic viņa patiesos uzskatus. Tādēļ viņa savaldījās un atbildēja iespējami mierīgāk:

— Nedomāju vis. Bet ko mēs strīdēsīmes, gan dzīve pierādīs. Es arī turpmāk gribu strādāt kādā Rīgas bērnu namā...

Laura nebija varējusi iedomāties, ka viņas vārdi izsauks tik asu reakciju. Arturs pārskaitās. Viņš nometa papirosu, pienāca cieši klāt un leurbās viņā ar svešu, gandrīz naidīgu skatienu:

— Nē, tu to nedarīsi! Dzirdi — nedarīsi! Jeb es... — viņš tomēr nelzēteica savus draudus, varbūt viņam pašam vēl nebija skaidrs, ko isti viņš darītu pretējā gadījumā.

— Nu, nu! — arī Laura nenovaldījās un izaicināja. — Ko — jeb es?

Bet sirds viņai stinga neapjauktās bailēs un nemierā. Kas ar viņiem notiek? Vai pareizāk — kas Arturam noticis?

Arturs no jauna atsāka nervozi staigāt pa istabu un, savaldījies mazliet, dusmas vērsa izsmieklā:

— Padomājies tik, kas par ceļu mērķi dzīvī! Citi domā, kā tikt dzīvī uz priekšu, bet mana cienījamā laulātā draudzene ar tādām pašaulīgām lietām nenodarbojas, viņa ceļ gaīsa pīlis.

Šis izsmiekls koda sūrāk nekā dusmas. Kā zibens šautra Lauras smadzenēs pazibēja izmisīga atziņa: mēs nesadzīvosim! Ja tas viss ir patiesība — mēs nekad nekad nesadzīvosim!

Jā — vai tas ir patiesība? Un Lauras satrauktais prāts pēkšņi ieguva to skaidrību, ar kādu izdara analīzes, apsver izmēģinājumus, lai atrastu, lai noskaidrotu kādu nāvīgu bacili.

— Vai tu, — viņa atņēma elpu un piespiedās būt mierīga, kamēr sirds daudzās krūtīs, vēl nespējama apjaukt prāta izdarītos slēdzienus, — vai tu man to būtu teicis arī tad, ja neatgadītos šī nelai-

me ar pazudušo naudu?

— Kāda tam šobrīd nozīme? — Arturs atvaīrījās.

Laura viņā palūkojās ar neparasti stingru skatienu.

— Neizvairies no atbildes — jā vai nē?

— Kas tā par dīvalnu nopratināšanu, — Arturs uztraucās, — ja gribi zināt — man ir neērti, man ir kauns teikt saviem paziņām, ka mana līgava, mana nākamā sieva strādā kaut kādā bērnu namā par audzinātāju. Kāpēc tu nevari strādāt vīdusskolā? Tev ir augstākā izglītība... Tu esi partijas kandidate, būsi biedre... ar laiku tiksi par mācību daļas vadītāju, varbūt vēl vairāk...

Laura ar savādu neatlaidību raudzījās Artura sejā, vēroja tās vaibstu spēli. Tur jaucās īgnums ar neapmierinātību, pazibēja nievas, bet nebija manāma cenšanās samierināties, saprasties. Tas bija cilvēks, kas pilnīgi pārliecināts par savu taisnību un grib to uzliet otram, nerēķinoties ar tā domām un pārdzīvojumiem.

— Un ja nu es tomēr palieku pie sava? — Laura saspīlēti vaicāja.

— Es tomēr ceru, ka tu nepaliksi pie sava un rēķināsies ar to, ka tavs vīrs ir diezgan ievērojams arhitekts, kuram tomēr svarīgi, ko sabiedrība domā par viņa sievu, — Arturs vēsi atbildēja.

— Kāda sabiedrība?

Arturs tikai paraustīja plecus.

— Tātad tev ir svarīgāk tas, ko šī «tava sabiedrība» domā par tavu sievu, nevis tas, ko domā tava sieva?

— Līdz kādām gan muļķībām tu spēj noiet! — Arturs skaitās, neatrazdams tikpat skaidrus vārdus atbildei.

Viņi bija kā divi akmeņi, kas, reiz sākušies rīpot, nespēj pašī vairs apstāties un arvien straujāk joņo no kalna lejup, raujot līdz visu, kas pagādās ceļā.

Par laimi parādījās Artura māte.

— Nāc taču paēd, — viņa gādīgi griezās pie dēla, Lauru gandrīz neievērodama. Laura bija gatava zvērēt, ka viņa aiz durvīm klausījies un tagad pauž savu nostādni.

Arturs paskatījās pulkstenī un satraucās:

— Jau divi! Man jāskrien! — un viņš izmetās priekšnamā.

— Nāc taču paēd! — māte lūdzās.

— Nav laika! Esmu jau nokavējies!

Aizcirtās ārdurvis, pēc tam dārza vārtiņi. Laura nepakustējās, nepiegāja pie loga kā parasti palūkoties aizgājējā.

Atgriezās māte un neslēpa savu īgnumu:

— Tāda kā negudra! Nostrīdējies te stundām, aizdzini cilvēku neēdušu. Ja sākumā tā jau iet, kas vēl nebūs vēlāk?

— Tiešām, — Laura uztvēra kā atbalss, domādama savu, — kas vēlāk notiks?

Viņa izgāja, nevēlēdamās klausīties pārmetumus.

Savā istabā nonākusi, Laura kā bez spēka atkrita krēslā. Galvā bija viena doma, izmisīga un nežēlīga: nesadzīvosim!

Ko darīt? Nosvinēt lepnas kāzas un pajauties Artura gribai? Strādāt skolā — tas jau nav slikti, bet ne tas šobrīd ir galvenais viņas sāpju un nemiera cēlonis. Galvenais ir tas, ka Arturs ne piecas kapelkas nedod par viņas līdzšinējo darbu, burtiski uzspļauj visam, kam viņa četrus gadus atdevusi savu sirdi un izbaudījusi daudz laimīga gandarījuma mirkļus. Galvenais ir tas, ka viņš, Arturs, neaprunājas ar to mierīgi, kā draugs ar draugu, bet pavēl kā saimnieks, rupji un atbaldoši.

Spēji uzliesmojot satraukumam un apņēmībai, Laura metās pie skapja un, vairs nevaldīdama asaras, pēma ārā savas drēbes un krāva tās čemodanā. Viņa ies prom! Labāk ātrāk nekā pēc dažiem gadiem! Artura mātei taisnība — kas būs vēlāk?

Lauru iztraucēja klauvējieni pie aizslēgtajām durvīm. Artura māte! Laura aizcirta čemodanu, brīdi samulsusi vēroja uz krēsliem izmes-

tās drēbes un tad, pati neapzinādamās kāpēc, savyēda tās atpakaļ skapī. Lai izvairītos izskaidrošanos, — viņa sev iegalvoja.

Artura māte lenāca gandrīz starojoša.

— Atradās! Mana naudiņa atradās!

Laura apstulba. Par to viņa šobrīd bija vismazāk domājusi. Bet vai tieši šis pazudušais maciņš nebija visus nelaimīgu cēlonis? Vai tas nesatrauca cilvēkus, vai nedarīja tos neapdomīgus, asus, nelzraisiņa apvainojumus, kas citkārt varbūt netiktu izteikti?

Cilvēki reizēm ir dīvalni. Pietiek ar mazu gaīsmas stariņu, lai tas

viņos jau rosinātu cerību. Nenotektu jūtu pārpilna, svārstīdamās starp prieku, jaunām cerībām un nožēlām par savu varbūtējo vainu, Laura steidzās pie telefona un, pirkstiem ķeroties, uzgrīza Artura numuru. Viņš pats arī gadījās pie aparata.

— Zini, — Laura vēstīja, — maciņš atradies. Māte bija ielikusi visdziļākajā mēteļa kabatā. Tagad pati brīnās.

Klausulē brīdī valdīja klusums.

— Tad jau labi, — beidzot atskanēja Artura balss, tomēr daudz vienaldzīgāka, nekā Laura bija domājusi.

Atkal klusums. Mirkli pagaidījusi, Laura atsāka pirmā:

— Un zēnus velti apvalnoja...

— Gadās, — klausulē atbildēja.

Šī vienaldzība Laurā iesvēla neapmierinātību.

— Es domāju, ka viņu priekšā vajadzētu atvainoties...

— Ko nīkusi! Nav jau nekādi smalkie kungļi!

Laura juta, ka piesarkst.

— Bet viņi taču nepatiesi apvalnoti!... Vai tu neesi padomājis, kā uz tevi kas tamlīdzīgs iedarbotos!

— Ha-ha! — Arturs smēja klausulē. — Tu esi gan nelabojama, patiesi! Atradusi ar ko salīdzināt. Ja viņi naudu šoreiz nav nozaguši, tad tas vēl neizslēdz iespējamību, ka viņi to varētu izdarīt. Un es vai mana māte lai ietu atvainoties. Kādas muļķības!

Laura nosvieda klausuli. Viņa līdz sāpēm iekoda zobus lūpā, lai neizlauztos elsas. Nē, ar šo bezjūtīgo, paštaisno cilvēku viņa nespēj saistīt savu dzīvi! Prom prom, kamēr aizvalnojamu nepārmāc apsvērumi par pašas ērtībām un neērtībām, par ļaužu valodām izjukušo kāzu dēļ; prom, kamēr viņa arī neapaug ar šādu egoisma un bezjūtības čaulu!

Savā istabā Laura mazliet nomierinājās. Sirds smeldza, bet tas nekas. Gan pāries. Neciešami sāpēja galva — tas tik reti gadījās viņas dzīvē, ka attiecīgu pulveru nebija pie rokas. — Bet arī tas nekas, — Laura sevi mierināja, — tiklīdz izkāpšu Asares stacijā un ieelpošu lauku nakts svaigo gaisu, sāpes kā ar roku atņems. Bet vai visas sāpes? Ak, gan jau...

Laura nogaidīja, līdz Artura māte beidzot aizbrauca uz tirgu un tad klusitēm pa telefonu izsauca taksometru. Cik labi, ka viņai nav daudz mantu — viss sagāja pāris lielākos čemodanos. Arturam viņa atstāja Isu vēstulīti:

«Mēs nesadzīvosim, tādēļ es atzeju. Ceru, ka tu mani nemeklēsi, bet, ja tomēr ledomā to darīt, tad zini, ka nav vērts. Esmu pārliecinājusies, ka vai nu mūsu atšķirīgie principi pārāk stipri, jeb mūsu mīlestība pārāk vāja».

Lauru visas pēdējās pusstundas laikā savā gūstā bija turējusi ciešā atziņa, kuru vēl vairāk uzkurināja satraukums: prom no šīs mājas! Tagad, kad aiz viņas aizcirtās dārza vārtiņi, bet pēc tam arī taksometra durvīņas un ledūcās motors, aizraujot viņu prom pa ielu — tagad Laura it kā atslāba, saduga sevi. Sāpīga tukšuma sajūta bija krūtīs, uzpeldēja neapzinātas bailes — vai viņa pareizi darījusi? Bet tai pašā laikā viņa zināja, ka neatgrīzīsies vairs pa šo ielu atpakaļ un sāp vēl vienīgi tāpēc, ka grūti tā uzreiz izraut mīlestību no sirds. Arī zieds, kad to izrauj ar visām saknēm, tomēr kādu brīdī vēl smaržo, līdz galīgi savīst un sakrīt pišļos... Un mīlestība, lai arī kāda, lai arī varbūt necienīgam veltīta, tomēr ir raisījusi dvēselē ziedus, līdzīgi pavasarim.

Sudrabainās caurulītes

Viņa nopem no divviru durvīm lielu priekšskarmu atslēgu un ved mūs pa garu, tikko jūtami apgaismotu koridoru.

— Lūk, skatieties!

Mēs uzmanīgi skatāmies, bet neko īpašu neredzam. Koka apcirkņi un tanīs — visparastākie kartupeļi.

— Nē, tā nav parasta noliktava, — saka Ļubova Ivanovna, it kā atbildēdama uz nelzteikto jautājumu.

— Seit kartupeļi var glabāties gadu, divus — tie nedīgst un nelaiž asnus. Palūkojieties, lūk, uz šīm caurulītēm...

Tiešām, tagad ievērojam, ka starp kartupeļiem dziļi iebāztas sudrabainas caurulītes, kurās atrodas mazas ampulas ar radioaktīvu kobaltu. Tā atomi sabrūk un izstaro gamma starus. Šie stari tad arī neļauj kartupeļiem laist asnus. Seit noliktavas klusumā ik sekundē sabrūk miljardiem atomu kodolu. Caur plānajām alumīnija sienīnām ar neiedomājamu ātrumu drāžas staru plūsma. Tā iespējās kartupeļos un aptur to augšanas procesus.

Ko dod jaunais uzglabāšanas paņēmieni? Visiem zināms, ka, tuvojoties pavasarim, kartupeļi sāk dīgt, kļūst negaršīgi un bieži jāzmet. Kartupeļi, kas apstaroti ar kobaltu-60, nedīgst. Lūk, apcirknīs, kurā kartupeļi glabājas jau no aizpērnā gada. Seit var pieiet klāt, jo

kartupeļi jau apstaroti un nekādas radiācijas vaļrs nav. Kartupeļi, šķiet, tikko atvesti no lauka. Cik ilgi tos vēl varēs saglabāt, rādīs laiks.

Līdz šim jau bija zināms, ka Rentgena stari aptur dīgšanu, bet tā kā rentgena iekārtas ļoti dārgas un neparocīgas, tās noliktavās nevarēja lietot. Tagad atasts, ka radioaktīvais kobalts izstaro tos pašus gamma starus, ko Rentgena spuldze, un ampulas lielas noliktavas apstarošanai maksā tikai pāris simt rubļu. Turklāt tās ļoti parocīgi izvietot starp kartupeļiem. Tūlīt pēc apstarošanas radioaktivitāte pazūd un kartupeļi absolūti nekaitīgi, tos droši var lietot uzturam.

Zinātnieki pēti arī citas parādības. Jau noskaidrots, ka kobalts-60 kartupeļu dīgšanu neiznīcina, bet tikai uz ilgu laiku «iemidzina». Tomēr kartupeļus var «atmodināt». Tāds eksperiments izdarīts. Sākumā «atmodinātais» kartupelis sadīga un sāka dzīt asnus lēnāk par parasto kontroles kartupeli, bet tad pārspēja to un rudenī deva lielāku ražu nekā neapstarotais.

Sodien var droši teikt, ka radioaktīvais kobalts dod iespēju nevalnojami saglabāt miljoniem tonnu kartupeļu ne vien uz veselu gadu, bet arī ilgāk, kas nozīmē milzīgus ietaupījumus tautas saimniecībai.

CITTAUTU LITERATURA KĪNĀ

Atbrīvojušies no sense-nās izolācijas, Ķīnas tauta sāk arvien lielāku vērību veltīt cittautu literatūrai. Nolemsts izdot vairāk par 700 labāko pasaules literatūras darbu, kas uzrakstīti līdz XX gadsimta sākumam. Mūsdienu rakstnieku darbu tulkošanas plānu sastādīs atsevišķi.

Plānā paredzēts tulkot indiešu vedas, Rabindrānāta Tagores darbus, «Tūkstošs vienā naktī» pasakas, «Iliadu», «Odiseju», Bokačio, Dantes, Servantesa, Lope de Vegas, Kaldrona un citu rakstnieku darbus.

Vācu literatūru pārstāvēs «Nibelungu dziesmas», Getes, Siliera, Heinriha Mana un citu autoru darbi. No angļu un franču autoriem tulkos Oskara Valda, Bernarda Sova,

Romena Rolana, Anrī Barbisa u. c. darbus.

Krievu literatūras tulkojumu plānā ir vairāk nekā 100 darbu, tai skaitā Puškina, Gogoļa, Čehova, L. Tolstoja darbu izlases. Gorkija rakstus izdos 20 sējumos.

Tiks tulkoti arī daudzi poļu, čehu, ungaru, bulgaru, albaņu, korejiešu un citu tautu rakstnieku darbi.

Jau izdotas Gogoļa «Mirušās dvēseles», Gētes «Fausts» un pilnīgs Sekspira darbu krājums. Sekspira darbus visu savu mūžu tulkoja ievērojams tulkotājs Čou Sen-hao, kurš mira pirms 10 gadiem nabadzībā. Viņš nepiedzivoja to brīdī, kad viņa darbi kļuva par visas tautas kultūras sasniegumu, jo vecajā Ķīnā bagātņieki par grāmatu izdošanu nedomāja.

Polarā NAKTĪ

V. Akuratovs

25. septembrī Ziemeļpolā saule nogrima aiz apvāršņa uz 176 diennaktīm. Gandrīz pusgadu viss dzīvāis pola rajonā neredzēs sauli. Iestājās garā polarā nakts. Tikai pa retam, kad pārtrūkst smagie mākoņi, uz melnā debess samta mirgo zvaigznes vai iestājas «mēness dienas», kad mēness tieši četrpadsmit diennaktis lej savu zilgano gaismu pār sastingušajiem Ledus okeana plašumiem. Vai arī kaut kur bezgalīgi augstu, aizēnojot zvaigžņu spožmi, ledēgas ziemeļblāzma...

Lūk, tikko jaušama zaļganīgi oranža svītra, viegli ligodamās, strāvo pie debesīm un pēkšņi sairst lentās un mutuļos. No lentām atdalās jaunas lentas, to nokrāsa mainās: te parādās zaļgana vienā malā, te sarkana otrā. Un pēkšņi pāri visām debesīm pārstiepjas caurspīdīgs, sudrabains milzu aizkars. Tā augšējā mala atrodas pie zenīta, bet bārkstīs kaut kur pie horizonta. Skiet, ka aizkaru kāds nepārtraukti šūpotu: tā krokas kā milzu vilni peld debesīs. Bet pasakainais aizkars ātri izgaist. Un drīz jau atkal viss grīkst necaurredzamā tumsā. Durstošām strūklām pa ledus klaidu drāžas sniegs. Tas aizber teltis, iegaudās augstajās antenās, kā žēlodamies tumsai, ka nespēj pieveikt spīdīgo būtni — cilvēku, kurš atnācis ledus valstī un iekārtojies te kā savās mājās.

«Nakts un ledus valstība. Sausmu un nāves valstība», — tā Arktiku nosauca lielais polarpētnieks Fritjofs Nansens, kurš Arktikas pētīšanai veltīja visu savu dzīvi. — Nelaimē drošsirdim, ja to dreifējošos ledājos apņems polarā nakts. Tumsa un sals vispirms to padarīs ārpazīgu, bet pēc tam bez žēlastības iznīcinās».

Ne polarās nakts tumsa, ne sals, ne sniega vētras nespēja salauzt padomju cilvēku gribu. Soli pa solim mūsu pētnieki spiedās dziļāk Arktikā. Piekrastē un uz salām tika iekārtotas zinātniski pētnieciskās stacijas un observatorijas. 1936. gadā notika pirmais padomju lidmašīnu lidojums uz tālajiem ziemeļiem, bet jau pēc gada — 1937. gadā vesela armada spēcīgu lidmašīnu atzveda dreifējošos ledājos stacijas «Ziemeļpols-1» zinātniskos darbiniekus. Tagad pa bezgalīgajām arktiskām jūrām dreifē stacijas «Ziemeļpols-3» un «Ziemeļpols-4».

Vēl pavisam nesen domāja, ka lidojumi polarajā naktī neiespējami. Pat uz staciju «Ziemeļpols-1» nenotika regulāri lidojumi.

Tagad arī polarā naktī uz stacijām «Ziemeļpols-3» un «Ziemeļpols-4» lidmašīnas kursē precīzi pēc saraksta.

Kopš 25. septembra saule virs pola vairs neparādās. Taču līdz 13. oktobrim tā noslīd zem apvāršņa tikai par 7°. Sajā periodā vēl var lasīt bez maksīga apgaismojuma. Ne daudz garāks ir astronomiskais mīkkrēslis — līdz 12. novembrim.

Krēslā lidot ir grūti, jo zvaigznes, kas vajadzīgas stūrmanim astronomiskiem aprēķiniem, mīkkrēslā gaismā nav redzamas. Sādi lidojumi prasa ļoti lielu meistarību un maksimāli pilnveidotu aparātu.

Padomju polāro navigatoru un konstruktoru milzīgā pieredze deva iespēju radīt tādu aparātu, kas ļauj precīzi un droši vadīt lidmašīnas arī mīkkrēslī.

Ne mazāk sarežģīti ir lidojumi polarā naktī. Lai aizvestu lidmašīnu pie mērķa, stūr-

manim jāredz zvaigznes un planetas, bet lai tās redzētu, ir «jāzsisitas» cauri mākoņiem un jāpaceļas virs tiem. Tas nozīmē, ka jāizlido cauri apledošanas zonai. Ekipažas darbs no starta līdz nosēšanās brīdim ir nepārtraukta saspringta cīņa ar bargajiem dabas spēkiem, kas nepiedod kļūdas un pārrēķināšanos.

...Zvaigžņotā, skaidrā dienas vidū lidmašīna, neskatoties uz smago kravu, viegli atrāvās no stipri sasalušā laukumiņa un, apmetusi tradicionālo loku virs pārzlemošanas vietas ugunīm, uzņēma kursu uz ziemeļiem, uz staciju «Ziemeļpols-3».

Bija apbrīnojams, šajā gadalaikā neparasts klusums dabā. Vēl neaizsalušās jūras melnajos ūdepos atspoguļojās lielas, drebošas zvaigznes. Grūti bija saprast, kur sākas debess un kur beidzas jūra. Arī virs galvas mirdzēja tādas pašas lielas zvaigznes. Tikai dienvidu pusē, kur aiz apvāršņa atradās saule, šaura oranža josla asi atdalīja okeanu no debesīm.

Klusumu pārtrauca stūrmanis, kurš visu laiku saspringti raudzījās lejup.

— Jau redzama ledāju dienvidu mala: jāuzņem augstums, drīz satiksīm mākoņus!

Noliecies pār karti, viņš tajā atzīmēja ledus robežu. Pēc tam, nodzēsis gaismu, kas traucēja ledus novērošanu, stūrmanis atkal pieplaka iluminatora aukstajam stiklam. Tālu lejā uz melna fona tikko jaušami izkļaidus peldēja pelēki plankumi, kas arvien vairāk un vairāk pārklāja jūru. Tas arī bija ledus.

Atrāvies no iluminatora, stūrmanis atzīmēja bortžurnālā: «Lidojuma kursā uz 80°55' sastapts septiņu ballu ledus», un paskatījās uz instrumentu pultī. Desmitiem zaļas fosforizējošas šautras rādīja vajadzīgos lielumus, tikai viena — augstuma mērītāja šautra — lēni, bet neatlaidīgi slidēja uz augšu. Stūrmaņa un pilota kabinēs bija tumšs. Fosforizēja tikai ciparnīcas. Sauris, aplāpēts gaismas stars, šķeldams kabīni, krita vienīgi no radista nodalījuma. Gaisma lezībniņas arī virs stūrmaņa galda, kad tas izdarīja nepieciešamos ierakstus.

Kad bija sasniegts vajadzīgais augstums, motora dūkoņa kļuva rāmāka, toņi zemāki, mīkstāki. Augstuma mērītāja šautra vairs nekustējās. Lejā melnā bezdibens vietā tagad pletās paugurains, pelēks mākoņu paklājs.

Lidmašīnas radists Hermanis Michailovičs Patarušins, neregulējās aparaturu, ilgi kā apburts lūkojās debesīs. Tad, ieejot stūrmaņa kabinē, sajūsmināts teica:

— Skaties, tava skalstule Arktika šodien vakara tērpā kā primadonai!

— Es arī skatos un domāju: kādu koncertu tā mums sarīkos? Man šodien nepatīk viņas pārāk mirdzošais tērps. Šādā laikā var gaidīt apledojumu...

— Gala punkta laiks teicams! Augstums divi simti, redzamība četri.

— Bet kāda ir dzirdamība?

— Eterā kaut kas sprēgā, un mani tik tikko dzird!

— Tātad priekšā atkal intensīva ziemeļblāzma. Nezaudē sakarus, tie kļūs vēl sliktāki.

Stūrmaņa kabinē ienāca pilots Ivans Ivanovičs Cerevlēnijs:

— Atļaujiet iedegt gaismu. Par ko jūs te tumsā spriežat?

— Stūrmanim netiek šīs dienas zvaigžņotais tērps, — atbildēja radists.

Ivans Ivanovičs, vēriģi paskatījies stūrmanī, klusi noteica:

— Jā... Prognoze nav no spīdošajām. — Un tad skaļi piebilda: — Sajā klusumā slēpjas daudz viltības. Būsim uzmanīgi. Laika apstākļus fiksēt ik stundu kā vīrs mērķa, tā krastā. Analizējiet gaisa spiediena izmaiņas un visu laiku novērojiet mākoņus.

Arā termometrs rādīja — 38°, bet lidmašīnā bija silti, un grūti nācās iedomāties, ka tālu lejā zem mākoņu kupenām plešas bargais Ledus okeans.

Pateicoties ekipažas saliedētajam un precīzajam darbam, augstu tumšajās debesīs, mirgojot signalugunīm, lidmašīna pa zvaigžņu ceļiem traucas uz polu.

Lidmašīnas komandieris Padomju Savienības varonis I. S. Kotovs, sēdēdams pie stūres, sekoja instrumentiem un laiku pa laikam koriģēja autopilotu. To darīt lika stūrmanis, kurš starp miljardiem zvaigžņu izvēlējās tās, kas ceļa nosprašanās attiecīgā momentā bija visizdevīgākās. Novērojumiem sekoja matematisks aplēses pie stūrmaņa galda. Pēc tam, ieguvies vajadzīgos datus, stūrmanis pacēlās astronomiskā kupolā — nelielā observatorijā, kur ar komplicētiem

Dreifējošās stacijas «Ziemeļpols-3» priekšnieks Sociālistiskā Darba Varonis okeanogrāfs A. F. Trešņikovs savā palātā pie darba galda.

instrumentiem «ķēra» zvaigznes. Tad viņš atkal sēdās pie galda no jauna izdarīt aprēķinus, bet pēc tam devās pie pilota koriģēt kursu un izdarīt atzīmes borta žurnālā.

Orientēties polarā naktī nav viegli. Intensīva ziemeļblāzma ne tikai «dzēš» zvaigznes, bet arī pārvelo zvaigžņu lauka izskatu. Atmosferas elektrība tāpat traucē arī radionavigācijas aparātu normalu darbību. Vēl jāņem vērā, ka navigācijas aprēķinus sarežģī pats pils. Pola rajonā, kur arī nelidotu, vienmēr ir tikai viens virziens — dienvidi. Lai noteiktu lidmašīnas patieso kursu un atrašanās vietu, stūrmanim nepārtraukti jārisina sarežģīti vienādojumi ar daudzliem nezināmiem. Atrisinājumu pareizība apstiprināsies tikai tad, kad lidmašīna precīzi sasniegs savu vienīgo orientieri — lidojuma gala mērķi.

Pie visām šīm ceļa grūtībām vēl pievienojas apledošanas briesmas — lidmašīnu ieskauj drausmas ledus brūņas un pilnā jaudā strādājošie motori tik tikko spēj noturēt gaisā ar ledus nastu apaugušo gaisa kuģi.

Mūsu lidojumā līdz 86. platumā gradam laiks bija paredzams labs. Pēc tam sekoja liela desmitballu mākoņu sega ar augšējo robežu 3500—4000 m. «Ziemeļpols-3» nometnes rajonā, ciklona aizmugurē, laiks bija sagaldāms atkal labs. Bet sinoptiskajā kartē jau izēmējās Klusā okeana siltā gaisa ieplūdumi, kas nes sev līdzī mīklas un neizbēgamus apledošanas draudus. Tādēļ mēs centāmies no-

5. «BUDAS PILSĒTA»

RIKŠA VIČANDS NO BENARESAS

21. Janvāra rītā vilciens, ar kuru mēs braucām no Kalkutas uz Deli, apstājās Benaresā, vienā no Indijas vecākajām pilsētām. Šo pilsētu uzskata par svētu.

Senas telksmas stāsta, ka VI gadsimtā pirms mūsu eras netālu no Benaresas Buda sācis savas mācības sludināšanu. Pilsētas apkalmē saglabājušās vecu tempļu drupas no tiem laikiem, kad sāka izplatīties budisms. Mēs apmeklējām pie Benaresas valrāk nekā pirms divarpus tūkstoš gadiem celto tempļu izrakumus. Izrakumi liecina par tiem laikiem samērā attīstītu pilsētu celtniecību un glīti darinātiem mājturības priekšmetiem.

Benaresa — tipiska austrumu pilsēta. Mazās ieliņas ļaužu pārpilnas. Pa dažām centralajām ielām tajā pilsētas daļā, kur noris tirdzniecība, dienā jālaužas uz priekšu ar tikpat lielām grūtībām kā pārpildītā Maskavas tramvajā. Neskaitāmas sīkas tirdzniecības nojūmītes piespiedušas cita pie citas, skāji klagā pārdevēji, aicinot pircējus. Gar ietvēm stāv rikšas. Daudzi no viņiem, sēžot uz saviem ratiņiem — velospediem, veikli izlocīdamies, virzās caur gājēju plūsmu. Strādnieki un pārdevēji iet ciešā straumē, nesot uz galvas dažādas preces.

Nevienā citā Indijas pilsētā mēs neredzējām tik raksturīgu nacionālo kolorītu un tik asi izteiktas pretrunas kā «svētajā Budas pilsētā». Divaini bija redzēt cilvēkus modernos eiropiešu tērpos līdzās puskailliem indiešiem, kas atnākuši no tuvējām sādžām un kuru sejas bija spilgti izkrāsotas, ratiņos iejūgušos vai uz velospediem braucošos rikšas un lēni caur drūzmu slidošās modernās automašīnas. Uz ietves pie veikalu bagātīgajiem skatlogiem ērti un pierasti novietojies, ielas bārdskuvī veikli un ātri apkalpo klientus.

No seniem laikiem Benaresa slavēta ar saviem audumiem, jo sevišķi ar brokatu. Mēs iegājām vienā no austuvju darbnīcām — nelielā tīrā mājiņā. Uz ielas zem maza aizkara divi strādnieki gatavojamam brokatam pāršķiroja zelta un sudraba pavedienus, kā arī krāsainus diegus. Divās istabīnās novietotas aužamās stelles, pie kurām strādā vīri un sievietes. Strādnieki labprāt iepazīstina mūs ar brokata gatavošanas procesu. Blakus brīvajā istabā darbnīcas īpašnieks, pat neprasot, kāpēc esam šeit ieradusies, ātri atritina mūsu priekšā gatavo audumu. Kad mēs pasacijām, ka netaisāmies brokatu pirkot, bet gan interesējamies par strādnieku meistarību un audumu māksliniecisko apdari, tad tirgoņa izturēšanās krasli izmainījās. Salmnieks pat neatļāva parunāt ar strādniekiem. Ar rupju uzklieidzienu viņš piespieda vīriešus un sievietes pievērsties savam darbam.

Benaresas apkalmē netālu no senā tempļa izrakumiem mēs redzējām vairākas grupas bērnu, kuri sakrustojuši kājas uz zemes, sēdēja zem atklātām debesīm. Tā bija pamatskola.

Benaresa ir sevišķi skaista, raugoties uz to no Gangas. Mēs devāmies braucienā pa upi. Tās krasti mudžēt mudžēja no dievlūdžiem, kas ieradusies šeit no dažādām Indijas provincēm, lai iegremdētu savu ķermeņi rāmī plūstošās Gangas svētajos ūdeņos.

Mūsu kuģī «darbināja» četri airētāji, kas sēdēja priekšgalā. Pavadoņi, dzimis šajā rajonā, sīki zināja zemes ierašas, katras ēkas vēsturi. Pandi — tā sauca pavadoņi — pastāstīja mums telksmu par to, kā reiz Ganga ieguvusi savu tecējumu no dieva Višnas kājas.

Nobraukuši metrus 200—300 no pietātnes, kas bija dievlūdžēju un liela vietējo

INDIJAS PILSĒTĀS UN CIEMOS

(Nobeigums)

iedzīvotāju pūja pārpildīta, mēs ieraudzījām varenus ugunskurus, kuri atradās pie pašas upes. Pavadoņi sacīja, ka pašlaik notiek mirušo ķermeņu sadedzināšanas ceremonija. Pēc nāves cilvēka ķermeņi nes uz Gangu, kur noris apbedīšana. Mirušo letin drānas gabalā, noliek uz sausas malkas grēdas un apkrauj ar kokiem, bet pēc tam ļauj ugunskuram degt trīs stundas. Bagātākos sadedzina uz dārgāku koku ugunskuriem. Pēc kāda laika nomirušā tuvīnieki vai kāds no klātesošajiem pāršķel mirušā galvaskausu, lai no tā «izliet dvēsele» vai lai dvēselei, kura vēl mitinās ķermeņi, būtu «vieglāk izkļūt brīvībā». Pēc sadedzināšanas mirušā pišjus izkaisa vai nu upē, vai arī jūrā. Tomēr ne visi mirušie jāsadedzina. Piemēram, no bakām vai čūskas kodiena mirušos nogremdē Gangā, piesienot ķermeņiem smagus akmeņus. Šeit pat, līdzās pēdējam ugunskuram, uz mājas sienas pie upes lasāms liels uzraksts: «Pērciet valsts aizņēmumu obligācijas».

Pavadoņi stāstīja, ka pēc pišju izkaisīšanas ceremonijas ļaudis dodas pie mācītāja. Tas izkrāso atnācēju sejas, pie tam cilvēkiem, kas pieder bramnu kastai, viņš uzvelk uz pieres ar krāsu trīs baltas horizontālas svītras, karavīriem uzzīmē sarkanu plankumu, tirgotājiem — dzeltenu; ļaudis no citām kastām alziēt no mācītāja ar citu krāsu plankumiem vai svītrām.

Mūsu laiva samērā lēni virzījās pret straumi. Daži no mums domāja, ka tur vainojama airētāju nepietiekamā izveicība un spēks. Profesors K. T. Porošins drosmīgi nolēca no augšējās izbūves lejup un nomainīja vienu no airētājiem. Tomēr pēc dažām minūtēm kļuva skaidrs, ka braukšana veicas ievērojami sliktāk. Profesors Porošins nevarēja sacensties ar indiešu tautības airētājiem, lai gan Maskavas upē viņš skaitījās labs airētājs.

Visur gar Gangas krastiem redzamas sagrautas un pussagrautas celtnes, — paliekas no briesmīgajiem 1948. gada plūdiem.

Vakarā satikāmies ar Benaresas universitātes mācību spēkiem un studentiem. Šī satikšanās izvērtās par spilgtu tautu draudzības apliecinājumu, atstājot neaizmirstamas atmiņas.

... 22. janvāra rītā padomju zinātnieku delegācija devās uz Allahabādu, kas atrodas pie Džamni ietekas Gangā, — vietā, kur pulcējas svēteļotāji un ticības sludinātāji. Stacijā ieradāmies par ātru, jo vilciens nokavējās vairāk nekā divas stundas. Apsēdāmies pie stacijas uz soliēm. Netālu no mums stāvēja rikšas.

Indijā rikšas var redzēt visur — pie stacijām un laukumos, šķērslīnās un pilsētas nomalēs, nelielās dzelzceļa pieturas vietās un pat lauku ciemos. Vēl nesen rikša iefūdzās nelielā divriči un par 4—6 annām rikšiem pārvadāja pasažierus vai nelielas kravas. Tagad jau retāk redz pa pilsētas sakarsušajiem akmeņiem basām kājām skrejošos rikšas. Tehnika iespiedusies arī šajā profesijā, kura, jādodomā, drīz vien paliks pagāt-

nel. Šodien indiešu rikšas ratiņi — pārbūvēti trīsriteņu velosipedi. Rikša — velosipedists vēl ir galvenais transporta līdzeklis pilsētās, izņemot Kalkutu un Bombeju, kur tramvajs un autobuss pamazām izspiež rikšu.

Acīm redzot no rīta Benaresas rikšām bija maz darba, un liela grupa no viņiem pienāca Indijas zinātnes kongresa delegātiem. Mēs uzaicinājām mūsu jaunos paziņas piesēst. Viens no viņiem, vārdā Vičands, uzcienāja mūs ar cigaretēm. Mēs piedāvājām viņam un tā biedriem padomju papirusus. Viņi uzmanīgi apskatīja Maskavas tabakas fabrikas «Dukats» ražojumu. Indijā parasti smēķē cigaretes, jo papirusus tur negatavo. Nebija brīnums, ka daži rikšas ielika papirusus mutē otrādi un veltīgi centās ar sērskociņiem aizdedzināt iemuti.

— Kāpēc neuzaicinājāt mūs uz viesnīcu? — viens no rikšām prasīja. — Mēs visi zinām, ka tur apmetās cilvēki no Maskavas, un daudzi no mums gaidīja hoteli, cerot jūs pavizināt pa pilsētu. Mēs nogādātu jūs līdz stacijai gandrīz tikpat ātri un ērti kā automobilis.

— Nē, dārgie draugi, mēs cienām katru vienkārša cilvēka darbu, jo viņam jāstrādā, lai eksistētu. Tomēr mums, padomju cilvēkiem, ir savs viedoklis par šīm lietām. Mūsu zemē nav rikšas, un mēs ceram, ka reiz arī pie jums tie pazudīs.

— Atvainojiet! — atbildēja mūsu sarunu biedrs. — Pie mums tūkstošiem benaresiešu pārtiek no tā, ka pārvadā šajos rateļos cilvēkus un preces. Mēs visi nomīrsim badā, ja pametīsim savu nodarbošanos.

— Bet sakiet, Vičand, kāpēc jūs izvēlējāties tieši šo profesiju? Ir taču iespējas arī citādi pelnīt.

— Nu, tā ir gara vēsture. Man tagad pāri trīsdesmit, bet es sāku strādāt par rikšu, kad man tikko palika četrpadsmit gadu. Līdz tam dzīvoju sādžā. Bet kas sādžā par dzīvi! Kad nebija valrs ko ēst, nācās bēgt uz pilsētu peļņā. Mazam jau grūti stumt rateļus, bet tagad jau man viegli. Redziet mūsu ekipāžas? Mēs joprojām strādājam ar kājām, bet tagad tomēr sēžam velosipēda seglos. Gadu desmitā esmu noskrējis daudz milas; paraugieties uz manām kājām. Jūs laikam domājat, ka es tām esmu pielīmējis biezu pazoli no vērsa ādas? Nē! Tā ir mana paša āda. Piecpadsmit darba gados manas kājas pieradušas nesajust Benaresas ielu sakarsētos akmeņus un ūdensgāzes musana laikā. Tagad mums daudz vieglāk!

— Cik maksā šie ratiņi? Kur jūs tos iegādājāties?

— Iegādājos? Es būtu Tats-vecākais, ja ratiņi būtu mani! Tie pieder salmniekam. Belgšu strādāt, alžveidiņu savus ratiņus nodot un samaksāšu salmniekam divarpus rupijas par maiņu. Es šeit kvernu no sešiem rītā, tagad pulkstenis deviņi, un neesmu alžvedis nevienam pasažieri. Nezinu, kā šodien salmniekam samaksāšu, jo drīz ratiņi jānodod otrai maiņai. Tā strādā no pulksten četriem līdz diviem nakti.

— Vai vienmēr tik maz pasažieru?

— Nē. Gadās arī veiksmes. Dažreiz nopelni vienu rupiju, bet, ja laimējas — saņem arī piecas rupijas dienā. Sevišķi veiksmīgos gadījumos var nopelnīt pat astoņas un desmit rupijas.

Kalkutā mums pastāstīja, ka pirms dažiem gadiem grupa piedzērušos amerikāņu izdomājuši sarīkot «uzjautrināšanu» — rikšu skriešanās sacikstes. Viņi salīga vairākus rikšas un noslēdza savstarpējas derības: kuram rikša nonāk pie mērķa pirmās, tas saņem piedzērušās kompanijas apsolīto vinnestu. Rikšas novietoja uz platas ielas. Amerikāņi iesēdās un — sākās skriešanās. Amerikāņi ar skaļiem kliedzieniem un lamām dzina sā-

vus upurus. Kad nelalmīgie rīkšas, no noguruma grīlojoties, samazināja ātrumu, nevēlī sāka piedraudēt ar fizisku izrēķināšanos; citi pīrgādāmie piesolīja lielāku samaksu. Šo sacīkšu laikā vairāki rīkšas krita bezsamaņā. Pametuši pārmocītajiem dažas rupijas un pilnā balsī blāujot piedauzīgas dzērāju dziesmas, amerikāņi devās uz dzertuvi nosvinēt «vislalmīgākā sacīkšu dalībnieka uzvaru».

Šis gadījums runā pats par sevi. Tas pierādīja visai indiešu tautai, kādu «dzīves veidu», kādu «civilizāciju» cenšas ieviest šie iebraucēji citās valstīs.

6. PAR KO SAPŅO INDIEŠU ZEMNIEKS

Kilometrus pīedesmit no Kalkutas atrodas neliels ciems — Daimonda Harborā, kas tulkumā nozīmē — Dārgakmeņu osta. Zemnieki galvenokārt šeit sēj rīsu. Gandrīz pie katras mājiņas — dažī banankoki un kokosa palmas. Zeme sadalīta nelielās platībās, kuras apstrādā zemnieki — nomnieki. Tirumos ap ciemu un pašā ciemā izbūvētas vairākas ūdenskrātuves — dīķi. Tos izracis viss ciems un tie pieder tiem zemniekiem, kam pašiem ir zeme vai arī, kas to nomā. Ciemā ir arī kopēja administrācija — ciema izvēlēta komiteja. Tās funkcijas ierobežotas. Šajā komitejā var izvēlēties personas tikai no turīgāko zemnieku vidus. Ko ievēl ciema komitejā, var spriest no fakta, ka Daimondas Harborā ciemā ir 80 mājas un tikai pieci to saimnieki ir zemes īpašnieki; pārējo māju saimniekiem zemes nav. Daļa no viņiem nomā nelielus zemes ielāpīšus. Arī personīgo zemes gabalu apmēri nav lieli — no vienas trešdaļas akra līdz pieciem akriem (1 akrs = 4047 kv. m). Vairums Dārgakmeņu ostas vīriešu ir kalpi. Daži pīepelnās ar blakusdarbiem — strādā par rīkšām vai par strādniekiem tuvākajās fabrikās.

Pa nelielu ieliņu un taku, kas aizvijas līdzās divām ūdenskrātuvēm, mēs apstājamies pie mājas, uz kuras sliekšņa sēd pīevēca sieviete — zemiece Paharadžana Bībi. Viņas vīrs miris pīrms vairākiem gadiem.

Būsiet viesī! — sacīja zemiece bengāļu valodā un uzacīnāja mūs apsēsties uz akmeņa pie ieejas viņas mājā, kas celta no bambuka, māliem un palmu lapām. Vecā sieviete pasauca pie sevis gadus divpīdsmīt vecu pīšēli un kaut ko iekūkstēja viņam ausī.

— Mēs negribam jūs ilgi aizkavēt no darba, bet dažī no mums arī izauguši uz laukiem, tikai tālu no šejienes, Padomju Savienībā. Mēs atbraucām pie jums, Daimonda Harborā, lai nodotu jums no mūsu valsts pīšēļiem sveicienus un iepazītos ar jums.

— Vīrieši nav mājā. Viņi labāk nekā es parādītu mūsu saimniecību un pastāstītu par mūsu dzīvi. Bet... nav jau ko stāstīt un parādīt. Mēs esam septiņas dvēseles. Mums pīeder pusakrs zemes, labas zemes. Bet cik var novākt no tās rīsus? Vēl ir šīs trīs kokosa palmas.

Pa šo laiku atgriezās zemieces aizsūtītais pīšēlis, turot rokās trīs lielus kokosa rīkstus. Sarunas laikā pīenākusi sieviete kopā ar zemnieci ātrāk nepiekāpās, pīrms nebījām nobaudījuši cienastu. Rīkstu saldā sula bīja ļoti garšīga.

— Tamdēļ jau arī mans vecākais dēls strādā fabrikā, jo savu rīsu nepīetiek... — turpīnāja stāstīt zemiece.

Pīe Kalkutas padomju zinātnieki apmeklēja vēl vienu ciemu — Bašu. Šeit gandrīz visa zeme pīeder muīžniekam, kas dzīvo Kalkutā un kurš ciemā nav redzēts apmēram divpīdsmīt gadus. Pat viņa pārvaldnieks nav re-

dzēts šeit vairākus gadus. Bet ciemā ir muīžnieka kantoris, kur uz pastāvīgu dzīvi apmetušies kalpotāji — nomas maksas iekasētāji. Viņi maksu par zemi iekasē naturās, ar atstrādāšanu un naudu. Zemnieki stāstīja, ka šejienes muīžniekam pīeder divdesmit seši šādi ciemi, bet gada ienākums no zemes, ko viņš neredz, pīrsniedz 300 000 rupiju gadā. Nomas maksas atkarīga no zemes labuma un atrašanās vietas.

Lūk, dažas ziņas par ģimeņu sastāvu un zemes īpašniekiem šajā ciemā.

No 75 ģimenēm 30 nav zemes; 38 ģimenes nomā no viena līdz trīs akriem zemes; viena 36 cilvēku liela ģimene un trīs 10 cilvēku lielas ģimenes nomā 13,5 akru zemes; trīs prāvas ģimenes, kur katrā ap 40 cilvēku, nomā 58—60 akru. Visā ciemā ap 40 bīfeju; no 200 akriem sējas platības ar rīsiem apsēti 137 akri, ar dzīvu — 23.

Mēs aprunājāmies ar vienas lielās ģimenes locekļiem. No vecākiem mantojumā četri brāļi sapīeusi tikai vienu māju un viņiem nav līdzekļu uzcelt katram savu māju šajā ciemā; pašiem sava zemes gabala arī nav. Vēl dzīvs būdams, tēvs sadalījis starp viņiem nomas zemi; pīsi no graudu un salmu ražas brāļiem jāatdod muīžniekam. No 4 apstrādājamiem akriem viņi nespēj pībarot savas ģimenes, tāpēc nepīeciešams pīepelnīties — viņi auž zvejnīku tiklus, līgst par dienas strādniekiem, iet namdaru gaitās utt.

Šajā ciemā ir arī liela saimniecība, kuras īpašniekam pīeder 400 akru zemes. Tajā strādā 6 uz pastāvīgu darbu nolīgti un daudzi sezonas strādnieki. Saimniecībā ir traktors, 4 vēršī, 4 bīfeji, 50 kazas un zirgs. Apmēram 100 akru īpašnieks iznomā, pārējo apstrādā ar algotu darbaspēku. Pīlīgi saprotams, ka četru brāļu dzīve, kuriem pīeder 4 akri zemes, un 400 akru īpašnieka dzīve ir ne vien atšķirīga, bet pīlņīgs pretstats.

Indijas ciemos raksturīga ir sīktīrdzniecība. Bašu ciemā var redzēt sīktīrgotāja bōdīti. Viņa ģimene sastāv no divpīdsmīt cilvēkiem. Ģimenes galva tirgojas ar eļļas augu sēklām, saldumiem, tabaku, nomājot novietnē 144 kvadrātpeđu lielu istabu par 4 rupijām mēnesī. Viņa «kapitāls» — 150 rupijas. Tirgojas viņš bez palīgiem. Viņa «kapitāls» gada apgrozība sasniedz 1 800 rupijas, ienākumi — līdz 50 rupijām mēnesī, kas nepīetiek ģimenes pībarošānai.

Pēc Indijas zinātnes 41. kongresa Haidarabādā slēgšanas grupa padomju zinātnieku apmeklēja Andhra štata Kuthapall ciemu. Ciema iedzīvotāji runā telugu valodā.

Mūsu pavadoņi paskaldroja, ka Kuthapall ir tā saucamais paraugciems, kura pīeredze var dot apkārtnes ciemu zemniekiem daudz pamācoša.

Paraugciema labiekārtojumi velkti pašu zemnieku spēkiem Andhra štata lauksaimniecības departamenta darbinieku vadībā. Sarunā ar vietējiem iedzīvotājiem noskaldrojām, ka Kuthapall ciemu pārvalda komiteja — pančajata. To izvēlē ciema iedzīvotāji. Mēs iepazīnāmies ar komitejas priekšsēdētāja vietnieku zemnieku Naraijanu, kam pīeder 40 akru zemes. Sarunā pīedalījās komitejas loceklis Sardar-hans, kam pīeder 35 akri zemes, un komitejas galva Tulsajs, 20 akru zemes īpašnieks.

Ciema ir 7144 akri zemes. Ciemā saimnieko 343 saimniecības, iedzīvotāju skaits — 2351. Zeme pīeder ziemniekiem. Naraijans izteicās, ka 50 procenti no visiem — nabadzīgie zemnieki. Caurmērā katram no tiem pīeder no pus līdz 2,5 akri zemes.

30 procenti ciema iedzīvotāju — mazliet turīgāki zemnieki, kam pīeder no 5 līdz 12 akriem. Vēl bagātākiem ir 12—25 un vairāk akru zemes. Ciemā atrodas arī muīžnieka Navoja Raisa zeme — 700 akru. Viņš pats dzīvo Haidarabādā. Vēl diviem bagātiem zemes īpašniekiem pīeder katram 300 akru. Viens no viņiem, Puranda, dzīvo ciemā. Cetriem zemniekiem ir 50—60 akru katram. Visi viņi izmanto algotu darbaspēku.

Atgriezoties no ciema, mēs satikām zemnieku grupu un uzsākām sarunas. Tie bīja kalpi. Uz mūsu pavadoņa — indieša jautājumu par izpeļņu, kāds gados vecāks vīrs iesaucās:

— Izpeļņa! Astonas un dažkārt arī sešas annas par dienu.

Vissmagākajos darbos, pīemēram, ar ūdeni pīrplūdināto rīsa lauku apkopšanā, izpeļņa pīeaug līdz 1 rupijai, t. i., 16 annām.

Galvenās lauksaimniecības kultūras — rīsi un dārzāji.

Mēs apmeklējām Kuthapallā dažas mājas. Trūcīgā un vidējā zemnieka ģimene parasti sastāv no 5—7 cilvēkiem.

Ciema ir pamatskola. Bērnu skaits ciemā — 1 200, strādā divi skolotāji, mīcās tikai 60 cilvēki. Ciemā ir arī traktors un metāla arkli, kuri pīeder muīžniekam, bet zemnieki apstrādā zemi ar smagu kapli un spīlarklu.

Kuthapall ciems bīja labāk iekārtots nekā citi ciemi, kuros mēs bījām. Dzīvojamās telpas tīrākas, tomēr arī šeit zemnieki guļ uz mašām, uz grīdas. Pa dienu mašas novāc. Dažas mājiņas faktiski nav nekāda inventāra. Mājas vidū iebūvēts pavars, jūmtā atstāts caurums dūmiem.

Par zemnieku pamatmasas stāvokli viens no Indijas mīsdīenu autoriem raksta:

«Indijas lauki divu gadsimtu ilgajā imperialistu kundzības un feodālās ekspluatācijas periodā pīrvērtušies par zemniecības kapu... Zemnieku ģimenē katru jaunpīdzīmušo uzskata kā papildus nastu un viņa nāvi — par atbrīvošanu.

Apsēdzis savu ķermeņi ar lupatas gabalu un pīrtīkdams no saujas rīsa, zemnieks ar visiem savas ģimenes locekļiem, ieskaitot pīecus gadus vecus bērnus, strādā tikai tāpēc, lai dienas beigās saprastu, ka arī nākamā diena nesola iespēju pīešt vai iegādāt pīrmās nepīeciešamības priekšmetus. Kas attiecas uz izglītību un kulturu, tad zemnieks pīeradis domāt, ka šīs lietas viņam vispār nav domātas. Slimības zemniekam ir tik norma pārādība, ka medicīniskā palīdzība — tikai neparasta izklaidēšanās. Muīžnieks, augļotājs, uzpīrcējs un nodokļu ievācējs vienmēr no tā izspīez pīdējo sulu. Lietus periodā viņa būdīņa paliek bez jūmta, zlemā skrandas neaizsarga no aukstuma, bet vētras laikā un

Kulīšana Indijā.

Nīlmojas Rois foto no žurnāla «Molodež mīra»

plūdos viņš uzskata to par brīnumu, ja palicis dzīvs».

Ja brauc pa Indijas laukiem, aprunājas ar vīriešiem un sievietēm, zemniekiem un laukstrādniekiem, novēro lauksaimniecības darba paņēmienus un tos tehniskos līdzekļus, kas ir Indijas lauku rīcībā, — tad tūlīt var ievērot lauksaimniecības ekonomikas dziļās pret-runas. Šīsdiēnas muižnieku — kapitalistiskā saimniecība savijusies vienkopus ar ļoti senu darba formu parādībām. Traktori, arkli, sējmašīnas un citas lauksaimniecības mašīnas (tiesa, to nav daudz) redzamas līdzās kaplīn un spļarklam kā galvenajam darba rīkam. Ja jūs ieejat bagātā zemnieka mājā, tad jūs varat dzirdēt radioutvērēja skaņas, redzēt šīsdiēnas prasībām atbilstoši iekārtotu istabu; un turpat līdzās trūcīgie zemnieki un kalpi mitinās pīrmatnējās bambuka būdelēs ar palmu lapu jumtu.

Tomēr galvenais ne tas, ka virknē Indijas provinču vēl ir ļoti primitīvas saimniecības formas. Lai gan objektīvam vērotājam šis fakts izsaka daudz, tas tomēr nenoved pie tiem slēdzieniem, kurus izsaka indiešu tautas nelabvēļi par Indijas šīsdiēnas lauksaimniecību. Var minēt šādu piemēru. 1951. gadā Londonā izdota angļu misionāra H. P. Pit-

mena grāmata «Lauksaimnieciskā Indija». Grāmatas autors daudzus gadus nodzīvojis Indijā Mofusilas ciemā. Visu grāmatu caurstrāvo angļu kolonizatoriskās politikas Indijā propaganda un slavināšana. Saprotams, ka no šī viedokļa viņš piegāja, vērtējot indiešu laukos vērojamos vergturības elementus. Tā Pitmens atzīmē, ka Palamausas apgabalā, kurā atrodas Mofusilas ciems, bija vairāk nekā 60 tūkstošu kamia, tas ir — parādvergi. Kamia nesapem algu naudā; viņam izdod nedaudz graudu, lai tas būtu spējīgs visu dienu strādāt pie sava saimnieka. Pie tam kamia nedrīkst atziet no sava saimnieka, lai cik slikti pēdējais ar viņu apietos. «Man stāstīja par kamia, — raksta Pitmens, — kurus atveda pie saimnieka ar virvi ap kaklu. Es redzēju kamia, kurus nometa uz zemes, midija un sīta ar bambuka nūjām... Kamia sievas un meitas ir pakļautas saimnieku un viņu dēlu apvainojumiem un neuzdrošinās pretoties vai sūdzēties».

Kā redzams, šādi fakti vēl nesen bija sastopami virknē Indijas lauku štatu. Bet lieta tā, ka Pitmens un viņam līdzīgie nekad neatveda istos vēsturiskos un ekonomiskos cēloņus nabadzībai Indijā. Un viņi to nevarēja darīt, jo pretējā gadījumā viņu raksti būtu

ietekmīgs apsūdzības akts pret angļu kolonizatoriem — imperialistiem.

Indijas valdība veikusi pasākumus izmēģinājumu lauku saimniecību organizēšanā.

Janvara sākumā daļa mūsu delegācijas apmeklēja valsts lauksaimniecības fermu, kas atrodas netālu no Haidarabadas. Fermā strādā pieredzes bagāti agronomi un laukstrādnieki; tie cenšas ieviest labākas darba metodes nekā zemnieku saimniecībās, uzlabotu agrotehniku, selekciju, cīņu pret kaitēkļiem. Fermā ir ap 600 akru zemes, kur veic sējumu maksīgu apūdeņošanu; lai arī nepietiekami, tomēr pielieto lauksaimniecības mašīnas. Visus galvenos darbus veic ar roku darbu.

Daudzi Indijas ievērojami darbinieki sacīja mums, ka valstij lauksaimniecības ražošanas līmeņa pacelšana, zemnieku dzīves līmeņa paaugstināšana ir visaktuālākā. Tas arī saprotams, ja zina, ka vairāk nekā divas trešdaļas valsts iedzīvotāju dzīvo uz laukiem un nodarbojas ar lauksaimniecību. Pēc Indijas iedzīvotāju skaitīšanas datiem 1951. gadā, no katriem 100 indiešiem (ieskaitot ne tikai strādājošos, bet arī apgādājamos) 47 — zemnieki-privatīpašnieki un zemnieki, kam ir tiesības mantojuma kārtībā nomāt zemi, 9 — nomnieki, 13 — laukstrādnieki bez zemes, 1 — muižnieks vai rantjē, 10 — nodarbojas rūpniecībā vai amatniecībā, 6 — tirdzniecībā, 2 sportā un 12 strādā citās nozarēs.

Indijai ir milzīgas lauksaimnieciski derīgas zemes platības — ap 424 miljoni akru no 811 miljoniem akru valsts kopplatības. Apmēram 63 procentus aramzemes apstrādā, 14 procentu — papuves un 23 procenti aramzemes līdz šim stāv pamesta un neapstrādāta.

Valstī izplatītas visdažādākās lauksaimniecības kultūras. Gangas ielejā, Pendžabas, Uttar-Pradešas, Biharas un Rietumbengālijas rajonos, Orisas plekrastē un Madrasas štatā audzē rīsus. Kvlešus daudz sēj jo sevišķi Pendžabas, Pensu, Uttar-Pradešā un Madhja-Pradešā. Daudzās vietās audzē cukurniedres, zemes riekstus, kokvilnu, tēju, dzutu, kafiju, kaučuku, piparus, kardemonu, kokosa palmas, bananu kokus. Valstī ir vairāk nekā 500 skaistā mango augļu koka pasugu, kura augļus nevar salīdzināt ne ar vienu cita koka augļiem.

Pēc Indijas statistikas datiem valstī ir 150 miljoni liellopu, t. i., apmēram viena trešdaļa liellopu visā pasaulē. Bet lopu produktivitāte zema — gadā iegūst tikai 17,7 miljoni tonnu piena.

Gandrīz visas pilsētas pa ielām veselām dienām klaiņo govīs, jo tās uzskata par svētām. Kalkutā, netālu no mūsu viesnīcas, varēja redzēt sekojošu ainu; piegājis pie grāmatu veikala, es redzēju, kā liela lāsaina govī miegīgi laizīja milzīgā skatloga biezo stiklu, aiz kura izstādīta amerikāņu un angļu krāsainā bulvarliteratūra.

Daudzos ciemos zemnieki mums stāstīja, ka daudz darba tiem prasa sējumu laistīšana. Visur var redzēt dziļas, rūpīgi sargātas akas ar ūdeni. Tumšbrūni zemnieki ar apšējiem zem gurniem izdara vienmērīgas, pirmajā brīdī neizprotamas kustības. Ieskatoties uzmanīgāk, var sākt noprast šo kustību jēgu. Pie akas iedzīts trīsmetrīgs izturīgs bambuka stabs. Tā galā piestiprināts tievāks šķērskoks, kuram tas gals, kas atrodas virs akas, ir resnāks. Pie tā pieslēts kubls. Zemnieki ierastiem, lēniem soļiem iet no šķērskoka viena gala uz otru un tādējādi vispirms iegremdē kublu un, virzoties atpakaļ, izceļ to ārā. Tad cits zemnieks ātri satver izcelto kublu un apgāz to apūdeņošanas kanālā. Process sākas no gala — zemnieki uz šķērskoka virzās atpakaļ un kubls iegrimst. Veselām dienām pašiem šķērskokiem soļo tūkstošiem zemnieku, piegādādami ūdeni saviem nelielajiem tīrumiem.

— Ai, ja būtu mums vairāk ūdens! — sacīja Madrasas zemnieki.

Par daudz ko sapņo indiešu zemnieki. Par savu stūrīti zemes, par lielu rīsa ražu un izglītību, par smagā darba atvieglošanu un labu mitekli... Un mēs neatradām tādu ciemu, kur zemnieki nerunātu par draudzības jūtām uz padomju tautu, par gribu dzīvot mierā ar citām valstīm un strādāt sev un saviem bērniem.

TEHNIKA TAUTAS DEMOKRATIJAS VALSTĪS

Ķīnas Tautas Republikā

Ķīnā ir visbagātākie volframa slāņi visā pasaulē. Šā vērtīgā metala rūpniecisko izmantošanu tomēr uzsāka tikai 1954. gadā. Tagad divi Sanhajas inženieri, Čžen Ljan-juns un Čžu Can-bo, izstrādājuši jaunu tehnoloģiju, kā iegūt vissmalkāko volframa stiepi, kas nepieciešama elektriskajām spuldzēm. Ķīniešu specialistiem izdevies iegūt stiepi, kurai ļoti ilgs darba periods.

Vācijas Demokrātikajā Republikā

Vācijas inženieri ķīmiski nesen izgatavojuši jaunu maksīgu putu materialu, kas nosaukts par piatermu. Tas ir 11 reizes vieglāks par dabisko korķi. Par neaparasto vieglumu var spriest no tā, ka viens kubikmetrs piaterma sver tikai nepilnus 14 kilogramus. Tam ir augstas termoizolācijas un ugunsizturības īpašības. Samirkstot vai apledojojot, materials nezaudē formu. Uz piaterma nedzīvo ne sēnītes, ne baktērijas.

Piatermu lieto kuģos un vagonos iekārtotās saldētavās, kā arī skaņas un elektro izolācijā.

Rumānijā

Padomju laukkopja Maļceva metode radusi plašu atbalsi Rumānijas lauksaimniecības darbinieku vidū. Lai popularizētu šo metodi un Maļceva jauno arklu, Rumānijas Zinātņu akadēmijas speciālisti sarīkojuši daudzās lekcijas, apspriedes un pārrunas ar zemniekiem un agronomiem.

Pagājušā gada rudenī vairākas valsts saimniecības jau apstrādāja pēc Maļceva metodes izmēģinājuma laukus.

Infrasarkanās gaismas spuldzes

Rumānijā

Bukarestes rūpnīca «Elektrofar» sākusī seriļveidā ražot spuldzes, kas izstaro infrasarkano gaismu. Spuldzes garenas ar bumbveida segmentu galā. Lai palielinātu spuldžu efektu, bumbas iekšpusī pārklāj ar alumīnija kārtu, ko iegūst, izvalcējot metālu bezgaisa telpā. Šādu paņēmieni Rumānijas rūpniecībā lieto pirmo reizi. Spuldžu degšanas ilgums — 3000 līdz 5000 stundu.

Šādas infrasarkanās gaismas spuldzes plaši pielieto rūpniecībā. Piemēram, kurpju ražošanas fabrikās 700 pāru kurpju izžāvēšanai agrāk vajadzēja 24

stundas, ar jaunajām spuldzēm šo operāciju veic 18 minūtēs.

Jaunas smērvielas

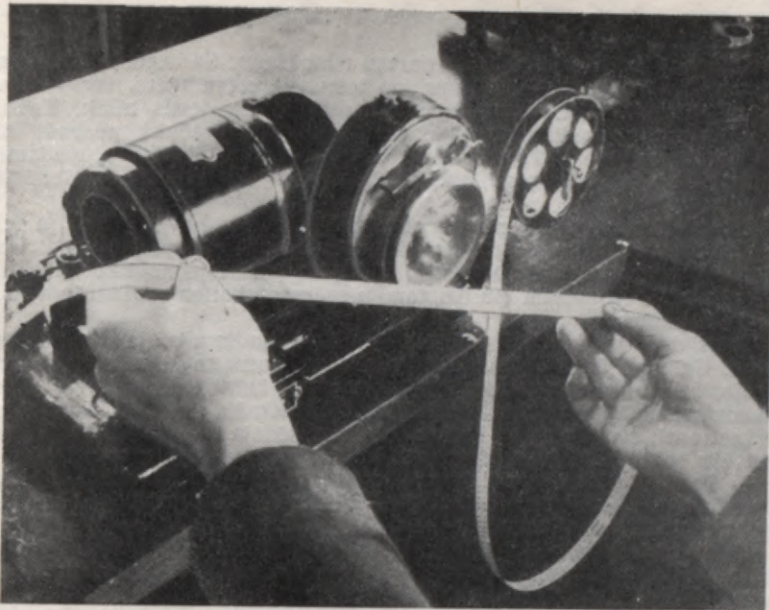
Pēc ilgām pētījumiem laboratorijās Rumānijas zinātnieki nodevuši rūpnieciskai ražošanai jauna veida pusšķidrās smērvielas.

Šīm jaunajām vielām piemīt īpašība cieši pielipt pie berzes virsmām. Tas dod iespēju līdz minimumam samazināt berzi starp metāla detaļām, kas atrodas kontaktā. Šo īpašību dēļ pusšķidrās smērvielas var izmantot katrā gada laikā dažādu motoru, iekārtu, agregātu un mašīnu smērēšanai.

Ilgstoši praktiski izmēģinājumi pierāda, ka pusšķidrās smērvielas ir ekonomiski izdevīgas un samazina agregātu nolietojanos.

Ungarijā

Betona masas noblīvēšanai lieto visdažādākos vibratorus. Parastie vibratori ir diezgan lieli un smagi aparāti, Bet sarežģītu un sīku armatūru dzelzsbetona blīvēšanai lieto arī rokas vibratorus. Ungārijas inženieri konstruējuši rokas vibratoru «kinžalu», kura asmenis tikai 15 centimetru garš. Tā rokturī iemontēts mazs elektromotors, kas pieslēdzams 120 voltu elektrības tīklam.

Šeit speciāls aparāts ieraksta tekstu caurumiņu veidā telegrafa lentā.

G. Akmojiņska foto

Skats radiocentrā. Vecākais radiists M. Lopato (priekšplānā) un radiocentra priekšnieks M. Culkovs.

RĪGA - -ZIEMEĻATLANTIJA - -INDIJAS OKEANS

RĪGAS JŪRAS OSTAS RADIOCENTRĀ

Par to, ka kuģis, atrazdamies jūrā, uztur sakarus ar krastu, zinās visi, bet, kā tas īsti notiek, to, droši vien, zinās tikai nedaudzi.

Rīgas jūras ostā ir radiocentrs. Tas ir viens no lielākajiem Baltijas jūras baseinā. Centra rādītājs un uztverošās stacijas apgādātas ar visjaunāko aparāturu. Radiocentra darbinieki seko kuģu radiosignāliem cauru dienakti. Viņi uztur radio sakarus arī ar citu baseinu ostām un Maskavu. Dispečeru norādījumi par kuģu kursa izmaiņām, informācijas par kravas izvietojumu, laika ziņas, novērojumi par to, kā jūrās virzās kuģi, izsaukumi pēc palīdzības nelaimēs gadījumos utt. — tas viss notiek ēterā svārtiņu un punktu valodā.

Bet ne tikai oficiālas dienesta radiogramas pieņem un noraida radiocentrs. Vēl nesen bija tā, ka jūrnīeks, aizbraukdam jūrā, zaudēja saites ar ģimeni. Tagad ir citādāk: viņš ar radiocentra starpniecību var saņemt vēstis no mājām, kā arī nosūtīt mājniekiem telegramas.

No Rīgas tālā ceļā devās jauns kuģis «Taganroga». Vajadzēja uzmanīgi sekot, kā tas veic grūto ceļu. «Taganroga» radiists trīs reizes dienā ziņoja Rīgai savas koordinātes. Sakarus ar Rīgu uzturēja līdz pašai Singapurai un tikai pēc tam kuģis tika «atdots» Tālo Austrumu kuģniecības radiocentram.

Vienreiz no Maskavas saņēma uzdevumu steidzīgi noskaidrot kāda avarējuša kuģa

atrašanās vietu Norveģu jūrā. Rīgas radiocentra operatori tūlīt saistījās ar Baltijas kuģniecības pārvaldes kuģiem un uzdeva tiem novērot ēteru. Drīz vien «Ausekļa» radiists ziņoja meklētā kuģa koordinātes. Rīgas radiocentrs tās nekavējoties paziņoja PSRS Jūras Flotes ministrijai, kas noorganizēja cietušā kuģa izglābšanu.

Norveģu jūrā stipras vētras laikā kuģim «Smolenska» sabojājās stūres iekārta. Ar radiocentra starpniecību kuģa kapteinis saņēma remonta darbiem vajadzīgo konsultāciju.

Nesen kuģis «Auseklis» atradās ceļā no Rostovas uz Ventspili. Kad kuģis tuvojās ostai, izrādījās, ka lielo viļņu dēļ tas nevar ostā ieiet, neapdraudot sevi. Kuģa kapteinis pa radio lūdza padomu, ko darīt. Baltijas kuģniecības pārvalde kapteinim deva rīkojumu mainīt kursu un doties uz Rīgu.

No kuģa «Dmitrijs Donskojs» ziņo:

— Esmu Vidusjūrā.

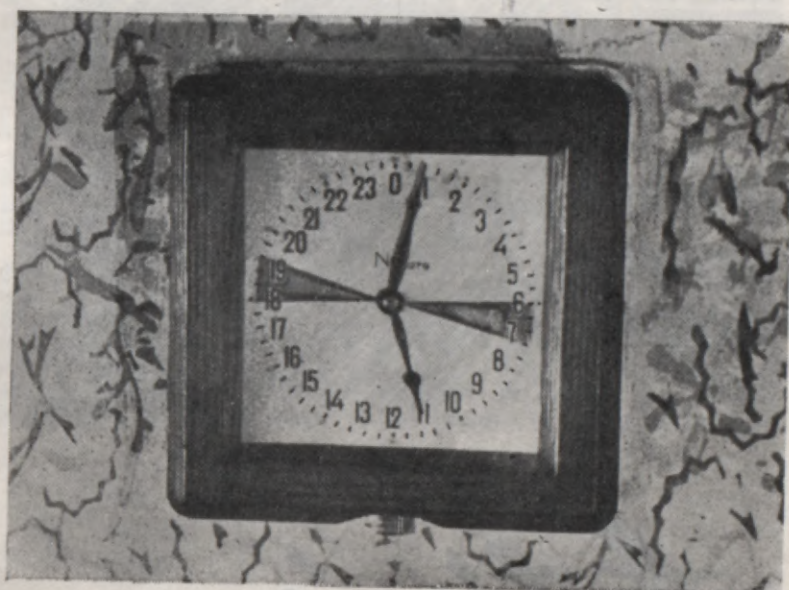
«Brīvības» kapteinis ziņo:

— Atrodos Nilas kanālā. Dodos uz Roterdamu. Brauciens noris veiksmīgi.

— Dodos no Gdaņskas uz Mursku, — ziņo radiocentram kuģis «Selenga».

— Izsaucu uz socialistisko sacensību Rīgas ostniekus! — ziņo no jūras «Anri Barbisa» komanda.

Kad Rīgas ostnieki savā kopapulcē par deputāta kandidātu Latvijas PSR Augstākajai Pa-

Pulkstenis-automats.

domei izvirzīja vienu no piederīgākajiem Baltijas jūrnīkiem, kuģa «Tomska» kapteinu Eriku Tomsonu, tad vajadzēja dabūt viņa piekrišanu balotēties. Viegli teikt — dabūt piekrišanu: kuģis tai laikā atradās Ziemeļu Atlantijā, Jan Majena salas rajonā. Dežurējošam operatoram b. Andrejevam nāca palīgā radiocentra priekšnieks b. Culkovs. Kopējiem spēkiem «Tomska» drīz bija atrasta. Pēc stundas b. Tomsona atbilde jau atradās tur, kur to gaidīja.

Piecas reizes dienā kuģiem tiek norādītas laika ziņas. Bet, kad pulkstenis rāda sešas minūtes uz vienleim, raidītājs pārtrauc darbu. Pēc starptautiskās konvencijas visām račijām, kas strādā vidējo viļņu diapazonā, katru stundu no 15.—18. minūtei un no 45.—48. minūtei ir jāklusē un jānovēro ēters, vai tanī neskan SOS signāli, vai ziņojumi par nelaimēm uz citiem kuģiem. Ja gadījumā dežurējošais operators aizmirst šai laikā izslēgt raidītāju, to izdara precīzs pulkstenis, kas pieslēgts račijai.

Tūkstošiem radiogramu uztver un noraida Rīgas ostas radio-

centrs. Kā dežurējošais operators spēj pierakstīt tik daudz ziņu? Tagad pieraksti ievērojami atvieglo pat tad, ja operators uztver ar dzirdi, viņš neraksta vairs ar zīmuli, bet uz rakstammasīnas.

Radiograma, ko nodod pārraidīšanai, vispirms nokļūst perforācijas ceļā, kur speciāls aparāts tekstu caurumiņu veidā ieraksta telegrafa lentā. Pēc tam cits aparāts, cauru kuru iet lenta, visu uzrakstīto automatiski pārraida ēterā. Ar to ir sasniegta absolūta raidījumu precizitāte un ātrums. Ja operators nespēj šādu ātru raidījumu atšifrēt, viņam palīgā atkal nāk tehnika. Andulators uztvertās zīmes pieraksta automatiski.

Radiocentra darbinieki meklē arvien jaunus ceļus, kā uzlabot sakarus ar kuģiem. Nesen inženieris A. Romanovs izgudroja aparātu, ar kura palīdzību uztvēriju var noskaņot 50 km attālumā no paša noskaņotāja — operatora. Šādi aparāti tagad tiek uzstādīti arī citās mūsu valsts jūras ostās.

S. Makšķernieks

Artieris 3OLLERS

VOLDEMARS PANSO

NOVELE

V. Valdmanis zīm.

— Komediantil!

Avīze ar troksni nolidoja uz galdā. Klusums.

— Tom, visi jau autobusā! — Maijas balss nozuda durvis reizē ar gaišo kažoku.

Toms dziļi ievilka elpu, uzslēja stāvus savu vareno augumu un izgāja pa durvīm. Viņa soļi bija smagi. Soļi bija smagi un pārdomu pilni. Viņš sēdēja autobusā un klusēja, bet vaigu muskuļi kustējās.

— Cik tu šodien nikni skaties! — Maija brīnījās.

Toms berzēja ar ikšķi ledus puķes logā.

Aģitpunktā bija maz ļaužu, koncerts novēlojās.

Toms, pabēdzis dzejoļa ievadu, plepeši jutās uz skatuves vientuļš. Ļoti vientuļš. Viņš bija pats par sevi, un tie tur zālē savukārt paši par sevi. Nākamajā nodaļā viņš pastiprināja balsi, lasīdams aprautas, ritmiskas vārsmas, un domāja, sak', kam gan tās interesē. Tas satrauca sirdi. Viņš iesāka dzejojuma pēdējo daļu, pasniedza to dedzīgi, ugunīgi, paklanījās un nozuda aiz kulīšiem. Atskanēja vidēja skaļuma aplausi.

Toms saudzis uzvilka kažoku un izgāja ārā sniegunī. Bija labi tā pastaigāties, kad sniegs sitās sejā. Kaut puteņotu vēl vairāk, tā ka nevarētu atšķirt zemi no debesīm — tā isti šekspiriski! Cilvēki iet sabozušies, pagriezuši muguras pret vēju, bet tu ej uz priekšu un jūti savu spēku. Spēks, tā ir varena lieta! Viņam uznāca vēlētānās iekļegties, — skaļi, gari, no sirds dziļumiem, bet viņš atcerējās avīzi un prieks izgaisa.

— Viņiem liekas, ka trūkst spēka... Iztēles spēka... Pavīršs. Komediantil!

Kaut kur dzirdēja kņadu un durvju rībināšanu. Sadusmota balss pa spraudziņu atsaucās: — Es jums jau telcu, ka brīvu vietu nav! — Un durvis aizkrita ciet. Toms britiņu padomāja un devās tālāk. Taču, pagājis mazu gabaliņu, apstājās no jauna. Kāds večuks, nedrošs uz kājām, lūdza smēķi. Toms pasniedza cigareti, un cilvēks, nozūzdams puteni, iedziedājās sāpīgā, aizlūzušā balsī: — Ak skaistā jaunība, tā nenāks vairs...

Toms vēlreiz piegāja pie durvīm. «Brīvu vietu nav... Bet, ja nu es ieietu, varbūt, ka pazītu, izrādītu cieņu?...» Viņš piekļauvēja. Un Toms jau atradās plašajā vestibilā, viņam palīdzēja novilkēt kažoku, ievada zālē. No visām pusēm tam pievērsās skatieni: «Tas ir viņš, kāds notikums!»

Toms domāja, kur lai atsēstas. Viņš vēroja ļaudis, ļaudis vēroja viņu. Un viņš jutās brīvs, jutās viņš pats. Toms te stāvēja brīvs un drošs, daudz brīvāks un drošāks nekā pirms britiņa uz skatuves. Tik daudz sveicinājumu un galvas mājīenu. Sveicināja dejotāji, sveicināja orķestrantī, sveicināja no bāra un tie, kas sēdēja pie galdīņiem. Toms stāvēja solidi un nepiespiesti un smaidīdams atbildēja sveicieniem.

— Tom! — kāds piepeši sauca pār visu zāli. — Ja tu, Islandes īstēnais kungs, tūdaļ nenāksi pie mūsu galdā, tad es dabūšu piroksilīnu un uzspēršu tevī atpakaļ debesīs.

Zāle notricēja aiz smiekliem, Rutss un Herberts, divi biedri, māja ar roku, Toms atsēdās pie viņu galdīņa, Herberts ielēja auksto degvīnu. — Jūs, draugi, iedzerat un uzkožat zivi.

— Herbs ēd zivi, es cūku, un abi prātojam: lai nogalinātu zivi, to izvelk no ūdens, bet, lai nogalinātu cūku, to derētu noslicināt ūdenī.

— Nāve paliek nāve, — Herberts drūmi piebilda un uzdzēra degvīnu.

Rutss bija velnišķi labā omā un visu laiku bungoja ar dakšiņu pa šķīvi. Herberts, šis teatra trupas drūmais Mefisto, bija mazrunīgs kā jau vienmēr. Laiks lidoja ar vēja spārnēm. Pulksten trījos oberi kļuva nepieklājīgāki nekā divos, taču, apkalpojot viņu galdā, tie smaidīja. Rets viesis!

Toma acu priekšā virmoja pasaule, ausīs dūca, dvēselē kaut kas plosījās, un viņš bez pūlēm salocīja pirktos divdesmit kapelku monētu.

— Mēs abi esam lieli aktieri! — Rutss iekļēdza tam ausī. — Tu esi traģiķis, es — komiķis.

— Un avīzē ir sadots pa galvu jums abiem, — domīgi piebilda Herberts.

— Tas neskaitās. Nevienš pravietis nekļūst slavens pats savā zemē, un patiesu mākslu saprot tikai nedaudz. Patiesai mākslai vajadzīga patiesa luga, tāpat kā īstai muzikai vajadzīga īsta deļa — urrā! — Un Rutss jau atradās zāles vidū un locījās mežonīgā deļā, laiku pa laikam iekļēgdamies un palēkdamies nedabīgi augstu, bet apkārtējie smējās un aplaudēja. Tad viņš iespiedzās un nošļūca lejā pa kāpņu margām — lai dzīvo dzīve, kas sadedzina sirdi!

Pārnācis mājās, Toms nevarēja tūdaļ aizmigt. Viņš domāja par avīzi, domāja par Rutšu, par restorānu un atkal par avīzi: divdesmit gadus esmu mācējis un tagad vairs nemāku! Ne jau piepeši, šī kurnēšana turpinās jau vairākus gadus. Bet šī pēdējā loma, «Dzelzslietuves» direktors, — cik daudz darba, cik daudz mēģinājumu! Cik uzmanīgi viņš izstrādāja plašo uzrunu, cik daudz uguns telika balsi, pārdomāja pat katru uzvaru un žestu! Un tagad avīzē sacīts — retorika! Arējs efekts, prāts — nevis sirds! Fabrikas direktors palika neatklāts. Neparādīja cilvēku... Bet viņu taču nav iespējams atklāt! Rutssam ir taisnība. Rutssam vispār ļoti interesantas domas. Tu dzīvo viņam blakus gadu ilgi, bet dzīvo it kā garām. Komiķis, bet dziļdomīgs. Un kāda apbrīnojama dzīvotspēja. Dzīvo un deg... Toms bija alzmīdzis un izdedzinājis ar cigareti segā caurumu.

Ražošanas apspriedē inscenējumu atzina par tādu, kas nedara godu teatrim, un nolēma pārstudēt lugu no jauna. Kritizēja atsevišķu lomu izpildītājus un, protams, nepagāja garām arī Tomam, kurš tēloja galveno lomu. Toms sēdēja klusu. Taču, kad vārdu lūdza aradorganizācijas priekšsēdētājs Petersons, šis diletants, kurš uz skatuves pat nemācēja skaidri runāt, bet aiz kulīšiem bija pats skaļākais, un kurš ar sabiedriskiem pienākumiem centās pievērst uzmanību sev un sūdzējās par to, ka neizvirza jaunos, bet, runājot par jaunajiem, domāja pats par sevi, — kad šis Petersons uzdrošinājās viņam iekļaut apkaklē, ka viņš mēģinot radīt padomju mākslu ar buržuazisku triku palīdzību, bet padomju jaunieši novecojot bez darba, tad Toms piecēlās, pateica, lai rīt viņu uz mēģinājumu negaida, lai šo lomu tēlojot Petersons pats, un aizgāja no sapulces. Viņš aizgāja no sapulces smagiem, svarīgiem soļiem.

— Tom!

Viņš atskatījās, un viņu ar savām melnajām acīm skumīgi uzlūkoja Malemas Maija.

— Tu nedarīji pareizi, Tom.

— Vai tu arī piederī pie viņu kompanijas?

— Kādu viņu, Tom! Zēn, kas ar tevi notiek pēdējā laikā?

— Neprotu tēlot.

— Ai, cik tu jūtīgs! Bet es iedomājos, ka tu esi īsts vīrietis.

— Neprotu tēlot. Divdesmit gadu es pratu, bet tagad vairs neprotu.

— Tad mācies, — Maija skanīgi iesmējās. — Es arī mācos.

— Par vēlu. Tagad vingrotāji sāk tēlot, un es sāku vingrot.

Un viņš aizgāja.

Toms ilgi stāvēja pie teatra durvīm un domāja. Par ko viņš domāja, to viņš nezināja pats. Un dvēselē valdīja tukšums.

Pie krājkases drūzmējās ļaudis. Smējās. Toms apstājās. Uz kāpnēm jautrā omā, atpogātiem svārkliem stāvēja Rutss un izdalīja pulkām trīsrubļu gabalus. Viņam esot uzbrukusi laime pleci tūkstoši rubļu laimesta veidā, un viņš grībot, lai pasaule priecājosies līdz ar viņu.

Ieraugot Tomu, viņš pameta zēnu baru un, acīm laimīgi mirdzot, satvēra drauga elkoni. Un viņi abi devās nosvinēt lielo laimību.

Cik labi bija pasēdēt divatā ar Rutsu! Sirdij tik viegli. Dīvalns balzams plūda no šā dzīvotpriecīgā komiķa, kas bija uzaudzis bērnu namā, pats sevi izglītojis, daudz klaiņojis pasaulē, braucis pa jūrām, uzmanīgi vērojis cilvēkus un viņu parašas, un tomēr uztvēra dzīvi viegli kā gaisa balonu. Taisnība, avižu slejās dažreiz mazgāja galvu arī viņam par aizraušanos ar savu personīgo šarmu, taču tauta viņu mīlēja. Uz estrādes viņš jutās kā ķēniņš, asprātīgs un mirdzošs, viņam aplaudēja, viņš aplaudēja tautai un svilpodams vizinājās pa kāpņu margām.

Labi bija pasēdēt kopā ar Rutsu. Viņš teica jautras anekdotes, dziedāja kaut ko par ilgu pilno Sevastopoles reidu, stāstīja par Argentīnas teātri, kur viņš esot strādājis par inspicientu un tēlojis Herodu brazīliešu valodā. Tad viņš pastāstīja par savu vienīgo, lielo mīlu uz kādu sievieti, kura nepemot viņu nopietni. Toms smējās no visas sirds, taču piepeši kļuva nopietns — Rutsa acis bija asaru pilnas.

— Kas tev noticis, Ruts?

Rutss saspīda ar plaukstu glāzi drumslās un noslaucīja acis, sacīdams, ka acis iemetušās vīveles, kas jāarstē ar pelniem, samaksāja rēķinu un svilpodams nošūca pa kāpņu margu. Dīvalns cilvēks!

Sākās «Otello» mēģinājumi. Otello tēloja Toms. Toms tēloja Otello. Otello viņam bija ilgu gadu sapnis. Viņš tik bieži bija lasījis šo lugu vakara stundās. Viņš zināja no galvas visus monologus. Viņam bija pamatīgs priekšstats par lomu, lieliski iecerētas atsevišķas ainas, gara acīm viņš jau redzēja pat mizanscenas. Toms bija lasījis daudz komentāru par to, kā šo lomu tēlojušas pasaules slavenības. Un tagad sākās mēģinājumi! Dezdemonu tēloja Maija, Jago — Herberts, Rodrigo — Rutss. Lugu iestudēja jauns, daudzsolos režisors Endels Metliks.

Toms ar lielu sparību sāka mēģināt. Kad Toms bija labā omā — ai, kas tie bija par mēģinājumiem! Neaizņemtie tēlotāji parasti uz kavējās repetīciju zāles priekšstāpā, taču, kad strādāja Toms, tad visi nāca skatīties. Kāda dedzība, kāda uguns, kāds mirdzums, kāda spēku izšķērdība, virišķība! Šādus mēģinājumus gadās redzēt visai reti.

Toms bija daudz nervozāks, nekā parasts, daudz smēķēja, klusēja, staigāja domīgs apkārt un ķērās atkal pie darba.

Bet tad sākās nesaprašanās mēģinājumos. Vispirms ar Herbertu, kura Jago nesaplūstot ar viņa, Toma, iecerī, tad ar Maiju, kura neizturēties tā, kā viņam ielikties pareizi. Maija dedzīgi atsita uzbrukumam, jo Toms atdarinot solistu, it nemaz neievērojot citus, tēlojot viens pats, neklausoties partnerī, neskatoties tam acis, un viņai esot ļoti grūti iejusties lomā. Mēģinājumu pārtrauca.

Uz nākošo mēģinājumu Toms atnāca izklaidīgs, acis tam dīvalni mirdzēja, un mēģinājumu starpbrīžos viņš visu laiku grauza Kīnas saknīti. Mēģinājuma beigās Endels Metliks neizteicās par tēlotājiem.

— Rīt atkārtosim tās pašas ainas. — To pateicis, viņš aizgāja.

Toms noskatījās viņam pakal, dusmās izspīdēja saknīti un aizsmēķēja cigareti.

Nākošais mēģinājums noritēja normali, taču beigās izcēlās strīds ar Herbertu, kurš tēlojot pārāk glēvi.

— Aktierim jābūt kā zibenim, nevis kā zibeņnovēdējam.

Endels Metliks sāka aizstāvēt Herbertu, kurš savu lomu uztverot pareizi, ar pareizu domu, bet Toma jaunrades ceļš esot nedrošs. Pagaldām viņš vēl negribot iejaukties, jo šobrīd katrs vēl meklē. Tomēr... nu jā, par to izteikties būtu vēl pārāgrī. Toms katrā ziņā lai rūpīgi padomājot par to, ko viņi runājuši, lugu analizējot, jo citādi sākot kļūst darba sociālā ideja.

Kādā mēģinājumā izcēlās ista vētra. Metliks atklāti pateica, ka tā tas vairs nevar turpināties, jo Toma Otello esot vienkārši greizsirdīgs mežonis, un tādēļ aizņemot bojā Sekspīrs kā humanisma bāka. Toms nosvieda eksemplāru uz galda. Iestājās klusums.

— Lai tēlotu Otello, nepietiek ar labu balsi, skaidru dikciju un nevēriņu apiešanos ar lugas eksemplāru. Vispirms vajadzīga gaiša galva, — klusi noteica režisors un piebilda: — Sāksim no gala.

Toma acis dīvalni iemirdzējās. Viņš turpināja tēlojumu, norunāja savu tekstu mierīgi un loģiski. Tā tas turpinājās pusstundu, tad Metliks beidza mēģinājumu. Gluži kā likteņa ironija Petersons atkal iebāza savu degunu, kur nevajag, sak', vajagot taču vairāk izvirzīt jaunos, un viņš jau zinot Otello lomu gandrīz no galvas. Viņš to pateica tieši tad, kad Toms jau atradās pie durvīm. Toms zibeņātri apcirtās apkārt, pārlaida skatienu tiem, kuri vēl sēdēja zālē, un piepeši, sasprindzinājis visu savu milzīgo garīgo spēku, uzsauc drebošā balsī: — Komediant!

To pateicis, viņš aizgāja.

Toms atvēra acis, gribēja jau izkāpt no gultas, taču piepeši maniņa, ka neatrodas pats savā dzīvoklī. — Kas tā par velna būšanu? — Kāds cilvēks, it kā dekodams, izgāja caur istabu, Toms izlikās, ka guļ. Tad viņš ar vienu aci paglūnēja gar segas malu un sāka atcerēties, kas bija noticis. Vispirms viņš vēriīgi aplūkoja griestu armatūru — tā kā būtu un tā kā nebūtu redzēta. Un cik tagad varētu būt pulkstenis? Gar aizkariem iespīdēja dienas gaisma, pulkstenis uz rokas rādīja divpadsmit. Un piepeši mugura tam sāka savādāi kņudēt: pulksten desmitos taču sākās Otello mēģinājums!... Viņš nolēma klusi piecelties, sagērbties un nemanīts pazust no svešā dzīvokļa. Taču, plecīties sēdus, sajuta deniņos sāpīgus dūrienus. Un kad nu viņš tur tā sēdēja ar sāpošu galvu, atvērās durvis un blakus istabā kāds iedziedājās: Es tevi sveicinu, mans mazulīt.

Kas tas ir? Toms kļuva pilnīgi mēms. Tad norībēja šampanieša pudeles korķis, un viņam ap gultu saradās visāda veida zivis. Šampanietis — cik ļoti tas atveldzēja viņa kvēlojošo sirdi un sāpošu galvu. Šampanietis un zivis, zivis un šampanietis... un piepeši Toms atcerējās visu. Tie taču bija zivju pārdevēji, kas vakar restorānā bija svinējuši dzimšanas dienu un lūguši savu mīļāko aktieri pagodināt tos un atsēsties pie galda. Un pareizi — viņam taču šodien dzimšanas diena, četrdesmit gadu! Pilnīgi pareizi, viņam un Maijai taču

vienā dienā. Ilgus gadus viņi abi bija svinējuši šo dienu kopīgi, un arī šodien tiem vajadzētu nosvinēt šo dienu sava teatra kolektīva vidū. Toms atvainojās, ka viņam jāceļoties un jāsaģērbjoties, jo esot nokavējis mēģinājumu, taču citi par to negribēja ne dzirdēt. Ja jau nokavējis, tad nokavējis, tagad tikai sāksies istās svinības, jo tirgū šodien esot dežuru maiņa, mājās rets un levdrošs viesis, un tādēļ viņi piešķirot tam piecas minūtes laika, lai tas varētu apģērbties.

Nu, labi, pusstundu jau var vēl pasēdēt, nodomāja Toms, taču pusstunda izstiepās par pusotru, tās par trīs un pus stundām un tā tālāk. Pulksten piecos viņš piezvanīja uz teatri, sak', šodien lai tēlojot dublants, jo viņš jūtoties ļoti nelabi. Pēc tam viņš pārkonfidimdošā balsī nodziedāja zvejnieku dziesmu: «Nejautā man, kur es biju, viss notikās taču vakar!» Zivju pārdevēji auroja līdz. Nē, tie patiešām bija krietni, dzīvotpriecīgi un moži ļaudis. Ieradās vēl jauni viesi, gaļas izsvērāji un veķala kalpotāji. Sadzēra «tu» draudzības, dejoja un dziedāja, un pēc pusotru dienām Toms noguris pārnāca mājās, ļoti noguris.

Isi pirms ierašanās poliklīnikā Toms izsmēķēja labi garu cigaru, un dr. Aviksons atbrīvoja viņu no darba uz vienu nedēļu... sakarā ar sirds pārgurumu. Lai jau atpūšas.

— Tā, tagad man ir papīrs, un neviens man nevar neko pārnest. Iešu un mājām un sāksu strādāt pie lomas.

Pārnācis mājās, viņš vispirms izlasīja avīzi — tā nebija interesanta, ieslēdza radio aparātu — arī tur nebija nekā interesanta. Viņš jau gribēja paņemt «Otello» eksemplāru, taču roka aizkampa tālāk — tā satvēra «Raķešu lidmašīnu būvi». Toms lasīja labu laiciņu, tad piepeši aizsvieda brošūru — ko viņš pašlaik lai iesāk ar raķešu lidmašīnām? Dūms negaršoja, bet viņš smēķēja ļoti daudz. Tad atvēra «Otello» vākus un sāka lasīt senata monologu — tas izskanēja nevarīgi un tukši.

Ko tas gan nozīmē, vai nu viņam trūkst spēka, vai vispār nav talanta? Viņš plecēlās stāvus, lai nolasītu monologu no jauna, ar pilnu iztēli un spēku. Taču iztēle bija pagurusi, atlika vienīgi spēks, un sirds sāka daudzīties krūtīs.

— Nu kā tad, sirds ir slima, es jau nedzenu jokus, es taču nekrāpju teatri un dr. Avikonu! — un īsu britiņu viņš pat nopriecējās, ka tam slima sirds. — Bet iztēle nedarbojas!... Vai tiešām pietrūcis talanta? Vai es vispār spēju veikt šo milzīgo darbu? Varbūt, ka Metlikam taisnība? Viņš gan ir jauns, bet attapīgs un smalkjūtīgs. Bet varbūt arī Maijai ir taisnība? Protams, tagad viņa clemos nenāks un arī nezvanīs, dusmojas par dzimšanas dienu... Nu, rauj viņu pikši! — Un Toms paņēma Staņislavski un atsāka lasīt par to, kā Otello lomu bija tēlojis lielais Salvini. Lasīja, lasīja un piepeši legrima domās — ko tad viņš īsti lasīja? Neko nevar atcerēties. Iesāka vēlreiz, un — domas atkal noklīda neceļos. Lasa par Salvini, bet domā par Rutssu. Kur gan Rutss pašlaik varētu būt? Viņš piezvanīja uz teatri un apjautājās svešā, oficiālā tonī, bet kāds viņam atbildēja, ka Rutss neesot un nebūšot, un nolika klausuli. Viņš nolikās agrī gulēt. Gulēja ilgi murgainā miegā. No rīta pamodās saskaidis, it kā nopērts.

Trešajā dienā Toms devās uz pilsētu. Cik bezgala gausi velkas sirdsslimnīka dienas! Viņš lēni pastaigājās pa ielām. Pēdējais zīmas sals bija garām, sākās marta atkušņi. Gluži kā kaitinādami, šodien tam kairināja acis saulē mirdzošie uzraksti uz spožajiem transparentiem: «Atdosim visus spēkus jaunajai piecgadei!» Viņš nodūra acis un brīnījās, kādēļ? Tad viņš saprēms, it kā nokratīja kādu smagumu, pacēla skatienu pret plašo debesu zilgmi un iebriža peļķē. Starp kāju pirkstiem saplūda aukstais ūdens. — Kurat!

Dīvainā kārtā šodien tam negribējās iet gar vietām, kur būvēja augstus namus un kur, atskatot komandām, kustējās lielle celtni. Viņš nogriezās pirms laika un devās apciemot Rutssu. Rutss dzīvokļa durvis bija aizslēgtas. Tad viņš devās uz tirgu aplūkot zivju pārdevējus, bet tie bija ļoti aizņemti darbā, viņi svēra un iesaiņoja preces un šķīta daudz garlaicīgāki nekā dzimšanas dienā. Tirgus rosme un steiga kairināja tam nervus. Uz teatri neklājās iet. Mājās valdīja garlaicība un tukšums. Varbūt, ka sastaps kādu paziņu restoranā. Viņš iegrīzās kādā mazā alus bufetē. Naktī nenāca miegs.

Kad Toms ieradās teatri, tad galvenais režisors Vello Tagama aicināja viņu pie sevis.

— Vai sirds tagad kārtībā?

— Kārtībā.

— Khm.

Klusums. Galvenais režisors skatījās viņam tieši acīs. Tomam šķīta, ka tas domā kaut ko citu, un izturēja viņa skatienu.

— Vai gribēji man ko sacīt.

— Jā. Metlika ierosmē, ar manu plekrišanu nozīmējām «Otello» galvenajam lomām paralelu sastāvu. Metliks domāja, ka otrajā sastāvā Otello jātēlojat man.

Toms nekustīgi uzlūkoja Vello. Divi vīri stāvēja viens otram pretī, abi deviņdesmit kilogramus smagi milzeņi, abi zemnieku dēļi, Vello vienīgi mazliet gaišākiem matiem, lielam, plaši ieleptām acīm un apmēram desmit gadus jaunāks par Tomu. Toms vēroja viņu ilgi, un Vello it kā iznīra no viņa acu dziļēm un parādījās viņa priekšā vēl nekad neredzētā spilgtumā un skaidrībā. Tomam šķīta, ka viņa priekšā ir mūris, klints vai baznīca. Katrā ziņā kaut kas ļoti stabils. Un diezin no kurienes pazībēja doma, sak', kā būtu, ja viņi salktos krūteniski kopā un pamēģinātu stumt, nezin, kurš tad izkustētos no vietas. «Tikai trīsdesmit!» viņš nodomāja, un it kā atbalss tam atsauca — «ja u četrdesmit!»

— Val domājat, ka spēsiet? — Toms pārtrauca klusumu. Diezin, kādēļ viņš nejauši pateica «jūs»?

Vello seja atplauka smaidis. Šis velnišķīgais smaidis viņu apveltīja ar sevišķu spēku un pašpaļāvību! Tā bija it kā nesalauzama spēka

izpausme! Cits smaidīdams apslēpj savu īsto dabu, piemēram, Petersons, bet viņš te smaida un kļūst vēl atklātāks, nekā bijis. Un mierīgi saka: — To jau redzēsīm, pamēģināsim, kurš kurul... — Un atkal sāk smaidīt. No visas sirds.

— Un kāds šai dublēšanai iemesls? — Toms jautāja.

— Lugu sagatavos ilgāku laiku un, jādama, tā paliks ilgi reperuarā. Lai mēs varētu netraucēti strādāt, tāpēc.

Iestājās klusums, un Toms piepeši izgrūda:

— Tu netici, ka biju saslimis!...

— Ticu. Esmu tāds cilvēks, kas tic visu, vai atkal it neko. Runājot par tevi — pagaidām vēl ticu visu. Nē, šoreiz nav vainojama vienīgi tava sirds, no ierindas izgāja Rutss un pagaidām arī Maija... Tā mums radās iespēja izvirzīt arī jaunatni atbildīgos uzdevumos.

— Vai tas būtu uzbrukums vecajiem?

— Kas par muļķībām?

— Veco Juchanu atlaidām no darba, šodien nāca man pretī it kā māksliniķa ēna. Kāpēc? Vai tādēļ, ka viņš četrdesmit gadus ir cēlis šo teatri?

Vello kļuva nopietns.

— Neatlaidām vienīgi Juchanu, bet arī veco Sorgu un tanti Otiliju. To izlēma Mākslas lietu pārvalde un direkcija. Uzskatu, ka šis solis ir aplams. Teatra attīstību neizšķir jaunie un vecie kadri, bet gan labi un slikti aktieri. Bet kurš ir sliktis aktieris teatri? — Viduvējs amatnieks, kārtīgs strādnieks, kurš rutinējies. Ar sliktiem mēs rīkojamies vienkārti — atlaižam. Bet ko tu iesāksi ar tādu, kurš gadu pēc gada ražo sen apnikušo, pelēcīgo viduvējību. Viņam ir gadi, nopelni, zināmi tēlošanas paņēmieni un pretenzijas.

— Vai tad tev nekad nav žēl cilvēku?

— O, un kā vēl. Tomēr vēl vairāk ir žēl mākslas.

— Un kurā kategorijā tu esi iedalījis mani?

— Kā aktieris tu pieder pie augstākās kategorijas. Kā cilvēks — vērotājs no malas.

— Ko tas nozīmē?

— Tu esi man tāls. Nesaprotams. Padomā par to. Es tagad iešu uz mēģinājumu. Metliks gaida.

Viņi izgāja no kabineta. Un kad Vello nozuda kāpņu telpā, tad Tomam šķīta, it kā viss smaržotu pēc treknas, radošas augšnes. Viņš iebāza mutē cigaretes kvēlošo galu. Tfu!

Tu nodzīvo gadu ilgi teatri, taču tev neatgadās nekas, tu padzīvo vienu nedēļu mājās un ārstē savu slimo sirdi, un pēkšņi tik daudz jauna.

Rutss gulēja slimnīcā ar nosaldētām rokām. Maija staigāja apkārt ar saraudātām acīm un aizgāja uz mājām, nespējot radoši domāt. Tas viss bija noticis siltajā dzimšanas dienas naktī, kad Toms viesojās pie zivju pārdevējiem, dziedāja brašo dziesmu, ēda zivis un uzdzēra šampanieti. Toms uzzināja no Herberta, ka Rutss aizgājis pie Maijas svinēt dzimšanas dienu, uzdāvinājis viņai kazu. Kur viņš bija ieguvis nelaimīgo kazu, to neviens nezināja, taču piepeši bārdainais blēķis iegājis Maijas «buduarā», sadauzījis spoguli, izrādījis lielu interesi par smaržūdeņiem un sācis pastaigāties pa gultu. Kaklā tam bijusi pakarīnāta aplokšne ar Rutsa laimes vēlējumā. Rutss pats nebija nekur manāms. Maija bijusi nelaimīga, jo nezinājusi, ko iesākt ar šo dzīvnieku, un bēdžot ieslēgusi to vannas istabā. Vēlā nakts stundā pie loga parādījies Rutss ar diviem pažiem un dziedājis ģitares pavādībā aizkustinošas serenades. Maija neesot laidusi Rutssu iekšā, un Rutss teicis, ka tas esot naža dūriens viņa sirdī, ka Maija šobrīd nolauzot visskaistāko puķi, ko viņa atcerēšoties ļoti ilgi, gluži kā Ofelija Hamleta nāvi, un sācis viens pats svinēt dzimšanas dienu aiz Maijas loga. No rīta viņu pamodinājuši sniega kupenā, abas rokas bijušas apsaldētas.

Toms steldzās uz slimnīcu, lai apciemotu savu slimo draugu. Ārsts bija drūms, kaut tikai rokām nepņemtos gangrena, pēc apsaldējumiem tas gadoties diezgan bieži. Tomam pārskrēja auksti šermuļi pār miesu. Viņš iegāja palātā. Rutss gulēja gultā ar pārsietām rokām un staroja aiz laimes, — tieši tas Tomu pārbiedēja visvairāk.

Taču Rutss paskaidroja, ka viņam dzīvē allaž sekmējoties. Piemēram, kaut vai tagad — kāda laime, ka viņš neesot mēģinājis par plānistu, kā to vēlējušies visi. Karjera būtu pagalam! Brazīlijā viņš pazinis kādu rekordistu — velosipedistu, kas nosalājis abas kājas... Taču tagad sāka smieties pat gangrenas slimnieki. Rutss nosarka un lūdz, lai tam iebāzot mutē paprosu.

Palātā ienāca Maija. Maija ienāca palātā ar trim sarkanām puķēm un trim dzelteniem apelsīniem. Ieraugot Tomu, tā sagrausnāja un samazināja soļus. Labu laiciņu klusēja šie trīs cilvēki. Tad Rutss lūdz atvainot nolādēto jenkiju paražu runāt ar sievietēm, turot mutē paprosu, un vēlreiz novēlēja Maijai laimes.

— Rūdi, rūdi, tu nobeigsi sevi.

— Tu nobeigsi mani.

— Es? — Maija klusi izdvesa.

— Es tev teicu aiz loga, tu ledūri man duncī sirdī.

— Rūdi, es domāju, ka tu joko. Un tad vēl... tā kaza...

Rutss iepleta acis un uzlūkoja Maiju.

— Bet kaza taču maksāja 500 rubļu! — viņš atbildēja un pabāza galvu zem spilvena. Un tā viņš palika. Iestājās neparasts klusums. Maija izgāja no palātas daudz nedrošākiem soļiem, nekā ienākot. Drīz aizgāja arī Toms. Marta saulīte sildīja labo vaigu, marta vējš dedzināja kreiso.

Cik dīvaina ir dzīve, nodomāja Toms. Tu dzīvo ar cilvēku kopā katru dienu, bet nejutī viņu. Bet, kad šā cilvēka nav, tu jūti, ka trūkst. Teatrī strādāja klībīkis kurinātājs, kurš augām dienām mangoja pēc smēķa un apnika līdz sirds dziļumiem. Jaungada naktī viņš nomira tvanā. Tagad tu atnāc no rīta uz teatri, aizsmēķē paprosu, bet jūti, kaut kā trūkst. Teatrī jau sen strādā jauns kurinātājs, kurš

neklībo un nesmēķē. Stāti ir aizņemti, bet cilvēka trūkst. Rutsa nav teatrī, un piepeši atklājas liels tukšums. Garlaicīgi bez Rutsa. Un pat Maija, visu laiku viņa daudzās apkārt, bet tagad ierāvusies sevī, neredz neviena, neizprotama. Diezin, ko viņa dara un domā? Tajā pašā domu virknē gluži likumsakarīgi Toms ierindoja arī Otello: kād nebija lomas, tā interesēja, lika ilgoties, domāt. Tagad loma ir, bet interesēs vairs nav. Protams, ar mākslu ir sarežģītāk, mākslā ir politika: te ir jaunle un vecle, te ir teorija par vienkāršību, kas lemdzina zāli, un par talantu, kas nedrīkst būt uzbāzīgs, un vēl daudz visādu neskaldru un juceklīgu jautājumu, ko radījuši mūsu gadsmiteņa pēdējie gadu desmiti. Var taču gadīties, ka arī viņš, Toms Jollers, ir pārāk ilgi dzīvojis uz vietas? Dzīvo un dzīvo, bet neviens nemana. Bet ja nu viņš piepeši aizietu un atstātu lielu robu. Diezin, vai to ļoti manītu? — droši vien ļoti... Un Toms atcerējās, ka šodien ir algas diena. Kasē atbildēja, ka plāna neizpildīšanas dēļ alga mazliet aizkavēšoties.

- Pat naudas jums nav, kas tad jums ir?
- Kādiem mums?
- Nu — vispār...

Un Toms dusmīgi devās pa kāpnēm lejup. Pagrieziena viņu sveicināja kāda izstīdējusi skuķe. Toms pamāja ar galvu. Taču meitene apstājās viņa priekšā, un viņas bāle vaigi un ausu galiņi kvēloja.

— Piedodiet, biedri Joller, — viņa samulsusi stostījās, — man pie jums ļoti liels lūgums... Jūs tas traucē, bet man būtu ļoti liels labums.

— Ko jūs vēlaties? — jautāja Toms un uzmeta viņai savu caururbjušo skatienu. Meitene nodūra acis un sāka stostīties vēl vairāk. Viņa gribot tam noāst kādu dzejoli, kādu dziesmu par mieru. Biedrs Jollers, protams, zinot šo dzejoli — «Lai dziedātu ābeles». Viņai ļoti griboties iekļūt vēlēšanu agitācijas brigādē — bet neuzdrīkstoties noāst dzejoli galvenajam režisoram, kamēr to neesot dzirdējis kāds pieredzes bagāts meistars.

— Man pašreiz nav laika, — Toms pārtrauca sarunu.

— Piedodiet... gan jau vēlāk... citreiz, — nomurmināja meitene, un viņas lielās acis pieplūda it kā ar eļļu.

Tomam piemita neparasta spēja pilnīgi sagūstīt cilvēku ar savu skatienu, it kā izurbt tos tam cauri. No viņa skatienu vairījās. Un tagad, jau projām ejot, Toms piepeši atcerējās meitenes lielās, eļļainās acis, viņš apstājās un sacīja pār plecu: — Vairbūt tomēr, tad jau labāk pamēģināsim tūlīt. Ienāciet manā garderobē!

Meitene sāka lasīt, iesākumā stostīdamās aiz uztraukuma, pat sa-
jaukdama tekstu, taču pēc tam saņēmas un beidza ar pietvikušiem
vaigiem un kvēlojošām acīm. Viņš pat nespēja iedomāties, ka šai nī-
grajā ķermenī būs tik daudz spēka. Taču Tomam šķita, ka viņa lasa
 kaut kā pārāk vienkārši. Meitene pārtrauca, it kā nogaidāma, uz-
 lūkoja Tomu.

- Kur tu šo dzejoli dabūji?
- Jūs, biedri Joller, droši vien būsiet to daudzkārt deklamējis.
- Ko?... Jā, tas tiesa... Cik tev gadu?
- Svētdien pirmo reizi vēlēšu.
- Tā, tā. Un kas tu esi?

Meitene, acis iepietusi, uzlūkoja Tomu.

— Es taču esmu jūsu strādniece!

Tagad Toms savukārt uzlūkoja meiteni ar izbrīnas pilnām acīm. Viņa iespurdzās.

— Vai tad fabrikas direktors vairs nepazīst savus strādniekus? Piemēram «Dzelzslieņuvē».

Tagad Toms uzbrīni nodūra acis.

— Jā, tiesa gan... diemžēl neesmu ilgi tēlojis šo lomu.

— Neesat, es zinu.

Toms plecēlās uz aiziešanu.

— Bet kā jūs novērtējat manu deklamāciju?

— S svilpo. — Iestājas klusums.

— Bet citādi?

— Kā citādi? Strādājiet ar s-u. Ja jūs ar savu svilpojošo s-u cini-
stīties pret karu, tad jūs neņems nopietni. Taču citādi — «malāģec!»
Meitene «pakniksēja» un aizskrēja.

Kad viņš viens pats bija nostājies garderobes vidū, Tomam piepeši
it kā saņaudzās sirds. Viņš jutās briesmīgi vientuļš, pārlietu vien-
tuļš, it kā tas būtu iebriods dziļā mežā un pazaudējis ceļu uz mājām.
Isu brīdī tam šķita, it kā no viņa atkāptos pat skapji un spoguļi, visa
garderobes iekārta, un viņš arī iegāja priekšējā. Viņš stāgāja pa
galteniem, iegriezās teātra darbinieku istabā, bet visi skrēja, stei-
dzās kaut kur, bija satraukti, kārtoja visādas darišanas. Viņu sveici-
nāja godbijīgi un, kad viņš kādu uzrunāja, atbildēja pieklājīgi, pat
drusku bailīgi. Taču visā šajā rosmē, steigā, teātra iekārta darba
mutulī Toms nenovēršami jutās vientuļš. Tik vientuļš, ka uzgērba
mēteli un devās ieelpot agrā pavasara svaigo gaisu. Un kad viņš
tā pastaigājās gar teatrī gan šurpu, gan turpu, tad daudzās sīvie-
tes, kas gāja pa ielu, sāka tam atgādināt Maiju. Diezin, kādēļ tieši
Maiju?

Sogad laikam būs agrs pavasaris. Saule ir tik nogurdinoši silta,
gaisā dzirdama divaina šņākoņa, kustēšanās, sniegs ir netīrs un ir-
dens, šur tur rēgojas kaļa zeme, ūdens straumītes aizplūst uz kaut
kurieni; kustība, satraukums, steigā, gluži tāpat kā teātra gaitenēs.
Un Toms sāka justies vientuļš arī ārā. No teātra puses tuvojas kāda
sieviete, ejot tā bija uzmetusi kūkumu, vienīgā, kura neatgādināja
Maiju. Toms ar galošas papēdi pašķīra ceļu kādai urdzīnai.

— Ko tu te regulē? — tam blakus iejautājas kāda balss. Tā bija
Maija.

- Regulēju pavasari.
- Gan jau atnāks bez regulēšanas.
- Jā, tas jau atnāks gan. — Toms aicināja Maiju pastaigāties,
bet viņa aizbildinājās ar laika trūkumu. Pirms vēlēšanām esot daudz
darba.

— Vai tad viņi nevar novēlēt bez tevis?

- Nevar.
- Bet kā viņi iztieks bez manis.
- Jo es padaru arī tavu darbu. — Maija devās tālāk. Toms kļuva
nopietns. Divains cilvēks. Diezin, ko viņa domā? Un gadiem ilgi viņa
dancoja man apkārt, jautāja un plāpāja, gribēja vienmēr zināt, ko
es domāju... Pielavījās tā kā pārāk tuvu, sāka viņu pamācīt un pat
vadīt. Sāka tā kā iedragāt viņa patstāvību. Diezin, ko viņa domā?
Toms paskatījās, kā Maija aiziet. Viņas pazīstamais, salīkušais stāvs
nozuda aiz skolas. Jā. Maija tiešām bija vienīgā, kas vairs nelīdzinā-
jās Maijai. Ziemas mēteli Tomam kļuva karsti. Viņš pirmo reizi atpo-
gāja mēteli un tiksminādamies iebrioda mīkstajos, brūnajos dubļos. Ai,
drīz jau izies ledus no upēm un sāksies koku pludināšana. Un viņš
pat sāka svilpot plostnieku dziesmu, taču pārtrauca pusceļā. Vaja-
dzēja nošķaudīties.

Teatrī ir tā: kad aktieris jūt, ka režisors viņu traucē, un kad re-
žisors jūt, ka aktieris viņu traucē, tad agri vai vēlū rodas eksplozija.
So eksplozijas tuvumu nojauta Toms, nojauta Metliks, nojauta arī
galvenais režisors Vello Tagama, nojauta daudzi. Toms baidījās no
eksplozijas, taču visu laiku turpināja aizdedzināt sērkokļus pie
pašas pulvera mucas. Sarežģīts, pretrunīgs, vārdos neizsakāms pro-
cess norisinājās viņā. Viņš aizdedzināja sērkokļu, taču pēdējā acu-
mirkli to apdzēsa. Gadījās arī tā, ka sērkokļi palika degam, un tad
to nodzēsa režisors. Metliks bija dziļi izglītots cilvēks, ar lielu garīgo
kulturu. Viņa šaurā seja ar brillēm, viņa traušlā, aprautā balss iz-
dvesa tādu garīgo spēku, kas raksturīgs vienīgi ļoti gudriem un
apdāvinātiem cilvēkiem. Viņš kustējās gausi, runāja maz, ar apdomu,
bet vadīja stingri — kā partijas darbu teatrī, tā lugu mēģinājumus.
No viņa kā no režisora gaidīja ļoti daudz, un Tagama viņu saudzēja.
Nav viegli tikt galā ar tādiem sarežģītiem ļaudīm kā aktieri. Met-
likam trūka arī bagātīgas pieredzes režisora darbā, bet viņam palī-
dzēja tā smalkjūtība, prasme apieties ar cilvēkiem un galvenais —
izcilas analītiska spējas, dzelzs loģika un mērķis, ko viņš bija no-
spraudis katram inscenējumam. Un bieži vien gadījās, ka Toma emo-
cijas viņi sašķīda pret viņa atturīgo, taču ciešo pārliecību, un Tomam
neatlika nekas cits, kā parastīt plecus — viņi vienkārši nesaprotot
viens otru, jo sarunājoties katrs savā tonkārtā.

Tomā norisinājās divains process, ko nespēja saprast arī viņš pats.
Viņš ciniņās, raustījās gan šurpu, gan turpu, taču nespēja atrast sa-
vai iztēli un domai dziļākas saknes. Viņš jūta, ka karājas gaisā, un
viņa vientuļības sajūta aizvien pleaugā. Un tā kā nojauta bieži vien
aizsteidzās priekšā domai, sirds sāka vadīt saprātu, tad viņš kļuva
daudz nervozāks, nekā parasts, smēķēja vairāk, nekā parasts, uzru-
nāja darba biedrus skarbak, nekā parasts, it kā būvēja aizžogojumu
starp sevi un citiem, nodedzināja tiltu pēc tilta aiz sevis un brīnījās,
kādēļ viņš kļūst vientuļš.

Pēdējā laikā viņu uztrauca viss. Viņu uztrauca Metlika nosvērtība,
Tagamas smaidis, aprīļa saule, dublanti, Rutsa trūkums, Maijas ier-
rašanās sevī, Jago lomas principi, dažu sīkako lomu tēlotāju dile-
tantisms, atstatums starp viņa iztēli un to realizēšanos dzīvē. Taču
vairāk par visu traucēja viens — viņu sāka mocīt šaubas, neticība
savām spējām, kas pallelinājās līdz ar vientuļības sajūtu un kļuva
aizvien jūtāmāka. Viņam šķita, ka radošie avoti sāk izžūt, jaunu domu
pieplūdums apstāst, sāk trūkt barojošas augsnes, un tā viņa pašsajūta
izveidojās savdabīga amplitūde: bija brīži, kad viņa pašsajūta pacē-
lās lielos augstumos, taču vajadzēja gadīties nīcīgam ārejam vai
iekšējam traucējumam, un viss sašķīda drumslās; un pagāja ilgāks
laiks, kamēr viņš savāca kopā visas drumstalas. Bez tam, nebija ne-
viena cilvēka, kam to pastāstīt. Tā vismaz domāja Toms. Un tas viss
atspoguļojās viņa darbā. Gadījās mēģinājums, kad viņš ķērās pie lo-
mas ar milzīgu degsmi, aizdedza sevi un citus, taču, kaut kāda temesla
dēļ iztraucēts, zaudēja sparū, piedalījās daudzos mēģinājumos bez
interesēs, bez spara, izrunāja vienīgi vārdus, ierādās darbā nelzgulē-
jies, dažreiz pat ar manāmām pagīrām, centās ar balss skaļumu ap-
slēpt pārdzīvojuma trūkumu un iztēles nabadzību, kļuva vēl nervo-
zāks un vienā šādā mēģinājumā, pēc Metlika piezīmes, ka apdāvinā-
tibal un plenākuma apzīņai vajadzētu viņu noskaņot nopietnākam
darbam mēģinājumos, Toms piepeši nosvieda lugu uz galda — lai
tēlo tie, kas gudrāki, un izgāja no mēģinājumu zāles. Mēģinājumu
pārtrauca un Tomu aicināja pie galvenā režisora. Tur jau sēdēja di-
rektors un Metliks.

Tagama paskaldroja, ka viņam pagaidām esot grūti aktīvi piedali-
ties sarunā, jo viņš mēģinot to pašu lomu, taču redzams, ka darbs
vairs nerit pa normalām slīdēm, tādēļ viņš lūdz abas puses atklāti
pastāstīt, kas katram nospiež sirdi, lai varētu rast atrisinājumu, lai
mēģinājumu atmosfera kļūtu atkal radoša.

Toms tūdaļ lika vaļā, ka esot divas iespējas: vai nu viņš neprotot
tēlot, vai arī daži nule izceptie mākslas milzeņi nespējot saprast viņa
tēlojumu. Ir jau iespējams, ka nepietiekamas dzīves pazīšanas dēļ
neesot izdevies viņa «Dzelzslieņuvēs» direktors, bet, ja tādi paši strīdi
izceļoties, iestudējot autoru, kurš jau vairāk nekā trīssimt gadus
atdusas kapā, autoru, ko viņš ir pratis tēlot divdesmit gadus, un val-
dība ir novērtējusi šo darbu, nosaucot viņu par tautas mākslinieku,
tad lai par tālāko secinot paši apspriedes dalībnieki.

Metliks sacīja, ka viņš vienmēr ir ļoti atzinīgi novērtējis Jollera
talantu, taču kā māksla, tā mākslinieki mainās, un šī maiņa var vir-
zīties kā uz augšu, tā uz leju. Viņam liekoties, ka šis jautājums
jāsaista ar visu mūsu līdzšinējo mākslas metodi, tās attīstību un
izpratni. Viņam liekoties, ka Jollera jaunradē iestājusies krīze, tā
iztēle negūst jaunu barību, daudzi viņa mākslas principi ir nove-
cojuši, sveši mūsu izpratnei un ka, turpinot virzīties pa šo ceļu, šāds
apdāvināts un radošs cilvēks, kuram ir tik lieliskas priekšrocības
pacelt augstā līmenī gan Otello, gan arī daudzu citu lomu tēlojumus,
ka šāds cilvēks tad var beigt savu ceļu ar katastrofu. Viņš neuz-
trauktos par dažu viduvēju talantu, kurš samierinās ar kārtīgu amat-

nleka darbu, bet Jollers esot cilvēks bez kompromisiem. Viņš vai nu pacelšoties augstumos, vai arī nogrimšot bezdibēnī.

Metlika klusā, aprautā balss piepildīja kabinetu ar dziļu kļūsumu... Toma iekšienē viss vārījās. Viņš izmēģināja izurbt savu skatienu caur Metlika brillu stikliem un ieskatīties tā piemiegtajās acīs — taču tās skatījās uz leksu. Tagama uzlūkoja viņu ar savu atklāto skatienu un gluži neviļus kļuva aizvien skaidrāk saredzams. Direktors gudri pamāja ar galvu, it kā viņam viss būtu skaidrs.

— Un kādas ir šās krīzes pazīmes? — Toms klusi jautāja.
— Raustīšanās, mētāšanās un nervozitāte darbā. Iekšējās mērķtiecības trūkums. Nevis tēla atsegšana, bet tēla demonstrēšana. Patiesās dzīves parādīšanas vietā histerisks ekspresionisms. Pārspīlēti ārējie efekti tādēļ, ka trūkst dziļu iekšēju pamatu, atšķelšanās no ansambļa. Un rezultāts — lielā humanista Šekspira dziļi idejiskā Otello vietā efektīgs Jollers. Esmu cieši pārliecināts, ka jūs ar šo lomu izpelnītos aplausus. Taču jums aplaudēs tur, kur, pareizi atrisinot, publikai vajadzētu aizturēt elpu. Un galu galā par krīzi liecina arī tas, ja aktieris atkārtoti ierodas uz mēģinājumu kārtīgi neizgulējies.

— Vai iedzeršana mūsu republikā aizliegta? — Toms jautāja, taču tūdaļ atskārta, ka izdarījis aplam.

— Iedzert vajag ar prieku, bet jūs dzerat aiz bēdām.
Tomam sametās dusmas, taču pamodās arī godbijība pret šo cilvēku. Bet tagad direktors kļuva uzmanīgs.

— Ko? Par disciplīnas pārkāpumiem man nav ziņots! Te būs jāraksta pavēle.

Toms gribēja atbildēt kaut ko sulīgu, taču iekoda lūpā un klusi sacīja:

— Neesmu it nekad it neko tā mīlējis kā savu mākslu.
— Mākslu var mīlēt ļoti dažādi, — atteica Tagama. — Var mīlēt sevi mākslā, var mīlēt mākslu sevi.

Direktors jautājoši uzlūkoja Tagamu.
— Nesāciet man sludināt morāli, — Toms spējī atcirta.
— Tas nav morāles jautājums, te ir runa par pasaules uzskatu. Par to der labi padomāt.

Visss risinājās tik saprātīgi un dziļdomīgi, taču tagad Toms nāca klajā ar negaidītu izlēcienu un nodedzināja aiz sevis tiltu. Viņš piecēlās un sacīja ar uzvaru: — Es lūdzu, atbrīvojiet mani arī no Otello lomas, tā ir pārli maniem spēkiem. Bet tagad atvainojiet mani, es aizēju, lai par visu labi pārdomātu. — Viņš paklanījās, izgāja no kabineta un uzmanīgi aizvēra durvis. Viņš aizvēra durvis ļoti uzmanīgi.

Toms aizgāja, lai visu labi pārdomātu, un ieradās vakara izrādē ierēbīs. Sākumā neviens to nemanīja, bet, kad pacēlās priekšskars, pārējie biedri bija pārsteigti par viņa neparastajiem tēlošanas papē-

mīnēm, neatkārtojamajām improvizācijām. Dažas ainas viņš nospēlēja viegli, it kā garāmejot, citur iedvesmas brīdī mēģināja zaudēto nolīdzināt ar milzīgo spēku un balss ekspresiju. Grūti pateikt, cik šo pārmaiņu manīja skatītājs, kas izrādī redzēja pirmo reizi, taču pārējo lomu tēlotājiem Toms sagādāja dažu labu pārsteigumu. Tas bija lielā komediānta nepārspējamās ārējās tēlošanas tehnikas demonstrējums, tāda komediānta uzstāšanās, kurš, kā jau īsts meistars, pilnīgi pārvalda savu ķermeni, balsi un žestus, kurš pārvalda lomu, tekstu, skatuvisko laukumu un zāli un kurš spēj katrai epizodei improvizēt vairākus diametrāli pretējus variantus — kā vien jūs vēlaties.

Izrādes starpbrīžos Petersonam bija ļoti daudz skrīšanu un kārtošānu. Viņš zvanija direktoram, saucukstējās ar katru pretimnācēju un garāmgājēju, uzalcināja sieviešu komiteju, arorganizāciju un komjaunatni būt sevišķi modriem ciņā ar žūpām, pagrimušiem elementiem, cīnīties pret teatra mākslas pagrimumu, chaosu, trulumu un talmudismu. To visu Toms pamanīja īsajā mirklī, kad viņš devās no skatuves uz garderobi, un varbūt tieši tad viņā pamodās šī velnišķā doma. Jau nākamajā cēlienā, kad Petersons uzskrēja uz skatuves ar paziņojumu «Sinjor, ienaidnieku spēki tuvojas» un kad Tomam bija jāsaka: «Labi, ejiet!», Toms apstājās Petersona priekšā un norūpējies jautāja: «Kā jums šķiet, kas man tagad būtu jādara?» Petersons samulsa un muļķīgi skatījās vīrsu savam kungam, tad sāka kaut ko šļupstēt un klanīties; aiz kulisēm klusi smējās, bet Toms tiksmīnādamies vēroja savu ziņnesi, un viņa acīs zibsnīja viltīgas, velnišķas dzirkstelītes. Beidzot viņš žēlīgi ļāva jau nosvīdušajam ziņnesim iet, un tas pukstēdams un stenēdams nozuda.

Lugas beigās Tomu pameta spraigais dzīvotprieks, ko tam bija devusi sava spēka apziņa, un viņš kļuva gurdens, apātisks un drūms. Viņš pabeidza lugu nelabā omā, novilka garderobē samta svārkus un, atbalstījies zodu uz abām delnām, stingri skatījās spogulī. Toms pats nezināja, ko un kādēļ viņš vēroja. Ar nevarīgiem pirkstiem, nesakarīgām un neapdomātām kustībām viņš apzieda seju ar vazelīnu, kas kustot atgādīnāja globu tajā vietā, kur atrodas Tibeta un Himalaји. Vazelīns iziedās aci, un acs sāka sūrstēt. Un atkal uznāca tā pati garu nokaujošā melancholija, nenotveramā un nesavaldāmā vientulības sajūta. Viņš lēni saģērbās un sāka staigāt pa gaitenēm. Visi jau bija aizgājuši, teatris kluss un pamests. Nams it kā elpoja; un sienas pulksteņa tīkšķieni personāla istabā bija tālu sadzirdami. Viņš klusi soļoja pa krēslā tīto skatuvi, kas oda pēc putekļiem un līmes krāsas, izgāja caur mēģinājumu telpām, kurās dobjli iedunējās viņa soļi, un sāka spēlēt vecu harmoniju ar gurdēnām balsīm. Toms pat neaptvēra, cik ilgi un ko viņš spēlēja. Viņš atradās vienatnē ar sevi un atgriezās mēģinājumu zālē tikai pēc tam, kad viņu uzrunāja kāda skanīga balss: — Labvakar, biedri Joller. — Viņa priekšā atkal stāvēja tā pati sīkā meitene, kura kādreiz bija tam deklamējusi dzejoli «Lai dziedātu ābeles». Viņa bija ģērbusies paplanā mētelī, gar vilnas lakata atmali raudzījās lielas, ziņkārīgas acis.

— Ko tu dari teatrī tik vēlu?
Meitene nodūra acis.
— Vingrināju svilpjošo «s». Paklausieties, vai vēl svilp? — Un viņa steldzīgi nobēra:

«Sirjē, sadod sasodītajiem
strīdus sācējiem, sumpurņu sulaiņiem.»
— Drusku vēl svilp?
— Jā, katram darbam vajag laiku, — meitene nopūtās.
— Katram darbam, — Toms piekrita. Iestājās klusums.
— Jūsu sirdi, liekas, nomāc lielas pasaules sāpes, — piepeši klusi sacīja meitene.

— Kādēļ tu tā domā? — Toms brīnījās.
— Jums taču valgas acis.
Tikai tagad Toms sajūta, ka viņa vaļģi bija mitri. Viņš novērsa seju, pāršļūca ar mēteja piedurkni pār vaļģiem un sāka šķendēties par vazelīnu, kas kožot acis.

— Lai kļūtu par tādiem lieliem aktieriem kā jūs un biedre Malema, tad, man šķiet, daudz jāpārdzīvo — un arī daudz jācieš.

— Ir daudz jāredz un daudz jālasa.
— Un laikam dziļi jāiemīlas, kā gan citādi lai attēlo mīlestību uz skatuves. Tas taču jādara katrā lugā.

— Vajag arī mīlēt. — Toms pasmaidīja. — Taču par visu vairāk nepieciešams darbs. Ja tu gribi kļūt par labu aktrisi, tad iegaumē vienmēr, ka vārds aktrise iesākas ar d a r b u, nevis ar burtu «a».

— Man ļoti patīk strādāt. Fabrikā citi saka, ja es tā plēsīšoties, tad es agri nomiršot. Tomēr, es esmu arī godkārīga.

— Paskat, paskat kāda. Tātad pa dienām tu strādā fabrikā, bet vakaros mācies mūsu studijā?

— Ir taču kaut kā jādzīvo.
— Un tev nekad nav garlaicīgi?
— Kā, garlaicīgi?
— Nu tā... uz mācas vientulības sajūta un tā tālāk...

— Man taču ir vecmāmiņa.
— Ā, tad jau cita lieta, — Toms iesmējās.

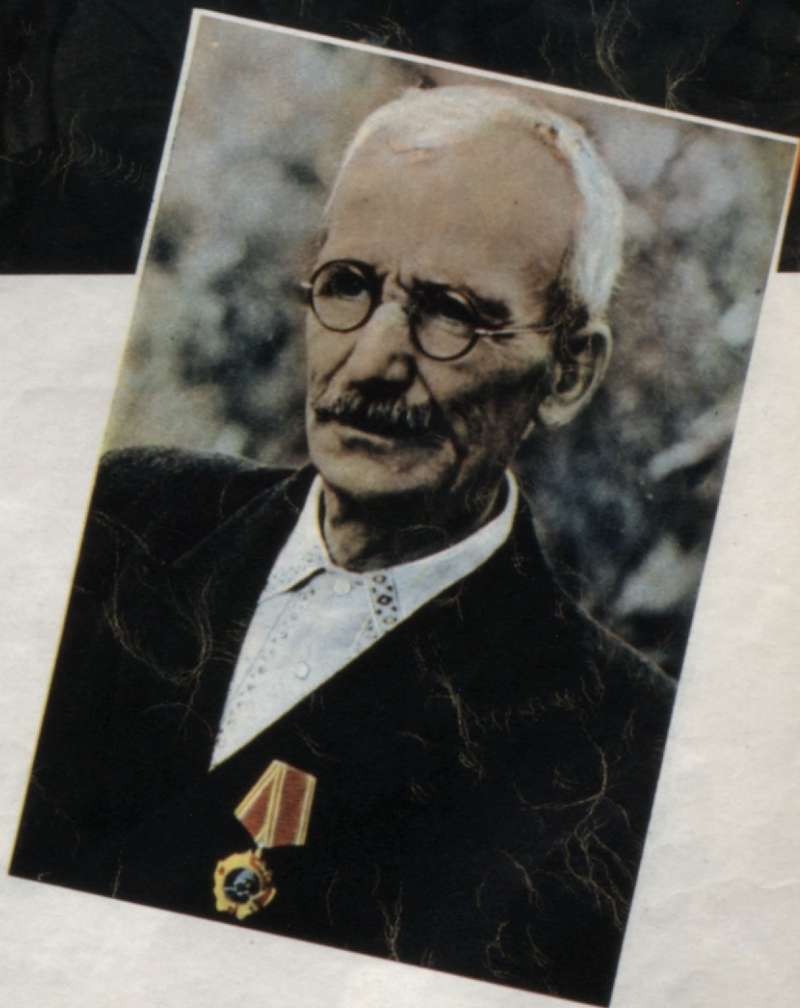
— Bet vai jums ir?
— Vecmāmiņa?
— Nē, vientuļīgi.

— Ko vēl neizdomāsi? Ar labu nakti.
— Ar labu nakti, biedri Joller. — Taču pie durvīm meitene vēlreiz apstājās un atskatījās. — Vai jūs zināt, ko man toreiz nozīmēja jūsu teiktais «malaģec». Vēlēšanu dienā taču mani ieskaitīja brigādē pie istajiem aktieriem. Pateicos par to!

— Kā tevi sauc? — Toms uzsauc, pavēris durvis.
— Sirje.

(Nobeigums nāk. num.)

Attēlos no augšas — 1) Ar Ļeņina ordeni apbalvotais bijušais kaujas lidotājs K. Sebachs stāsta pionieriem savas atmiņas par lidotāja gaitām. 2) Ar Ļeņina ordeni apbalvotais Stendes selekcijas stacijas saimniecības augstas ražas meistars, laukkopības brigadieris A. Upenieks.

Attēlā pa kreisi — Ar Ļeņina ordeni apbalvotais Rīgas mehāniskās rūpnīcas kalējs J. Bormanis darbā.

Ž. Leģzdiņa foto

Ar Ļeņina ordeni apbalvotā medicīniskā māsa Paula Zariņa (pa labi) sarunā ar jauno medmāsu Ausmu Brucis.

Valmieras pienotavas sviesta meistars Imants Vāvere — apbalvots ar Ļeņina ordeni par augstas kvalitātes sviesta ražošanu.

Ar Ļeņina ordeni apbalvotais LKP Rīgas rajona komitejas sekretārs V. Laiviņš.

Ž. Leģzdiņa foto

PARTIJAS UZTICAMĀIS DĒLS

Nakts bumbvedēju pulks saņem uzdevumu: ar gaisa triecieniem atbalstīt partizāņu operācijas pret vācu pārspēku, kas tos ielencis plašā rajonā.

Ielenkumā atrodas partizāņi un padomju dzimtenes patrioti. Ienaidnieks sakoncentrējis lielus spēkus un ielenkuma loku velk arvien ciešāk.

Lidotāju pulka uzdevums ir atbalstīt partizāņu sīkstās, varonīgās aizstāvēšanās un uzbrukuma operācijas — bombardēt uzbrūkošās vācu karaspēka daļas.

Lidojuma maršruts ir ļoti grūts. Gandrīz viss ceļš turp un atpakaļ — ap 240 kilometru — jāveic virs ienaidnieka okupētās teritorijas.

... Atceļā no kaujas uzdevuma kādu ekipažu notver vācu nakts iznīcinātājs un sāk apšaudīt. Lidotājs strauji sagriež lidmašīnu par 90° un ar slidināšanu uz spārna zaudē augstumu. No iznīcinātāja viņš gan izbēdzis, bet nonāk jaunās briesmās: 500 metru augstumā to notver 3 starmetēji, 4 zenitložmetēji un 4 mazkalibra zenitlielgabali. Augstumu valrs nevar zaudēt un lidotājs ar savu mašīnu sāk manevrēt starp ložu un šāvīņu trasēm, kas kā ugunīgas čūskas lokās visapkārt. Šāvīņi plīst dažu metru attālumā. Kāda sprādziena šķemba ķer skrietules. Mašīna no spēcīga sītienu sagriļojas, bet, lidotāja stingras rokas vadīta, turpina manevrēt. Kāda cita šķemba pārsit benzīna pievedcaurulī no augšējās bākas. Lidotāju un stūrmani apšāc kodīgas benzīna strūkļas, bet tie nezaudē aukstasinību... Pēc nosēšanās izrādās, ka lidmašīnai sašauti arī balsti un propellers, par plākšņiem un ķermeni nemaz nerunājot. Pašiem lidotājiem turpretim nav ne skrambas.

Tāds bija viens no Kārļa Sebaha lidojumiem.

... Jau kara sākumā mēs viņu redzam kā lidpamācītāju. Ar lielu enerģiju viņš veic šo sarežģīto uzdevumu.

Apmācības notiek ar lielu sajūsmu un neatlaidību. Viss pulks, kas atspoguļo istu tautu draudzības saimi, — šeit bez latviešiem un krieviem ir arī ukraiņi, uzbeki, kazahi, ebreji un pat viens spāņu lidotājs, dzīvoja ar vienu domu — tikt ātrāk uz fronti, atriekt ienaidniekam par nodarīto postu un zvēribām. Kārļi Sebachu, kā arī pārējos latviešus mūdina vēl cita doma — fronte arvien vairāk tuvojas dzimtajai republikas robežam, drīzi jo drīzi varēs skatīt mīļās, dzimtajās āres.

... Daudzi gadi pagājuši kopš 1919. gada, kad K. Sebachs kļuvis Komunistiskās par-

tijas biedrs. Par «mazo jaužu» labāku dzīvi viņš cīnījies daudzās frontēs — gan Ļeņingradā pie Pulkovas pret Kornilovu, gan Ļeņevskā un Simbirskā pret Kolčaku, gan Caricinā pret Denikinu, gan pie Polockas pret baltpoļiem, un kur tad lidojumi uz Kronštati, kad Vorošilovs vada Sarkanos gvardus pa ledu apspiest Kronštates dumpl.

Lidotājs atceras komandieri Belozerovu, kas viņu — Sebachu — aviācijas mehaniķi 1921. gadā bija nosūtījis uz lidotāju skolu. Atceras Čkalovu, ar kuru viņš kopā mācījies aviācijas skolā.

Jā, jaunie lidotāji jāmāca lidot, kā lidoja Čkalovs, milēt dzimteni, kā to prata Čkalovs. Un tā Kārļis Sebachs diendienā, neatlaidīgi vingrināja un ieaudzina saviem «dēliem», kā viņš mēdza teikt, ne tikai drosmi un drošsirdību, bet arī prasmi un māku.

Viņš bija stingrs un paties un daudz, Sebachu labi nepazīdami, uzskatīja viņu par sausu reglamenta kalpu. Bet viņi maldījās. Kad kādam atgadījās nelaime, vai bēdas, tad neviens labāk par Kārli Sebachu nevarēja atrast mierinošu vārdu, rast labāku padomu.

... Tāds arī viņš ir šodien, būdams Lielvārdes strādnieku ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājs.

No 1948. gada lielvārdieši ir labi iepazīnuši savu priekšsēdētāju. Ilgās karavīra gaitās ieaudzīnātā disciplīna dažam gan liekas par sausu un par bargu, bet zem šīs skarbās ārienes mājo atsaucīga, dedzīga komunistu sirds. Ne velti lielvārdieši to jau trešo reizi ievēl par savas padomes deputātu.

Kārļa Sebaha krūtīs rotā daudzi ordeņi, bet vismīļākais tam ir Ļeņina ordenis, kuru ar PSRS Augstākās Padomes Prezīdija dekretu piešķīra viņam Lielā Tēvijas kara pēdējās dienās.

Tagad Kārlim Sebacham jau 58 gadi, bet viņš, norūpējies par aizokeana imperialistu kara draudiem, saka — gadi nespēlē lomu, manas acis vēl redz zemi un rokas spēj saturēt stūri, — ja Partija aicinās, mēs, padomju lidotāju jaunā un vecā audze, sasauksimies un būsīm dzimtenes aizstāvju pirmajās rindās!

V. Krastiņš

AR KVĒLU SIRDĪ

— Māsiņ, slāpst!

— Māsiņ, sāp!

— Māsiņ! — cik daudz cerību skan šai vārdā, cik daudz varonības, pacietības, nesavtības un mīlestības pavedienu gadsimtu gaitā ieausts šai jēdzienā. Ievainoto un slimo gādīgā kopēja, neaizstājama un drosmīga karavīru līdzgaitniece, mierinātāja un sāpju remdētāja, sirsniņa un stingra, bet vienmēr pašaliedzīga līdz galam — tāds dzīvē, apziņā un literatūrā izveidojies medicīniskās māsas, ārsta palīga — tēls.

Arsta pirmais palīgs! Cilvēks ar lielu medicīnisko praksi. Kurš ārsts neatceras, ka pirmajos darba gados visvairāk bijies no stingrās un pieredzējušās vecākās māsas, kas ne reizi vien ar apslēptu smaīdu norādījusi uz pielaištām neprecizitātēm. Māsa — tā ir nodalās dvēsele, — saka slimnieki.

So domu es atkal atcerējos, kad iepazīnos ar vienu no vecākajām un nopelniem bagātākajām mūsu republikas medicīniskajām māsām — Paulu Zariņu, kas jau ilgus gadus strādā šai cildenajā, humanajā darba laukā.

— Varēju mācīties par ārstu, bet gribējās būt tuvāk slimniekiem, — viņa atzinās. — Un tādēļ nolēmu kļūt par māsu...

... Tas notika pirms četrdesmit gadiem. Pēterburgā pienāca ešeloni ar ievainotiem. Hospitāļi bija pārpildīti, ievainotie gulēja korīdorus, trepju telpās, uz grīdas. Toreiz māsas gaitas uzsāka Paula Zariņa.

Trūka medikamentu, ārstu, medicīniskā personāla. Agrī viņa iepazīna šausmas, ko nes darba tautai karš, mācījās nīst tos, kas miljonu peļņas dēļ sūtīja nāvē miljoniem karavīru. Un, kad 1917. gada oktobrī Cilvēks ar šauteni pagrieza savu ieroci pret karu, ar viņu kopā savā pirmajā sanitārajā piketā izgāja arī latviešu strādnieka meita — māsa Paula Zariņa. Viņas vingrās rokas uzlika pāršējus revolūcijas karavīru brūcēm.

Kopš tām nealzmirstamajām dienām Paula Zariņa saista savu likteni ar revolūciju, ar padomju varu. Māsu Zariņu var sastapt visbīstamākajos pilsoņkara frontes iecirkņos. Viņa ir dienvidfrontē un Kaukazā, baltgvardu aplenktajā Tuapsē, kuru vecākās paaudzes padomju rakstniece Argutinska nosauc par «Pilsētu uguns lokā». Viņa ir tīfa hospitāļos, pati saslimst, bet, tikko spēj piecelties, ir atkal postenī — tur, kur visgrūtāk, kur visvairāk bēdu un sāpju, kur visvairāk vajadzīga cīnītāja stiprā griba, revolucionārā kvēle, māsas dvēsele.

Tāda ir Paula Zariņa un tāda, nesaliektā un stipra, viņa iet caur dzīvi. Darbs infekcijas slimnīcās, — vienā no bīstamākajiem medicīnas sektoriem — lūk, postenis, ko viņa neatstāj miera un socialisma celtniecības gados. Un kad 1941. gada jūnijā pie draudīgā savilktajām debesīm uzliesmo Tēvijas kara kāvi, viņa ir starp tām medicīniskajām māsām, kuras ir savā vietā no pirmās līdz pēdējai kara dienai.

Bezgala smagi ir kara pirmie mēneši. No devīgi iebrokušā ienaidnieka pārspēka priekšā Padomju Armija spiesta atkāpties. Ievainoto izvešanu un evakuāciju apgrūtina hitleriešu motorizēto daļu ielašanās mūsu aizmugurē. Bet ko nozīmē ievainotam krist ienaidnieka rokās, zina Paula Zariņa. Pašas acīm viņa redzēja, kā esesieši nodedzināja hospitaļa ēku ar visiem slimniekiem...

Par to viņa domā, kad ar grupu ievainoto nokļūst ielenkumā Kariļijas frontē. Pa ceļu, kas ved caur purvu un zināms tikai vietējiem iedzīvotājiem, jau vairākas dienas gaida ierodamies sanitāro mašīnu, lai izvestu ievainotos. Krūmu blēzoknī Paula Zariņa noslēpusi savus ceļa biedrus. Ievainotie murgu, sten neclešamās sāpēs, īpaši moka slāpes. Un, kaut gan ienaidnieks turpat aiz lielceļa, Paula rūpas dodas uz pus kilometru attālo staigājā, savāc katliņā ūdeni un pēc kārtas dod nodzerties karavīriem.

... Mašīna ieradās tikai naktī, un māsa Zariņa bija izglābusi visus ievainotos.

— Toreiz es nosirmoju, — domīgi piezīmē viņa, atcerēdamās pārdzīvoto.

Karš pret hitlerisko Vāciju bija beidzies ar vēsturisku uzvaru, bet Tālajos Austrumos vēl nesodīts rīkojās agresors. Padomju Armijas rindās, kas veic slavenu operāciju Hanganas-Usuri sektorā, ir māsa Paula Zariņa. Šeit viņa saņem arī personīgo pateicību no Augstākā Virspavēlnieka — J. V. Staļina.

Karš bija beidzies. Visa zeme atgriezās pie mierīga, radoša darba. Un atkal mēs redzam māsu Zariņu grūtā postenī — viņa aiziet strādāt uz psihiatrisko dispanseru, kur nāk visnevarīgākie slimnieki, visnelaimīgākie jaudis mūsu zemē; viņu kopšanai brīžiem vajadzīga patiesi pārcilvēciska pacietība, pašaliedzība, līdzjūtība.

Bet tieši tādas īpašības piemīt Paulai Zariņai. Ārēji mazliet paskarba un prasībās stingra pret padotajiem, viņa ir arvien laipna

un gādīga ar saviem pacientiem. Mierīgā, nosvērtā sīrnība, kas dveš no sīrmās māsas sejas, ir līdzeklis, kas ne vienam vien dvēselē savainotam slimniekam palīdzējis atgūt veselību, palīdzējis atgriezties darbā un dzīvē.

Strādājot dispanserā, viņa uzmanīgi seko savu pacientu gaitām, gādā, lai viņi saņemtu pilnībā iespējamo ārstniecisko un materiālo palīdzību.

Par kara gaitās parādīto varonību un drosmi sīrmā māsa apbalvota ar trim medaļām. 1952. gadā viņai pasniegta — «Veselības aizsardzības teicamnieka» nozīme. Bet bez šīm balvām viņai ir vēl viena — tā apbalvota ar ordeni, kas nes nemirstīgā Ļeņina vārdu.

S. Lazda

PARTIZANU KOMANDIERIS

Par cīnītāju cilvēks nepiedzimst, par tādu izkaldina pati dzīve. Vilhelmu Laiviņu tā kaldināja bargi, nesaudzīgi jau kopš tām dienām, kas saistās ar pirmajām atmiņām par bērnību. Tur ir kāda 1919. gada diena, kad no Škirotavas depo neatgriezās tēvs, kuru bija nobendējuši jaunās Padomju Latvijas ienaidnieki. Tur bija diena, kad uz cietumu aizveda māti — aktīvu padomju darbinieci deviņpadsmitajā gadā — un bērni palika bez maizes, bez pajumtas, bez uzraudzības. Daudzinātais tautas «labdaris» Dombrovskis Miļgrāvi bija stingri noliedzis ielaist savā bērnu dārzā komunistu bērnus. Sak', lai iznikst, lai izdilst no pasaules to jo vairāk! Būs mazāk buntinieku!

Bet mazais Vilis un viņa brālis neiznīca, izauga. Tikai balgās atmiņas par bērnību vēlāk pusaudža un jaunekļa gados palika vienmēr kā atgādinājums: dzīvo, cīnies tā, lai tāds liktenis nebūtu jāpiedzīvo vairs citiem strādnieku bērniem! Izauga sīksts, kā visu pasaules vēju lauzīta kāpu priede, cīnījās. Izauga cilvēks, pie reizes tāds paskarbs, pie reizes arī zobgālis, bet vienmēr taisnīgs un uzticams cīnītājs par darbaļaudzi lietu.

Nu jau gadī pavirzījušies līdz pusmūžam. Divi Ļeņina ordeņi, Darba Sarkanā Karoga ordeņi, Tēvijas kara otrās pakāpes ordeņi un trīs medaļas — tādas ir padomju Dzimtenes balvas šodien Vilhelmam Laiviņam.

Redzot kādam cilvēkam pie krūtīm divus Ļeņina ordeņus, katram pats par sevi rodas jautājums: par kādiem nopelniem gan saņemtas šīs padomju valdības augstākās balvas? Un katram Ļeņina ordenim ir vienmēr savs īpašs stāsts. Reizumis tas varbūt nav sevišķi garš un pauž par kādu vienu spilgtu varonību vai darbu, kam bijusi ļoti liela nozīme. Reizumis tā ir padomju valdības un partijas balva cilvēkam par ilgāku laika posmu, par darbu vai cīņu, kas veikti diendienā gadiem ilgi.

Par diviem Ļeņina ordeņiem, ar kuriem apbalvots Vilhelms Laiviņš, var dot pavisam īsu izziņu. Varētu teikt tā: pirmo Ļeņina ordeni Laiviņš ir saņēmis par partizānu gaitām

Tēvijas karā, otru — sakarā ar Padomju Latvijas desmito gadadienu par nopelniem dzimtās republikas izaugsmei, par ilgiem ilgiem sūra darba un cīņu gadiem gan par to, lai Padomju Latvija taptu, gan par to, lai tā nostiprinātos, gan par to, lai tā jauna un spilgta celtos dzīvei no kara postažām. Un, lūk, kā vienam, tā otram Ļeņina ordenim, ko Dzimtene kā augstāko balvu ir devusi Vilhelmam Laiviņam, ir savs stāsts. Tie pauž par spriega darba pilnām dienām un neskaitāmām bezmiega naktīm, par gariem pārgājieniem, kas nereti nogurdināja līdz nāvei, par daudzām mēle atralsās tikai gan laikam tad, kad sanāk kopā paši tuvākie cīņu biedri...

Partizānu gaitas... Partizānu komandieris... Daudz izteic šie vārdi! Tie stāsta par tāliem pārgājieniem pa hitleriešu okupēto teritoriju, par izlūku gaitām, par straujiem triecieniem daudzārt stiprākam ienaidniekam, par sīvām aizstāvēšanās kaujām pret soda ekspedīciju sīrojumiem partizānu novados.

Vilhelma Laiviņa partizānu gaitas sākās kara pirmajās dienās. Lai dotos izlūkos uz hitleriešu okupēto Latvijas daļu, viņš jau naktī no 5. uz 6. jūliju mēģināja pāriet fronti. Bet šis pirmais gājienš vēl nebija labi sagatavots un tādēļ neizdevās. Izlūki šoreiz «krita gūstā» pie savējiem un bija spiesti atgriezties atpakaļ uz Novgorodu, lai saņemtu jaunu uzdevumu. Un jau pēc dažām dienām — 17. jūlijā — pārgājis fronti, Laiviņš nokļuva Abrenes apriņķī. Veicis uzdevumu, uz padomju aizmuguri izlūks atgriezās septembrī. Tobriņ Valdaļā jau bija sagatavota jauna izlūku grupa gājiem uz Latviju. To bija uzdots vadīt citam miļgrāvietim — Pēterim Briedim. Laiviņš pietelcās iet kopā ar viņu.

1941. gada 9. oktobra naktī Balvu apriņķa Orlovas purvos izpletņi nonesa izlūku grupu. Šoreiz pārdrošniekiem neklājās viegli. Viņi bija pamanīti, sākās vajāšanas. Gan izdevās nodibināt šādus tādus sakarus ar vietējiem iedzīvotājiem, bet tad sabojājās raidstacija, pārtrūka sakari ar «lielo zemi».

Agri togad uzbruka neredzēti barga ziema ar dziļiem sniegiem. Smagi saslima Pēteris Briedis. Bija jāatgriežas uz padomju aizmuguri.

Sai atceļā bija brīži, kad likās — nupat ir visam beigas. Nereti izglāba aukstasība, kuru varēja saukt arī par pārgalvību. Vēl pēdējā naktī, pārejot fronti, partizāni uzgrūdas hitleriešu priekšējo līniju dzotam. Atskanēja bargs — «halt!» Pēkšņi Pēteris Briedis nesatricināmā mierā novēlēja kaut ko pilnīgi nesaprotamu un nesakarīgu hitlerietim pretī un — zaldāts nomierinājās. Izlūki, nepātrinot gaitu, turpināja ceļu. Tikai aiz krūmāja, kad dzots vairs nebija redzams, viņi metās skriet, cik jaudas, līdz atkal atskanēja brīdinājuma sauciens. Bet tas jau bija — «stoj!» Izlūki atviegloti uzelpoja.

Tā jau pirmajos kara mēnešos krājās pieredze par gaitām ienaidnieka aizmugurē. Taču ar to vien nepietika. Lai okupētajā Latvijā sāktu istu partizānu karu, vajadzēja papildināt zināšanas, bija jāmācās. Un kad pēc vairākiem mēnešiem — 1942. gada aprīlī beigās — pirmā lielākā latviešu partizānu vienība «Par Padomju Latviju» devās ceļā uz hitleriešu aizmuguri, tās izlūkus komandēja jaunākais leitnants Laiviņš. Partizāni bija sadalīti trīs grupās un katrai no tām bija uzdevums Latvijā nostiprināties noteiktās vietās.

Dziļi sniegi toziem klāja Ilmeņa zemieni, palos plaši izlējās Lovate, Porusja, Polista un citas upes. Pārplūda arī purvi un daudzās vietās frontes līnijā radās tukšumi. Kilometriem brīzdami pa ledaino palu ūdeni, partizāni virzījās uz savu mērķi — Ļeņingradas

partizānu novadu, kas atradās dienvidrietumos no Starajas Rusas, Ilmeņa zemienes purvainajā un mežainajā apvidū. Vairākos rajonos te saimniekoja tautas atriebēji, apdraudēdami svarīgus ceļus, pa kuriem hitleriešiem bija jāapgādā fronte.

Uz laiku latviešu partizāni apmetās pie Ļeņingradiešiem, lai no turienes tad dotos vairākus simt kilometrus tālajā reidā uz Latviju. Taču dzīve partizānu novadā nebūt ne-nozīmēja atpūtu, jo sevišķi jau izlūkiem un viņu komandierim Laiviņam. Maija vidū, kad nozūva zeme, hitlerieši sāka rosīties, lai apspiestu partizānus no ceļiem. Izlūki pavēstīja, ka Čihačovā ir pienākuši ešeloni ar vairākiem tūkstošiem zaldātu, kuru rīcībā ir tanki un bruņu mašīnas.

Neganta kauja norisinājās pie Boļsoje Zapolje maija vidū. Vairāk nekā desmit tanku un bruņu mašīnu aizsegā uzbraucēji tuvojās sādžai puslokā. Vienā flangā aizsardzību vadīja Otomars Oškals, otrā — Laiviņš. Partizāniem bija tikai viens prettanku lielgabals un tas pats bez tēmējamās ierīces. Partizāni pielaida uzbrucēju ķēdi pavisam tuvu sādžai un tad uzreiz atklāja nīknu uguni. Jau ar pirmajiem lielgabala šāvīniem sašāva vienu tanku. Bet tad hitlerieši sāka apšaudīt sādžu ar termīta šāvīniem. Koka mājiņas aizdegās cita aiz citas un drīz vien sādža bija liesmas. Bija skaidrs, ka pret hitleriešu pārspēku degošajā sādžā partizāniem neizdosies noturēties. Bet nebija arī saņemta pavēle atkāpties. Ko darīt? Laiviņš devās pie Oškalna un abi nolēma, ka ilgāk sādžā nevar palikt. Partizāni atkāpās. Tikai vēlāk noskaidrojās, ka kaujas laikā sakarnieks veltī bija pūlējies piekļūt sādžai, lai pazīnotu pavēli, ka jāatkāpjas.

Šī kauja bija pirmās lielākās ugunskrīstības latviešu partizāniem. Pēc tās Vilhelmu Laiviņu nozīmēja par vienības komandieri. Bet kad jūnija beigās tika nodibināts latviešu partizānu pulks «Par Padomju Latviju», tā komandēšanu arī uzticēja Laiviņam.

Dažas dienas pirms Līgo svētkiem sākās latviešu partizānu tālais reids uz Latviju. Kopā ar latviešiem pārvietošās arī daļa Ļeņingradiešu, lai nostiprinātos citos rajonos. Latviešu pulkam vien bija ap divi simti kaujinieku. Protams, tādas armijas pārvietošanās nevarēja notikt, ienaidniekam nemanot. Hitlerieši centās visiem spēkiem partizānus apturēt un iznīcināt. Sevišķi tika uzmanīti visi lielie ceļi, kurus partizāniem vajadzēja šķērsot.

Pirmā sadursme jau notika pie Čihačovas-Starajas Rusas ceļa. Priekšējās grupas vadīja pats pulka komandieris un, neraugoties uz ienaidnieka uguni, viņiem izdevās pāriet ceļu. Bet ausa jau gaisma un pulka komandieris nolēma, ka pārējiem kaujiniekiem jāgriežas atpakaļ, jāmeklē cita izdevīgāka vieta, kur pāriet šoseju. Izlūks Ratnieks saņēma uzdevumu šo vēsti pazīnot tai pulka daļai, kuru vadīja Otomars Oškals. Un tiešām tāda vieta tika atrasta, kur partizāni šķērsoja ceļu mierīgi, bez viena šāviena. Bet Laiviņam un viņa grupas kaujiniekiem klājās grūti. Hitlerieši uzbruka ar lieliem spēkiem un partizāniem vajadzēja pieņemt kauju neizdevīgos apstākļos. Partizāniem bija kritušie, bet ienaidniekam tika nodarīti daudzārt lielāki zaudējumi.

Patī lielākā kauja reida laikā norisinājās dažas dienas vēlāk jau aiz Novosokolņiku-Dno dzelzceļa Slavkoviču rajonā Sorokinas sādžā un tās apkaimē. Partizānu grupa, kuru vadīja Oškals ar Samsonu, sādžu sasniedza pirmā. Lai savāktu visu pulku vienkopus, Oškals pats devās izlūkos, lai uzmeklētu Laiviņa vadīto grupu.

Ceļā uz Sorokinas sādžu Laiviņa izlūki laikus pamanīja lielāku hitleriešu ritenbraucēju grupu, kas brauca no Porchovas puses. Neko sliktu nenofajadzāmi, viņi tuvojās vietai, kur bija paslēpušies un ienēmuši kaujas pozīcijas Laiviņa grupas vīri. Kad ritenbraucēji jau bija pavisam tuvu, partizāni atklāja uguni. Krita 25 hitlerieši, bet pārējie panikā metās uz priekšu un uzdrāzās virsū tiem partizāniem, kuri bija apmetušies Sorokinā. Bet tas bija tikai kaujas sākums.

Pievakarē vairāk nekā tūkstoš hitleriešu ar tankiem uzbruka Sorokinai. Tā bija kauja, kur nereti norisinājās īstas tuvciņas. Vācieši

zaudēja pa 140 kritušo. Šai kaujā varoņa nāvē krita arī ap divdesmit partizāņu. Atkāpušies no sādžas, partizāņi devās tālāk uz Latvijas pusi.

Sadaloties nelielās grupās, pulks mēģināja pāriet Latvijas robežu. Taču ienaidnieks bija šeit koncentrējies jau lielus spēkus. Partizāņi cieta zaudējumus. Tikai nēcīga daļa no viņiem nokļuva Latvijā. Kaujās krita LKP Centrālkomitejas pilnvarotā G. Peterse, bet smagi ievainoja I. Paldiņu. Krita daudz drosmīgu kaujinieku. No ierindas izgāja raidstacijas, pārtrūka sakari ar «lielo zemi». Kādā kaujā nošķīrās no vadības daļa ar Otomaru Oskalnu. Atlikušo grupu Laiviņš izvadīja atpakaļ uz Leņingradas partizāņu novadu.

Smags bija šis pirmais latviešu partizāņu tālais reids. Taču upuri un pārciestās grūtības nebija veltīgi. Tālu aizskanēja vēsts par latviešu partizāņiem. Daudz zaudējumu viņi nodarīja ienaidniekam, daudz pieredzes uzkrāja, kas turpmākās gaitās palīdzēja izvērtīties no kļūdām.

Citā vietā, kaut kur ziemeļos no Nasvas, 1942. gada 4. decembrī pāri frontei gāja Atsevišķā latviešu partizāņu vienība, kuru komandēja Vilis Samsons. Vienībā gāja līdz arī Vilhelms Laiviņš kā LKP Centrālkomitejas Operatīvās grupas loceklis.

Soreiz latvieši gāja kopā ar Kaļiņinas apgabala partizāņiem, šoreiz viņiem bija cits gala mērķis — baltkrievu partizāņu novads Osvejas ezera apkaimē, netālu no Latvijas robežas. Sniegā un salā ap trīs simt kilometrus garais pārgājiens prasīja gan milzu fizisko piepūli, bet liels sabiedrotais partizāņiem bija garās naktis. Taču arī šajā pārgājienā notika sadursmes ar hitleriešiem katru dienu.

Pie Osvejas ezera sākās jauns posms partizāņu dzīvē. Pārdoši triecieni ienaidniekam te mainījās ar ilgstošām cīņām pret soda ekspedīciju bandām. Aizvien vairāk un vairāk cīnītāju ietilpa tautas atriebēju pulkā. Jau 1943. gada martā tika nodibināta latviešu partizāņu brigāde. Par tās komandieri iecēla Vilhelmu Laiviņu.

Tālākā cīņu gaitā latviešu partizāņi aizvien drošāk nostiprinājās Latvijas teritorijā un Baltkrievijā palika tikai brigādes štābs. Ziemeļvidzemes vienība, kuru komandēja Vilis Samsons, izauga par brigādi. Par tādu izauga tā nelielā cīnītāju grupa, kas Oskalna vadībā devās uz Augškurzemi. Lubanas mežos nostiprinājās Ratiņa komandētā brigāde. Trīs lielo atsevišķo brigāžu darbību vajadzēja vadīt vienam kopīgam štābam no «lielās zemes». LKP CK Operatīvā grupa savu uzdevumu bija veikusi un devās atpakaļ uz padomju aizmuguri.

Arī Vilhelmam Laiviņam vēlreiz bija jāpāriet frontes līnija. Tas bija pats grūtākais no visiem pārgājieniem. Meklēdami patvērumu no soda ekspedīciju bandām, pie partizāņiem bija sabēguši milzums mierīgo iedzīvotāju. Tur bija arī slimie un bērni, simtiem cilvēku, kuri paši nevarēja kļūt par aktīviem kaujiniekiem partizāņu vienībās. Tuvojoties frontei, aizvien negantāk partizāņu novadam māsās virsū soda ekspedīcijas. Tika nolemts izvest padomju aizmugurē visus tos, kas nebija aktīvi cīnītāji.

Vairākas dienas ilga neparastais pārgājiens. Katrs ienaidnieka uzbrukums pārmocītajos ļaudīs varēja radīt paniku, kas pavārotu upuru skaitu. Bija nepieciešams stingrs, labs organizators, kas izvadītu šo ļaužu pulku pāri frontei pa pusaizsalušiem purviem, pāri upēm un dumbrājiem. Vadību uzticēja Vilhelmam Laiviņam. Līdz nāvei noguris pats, līdz nāvei pārgurušos ļaudis viņš 1943. gada decembra beigās izvadīja «lielajā zemē».

Ar to bija noslēgušās Vilhelma Laiviņa kauju gaitas. Drīz sākās cits, ne mazāk nozīmīgs posms viņa dzīvē. Kopā ar partizāņiem, kuru organizēšanā Laiviņam bija tik lieli nopelni, Padomju Armija ātri atbrīvoja Latvijas austrumu daļu līdz pat Rīgai. Sākās grūta darba cīņa par to, lai republikā dzīve atplauktu jo ātrāk. Vilhelms Laiviņš kļuva par Rīgas aprīņa, bet vēlāk rajona izpildu komitejas priekšsēdētāju. Tēvijas kara otrās pakāpes un Darba Sarkanā Karoga ordeņi — tās ir partijas un valdības balvas Laiviņam par to, kas paveikts mierīgā celtniecībā. Tagad daļa laba Rīgas rajona kolchoza slava

skan tālu — pāri republikas robežām. Dzīve atplaukst jaunā spēkā. Daudz spēka, neizsīkstošas enerģijas šai plauksmei atdevis partizāņu komandieris Vilhelms Laiviņš, tagadējais LKP Rīgas rajona komitejas sekretars.

V. Kacēna

IERINDAS CILVĒKS

Smēdē ienāca vairāki rūpnīcas vadošie darbinieki. Kalēji pacēla galvas, apstādināja milzīgo pneimatisko veseri, kļuva uzmanīgi. Priekšniecība smēdē gan nav nekāds retums, tomēr tik kuplā skaitā ierasties uzreiz — tas kaut ko nozīmē.

Jaunās ziņas ilgi gaidīt nenācās.

— Biedri Borman, — inženieris griežas pie vecākā kalēja — vecākā ne vien pēc gadiem, bet arī darba pieredzē un veiksmē, — jums, kalējiem, būs steldzams darbs...

— Nu, nu, — Jānis Bormanis novilka tā kā piesardzīgi un atturīgi. Bet tie, kas viņu tuvāk pazīst, labi zināja, ka šī atturība ir tikai šķietama, jo Bormaņa raksturā nav lieka skaļuma un steigas. Turpretī darbu viņš padara labāk un veicīgāk par katru straujo...

Inženieris jau ritināja vaļā zīmējumus un aprēķinus.

— Par kukuruzu un kvadratlīdzām esat dzirdējuši? Tad nu, lūk, mūsu rūpnīcai speciāli Lauksaimniecības ministrijas pasūtījums — izgatavot dažas detaļas kukuruzas un kartupeļu kvadratlīdzu sējmašīnai. Termins ļoti īss, nāksies dūšīgi pastrādāt... varbūt arī galvas palauzīt. Bet par to, protams, jūs pats labāk zināsiet.

Jānis Bormanis aplūkoja zīmējumus. Nekā sarežģīta — jānokaļ bultas un jāsaliec speciāli enkuri. Detajām, protams, jābūt precīzām uz milimetru, bet tas vēl nav grūtākais. Pēc tam sarežģītajam ierīcēm, kādas kalēji gatavojuši torņceltņiem un citām mašīnām, šis pasūtījums liekas tīri viegli veicams.

Tomēr vakarā, pārskatot pirmās darba dienas veikumu, Jānis Bormanis parēķināja un satraucās. Ja darbs turpināsies tādā pašā gaitā, viņi nespēs pasūtījumu izpildīt noteiktajā termiņā. Kalēji nestrādāja slukti, arī šodien darbā viņi bija ielikuši visu amata prasmi, spēku un veiklību, taču pasūtījuma termiņš prasa darba ražību gandrīz divkārtot. Skaidrs, ka, ar pašreizējām metodēm strādājot, tādu pacēlumu panākt nav iespējams. Jāzdomā kaut kas jauns...

Jauns! Cik bieži šis vārds piešķīris īpašu nozīmi un jēgu kalēja Jāņa Bormaņa dzīvē un darbam. Jau sākot ar pirmo pasūtījumu, kuru Remontu mehāniskā rūpnīca saņēma 1945. gadā — vienkāršas konstrukcijas rokas miglotāju — Jānis Bormanis izdomāja ko jaunu, lai kalēji ātrāk un labāk spētu veikt savu uzdevumu. Kopš tā laika nav bijis darba, kura izpildē Bormanis nebūtu izdomājis kādu jaunu paņēmieni vai konstruējis kādu palīgierīci. Tā tas bija arī šoreiz,

... Jau nākošajā dienā kalējs Jānis Bormanis iegriezās darba rīku cechā. Viņš bija izdomājis palīgierīci, kas jāpieliek pneimatiskajam āmaram, lai darbs kļūtu daudz vienkāršāks un produktīvāks. Šī ierīce bija kā savdabīga forma — iestiprinātā tērauda stieni un kal, kamēr stieņa viens gals pieņem formas ledobuma veidu — iznāk mietīņš ar asu, kantainu galu. Forma precīzi atbilst vajadzīgajiem mietīņu izmēriem, tādēļ nav vairs vajadzīgs rūpīgi un uzmanīgi mērit katru atsevišķu mietīņu, tā tērējot daudz laika.

Bez tam atbrīvojas arī darba rokas. Agrāk viens turēja mietīņu, otrs kala ar pneimatisko veseri, bet tagad visu to veic viens pats cilvēks.

Jaunās ierīces pielietošana turpat divkārtīgi paātrināja mietīņu kalšanu. Tagad smēdes ļaudis varēja droši apsolt rūpnīcas vadībai, ka Lauksaimniecības ministrijas steldzīgais pasūtījums tiks laikā izpildīts. Un kolchozos vēl pirms pavasara sējas sāks saņemt jaunas mašīnas kukuruzas un kartupeļu stādīšanai kvadratlīdzās.

... Lai arī sen vairs nav Gogoja «Revidenta» laiki un apstākļi, tomēr arī dažādu padomju iestādes darbiniekā negaidīta revīzija var radīt satraukumu. Jānim Bormanim, nu jau četrus gadus izpildot savus Rīgas padomes deputata pienākumus, nācies ierasties gan rūpnīcās, gan skolās, bērnu dārzos, mazbērnu nometnēs, slimnīcās, sanatorijās, pionieru nometnēs un stādītās priekšā:

— Rīgas pilsētas darbaļaužu deputatu padomes Veselības aizsardzības pastāvīgās komisijas loceklis. Ierados, lai iepazītos ar veselības aizsardzību un sanitāri higiēniskajiem apstākļiem jūsu uzņēmumā...

So četrus gadu laikā nācies sastapt drošus, mierīgus skatienus, kas neapmulst bargā revidenta priekšā un laipni aicina:

— Lūdzu, esam jūsu rīcībā...

Jānis Bormanis izjutis, cik patīkami ir kārtot lietas ar šādiem mierīgiem, pārliecinātiem sava darba darītājiem. Bet gadās arī, ka no pirmā skatiena viss liekas labi, bet, ja ielūkojas dziļāk — atsedzas trūkumi. Deputats Jānis Bormanis zina, ka vienmēr jāaprunājas arī ar ierindas ļaudīm, ja grib gūt pilnīgu ieskatu kādā jautājumā. Tā, piemēram, tas nesen bija «Boļševīckā». Ja vadītos vienīgi pēc atskaltēm un iigumiem, viss liktos labākā kārtībā. Modernajā kombinātā pēckara gados daudz kas bija izdarīts strādnieču veselības aizsardzības labā. Bet deputats devās arī uz cechiem. Un te nu izrādījās, ka loģi nav zīmai sagatavoti, ka blakus telpās bieži ir krasi temperatūras starpība: austuvē, piemēram, 26°, bet turpat blakus koridorā tikai 12°. Audēšanas, viegļi gērbušās un sakarsušās, caur šo koridoru ejot, saaukstējas. Protams, ka Jānis Bormanis uz stingrāko lūkojas, lai šos un citus trūkumus likvidētu.

Gadās, diemžēl, tādi darbinieki, kas citur ļoti labprāt un dedzīgi raugās pēc kārtības, bet savās mājās — savā uzņēmumā nepaceļ balsi un daudz ko piecieš mīļā miera labad. Jo ar savu priekšniecību ķīvīties bieži nav patikas un drosmes...

Jānis Bormanis pie tādiem darbiniekiem nepieder. Remontu mehāniskās rūpnīcas vadītājiem ne reiz vien nācies uzklaut asus un patiesus vārdus gan par ūdens trūkumu rūpnīcā (jau trešo gadu ceļ un nevar vien uzcelt ūdens torni rūpnīcas teritorijā), gan par citām lielākām vai mazākām nekārtībām. Ar šādu savu rīcību Jānis Bormanis izpelnījies vēl jo lielāku cieņu gan no darba biedru, gan rūpnīcas vadības puses.

— Kā tad es varētu klusēt? — viņš vienkārši jautā. — Esmu taču komunist.

Nesenajās vietējo padomju vēlēšanās kalējs Jānis Bormanis no jauna ievēlēts Rīgas pilsētas darbaļaužu deputatu padomē. Viņš ir arī Leņina rajona partijas komitejas pļuma loceklis. Uz Padomju Latvijas desmito gadadienu krietnais strādnieks un sabiedriskais darbinieks Jānis Bormanis apbalvots ar Leņina ordeņi.

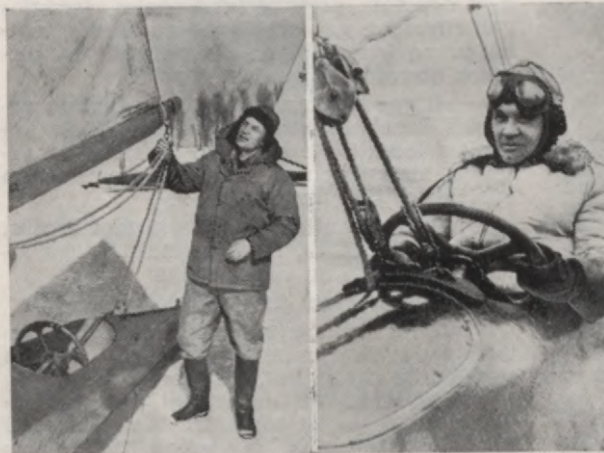
D. Bite

Mr. Kiseņera ledus

Ledusjachtas distancē.

D. Gedzuna foto

PSRS čempions 15 m² klasē, PSRS čempions 12 m² klasē, Nopelniem bagātais sporta meistars J. Matvejevs (Leņingrada). PSRS sporta meistars J. Kanskis (Latvija).

Kišežers ar saviem plašumiem, mainīgām vēja brāzmām un apkārtnes skaistumu jau sen iemantojis burātāju cieņu. Vairākas reizes, gan vasarā, gan ziemā, uz ezera notikušas Vissavienības mēroga sacensības.

Arī šogad uz Kišežera pulcējās Padomju Savienības labākie ledusjachtu vadītāji no Maskavas, Leņingradas, KPFSR, Igaunijas un Latvijas, lai 7 braucienos izcīnītu PSRS 1955. gada čempiona nosaukumu burāšanā ar ledusjachtām.

Jau no pirmajām sacensību dienām visās trijās ledusjachtu klasēs izvērtās saistoša cīņa. Monotipa ledusjachtu klasē pēc 4 startiem 1. vietā bija jaunais rīdzinieks 1. klases sportists Ojars Zile, atstājot aiz sevis PSRS Nopelniem bagāto sporta meistaru I. Matvejevu (Leņingrada) un PSRS Sporta meistarus A. Raudu (Igaunija), V. Popelu (Leņingrada) un V. Stolceru (Latvija). Tomēr pieredzes trūkums neļāva O. Zilem paturēt izcīnīto vietu. Šinī klasē par PSRS

čempionu kļuva I. Matvejevs. Zile ierindojās 5. vietā.

Toties 12 kvadrātmētru klasē jau pirmajos braucienos izpaudās pieredzējušo Latvijas sportistu J. Kanska un I. Lazurkas pārkums. Par PSRS čempionu šinī klasē kļuva PSRS sporta meistars Jevģenijs Kanskis, 2. vietā bija I. Lazurka, 3. vietā leņingradietis S. Vits.

Oto Rauds (Igaunija) uzvarēja 20 kvadrātmētru ledusjachtu klasē, pirmo reizi izcīnījis PSRS čempiona nosaukumu. Otrās bija PSRS sporta meistars Goroļovs (Leņingrada), 3. — Aļeksandrovs (Maskava).

Komandu vērtējumā, tāpat kā iepriekšējās meistarsacīkstēs, kas notika 1952. gadā, arī šogad uzvaru izcīnīja leņingradietis sportists J. Kanskis. Jāatzīmē, ka daudziem no viņiem bija pašu konstruētas un uzlabotas ledusjachtas, kas savukārt ietekmēja cīņas gaitu. Latvijas ledusjachtu vadītāji izcīnīja 2. vietu, pārspējot rūditos Igaunijas sportistus, kas palika 3. vietā. J. Robežnieks

Starptautiskais lielmeistars V. Smislovs.

Starptautiskais lielmeistars J. Hellers.

PSRS 22. šaha čempionāts

Beidzies atkal viens no PSRS šaha čempionātiem — pēc skaita 22. Starplaiķā starp iepriekšējo un 22. šaha čempionātu padomju šahisti izcīnījuši daudz lielisku uzvaru starptautiskajās sacensībās. PSRS šahisti atkārtoti izcīnījuši pasaules šaha čempiona nosaukumu komandām, starp padomju lielmeistariem M. Botvinniku un V. Smislovu izcīnījis mačs par pasaules šaha čempiona nosaukumu, valstu sacīkstēs uzvarējis Argentīnas, ASV, Lielbritānijas, Francijas un citu valstu izlases šahistu komandas, izcīnījis pirmās vietas Bukarestes, Beļgradas u. c. starptautiskajos turnīros. Nekad vēl šaha vēsturē vienas valsts šahisti nav uzrādījuši tik izcilus rezultātus.

PSRS 22. šaha čempionāta finālā labākie PSRS šahisti sacentās savā starpā, lai noskaidrotu spēcīgāko starp spēcīgākajiem. Turnīrā piedalījās deviņi lielmeistari ar pasaules čempionu M. Botvinniku priekšgalā, septiņi starptautiskie meistari un 4 PSRS meistari. Priekšsacīkstēs sevišķi sekmīgi bija cīnījušies jaunie šahisti — Spaskis, Antošins un Ščerbakovs, kuri bija iekļuvuši finālā tādu spēcīgu lielmeistaru kā Boļeslavskas, Bondarevskas, Lillientala, Ragozina un Tolušas vietā.

Kā bija domājams, cīņas jau ar pirmajām kārtām izveidojās ļoti spraigas. Pa visu turnīra laiku nevienam no dalībniekiem neizdevās atrauties tālu no saviem sāncenšiem. Cīņas vēl spraigākas padarīja tas apstākļi, ka šis PSRS šaha čempionāts iekļāvās arī pasaules šaha meistarsacīkstēs, kas notika uzņemot pasaules čempionu Botvinniku, pēdējā mača dalībniekus par pasaules čempiona nosaukumu Smislovu un Keresu (sakarā ar izcilajiem sasniegumiem Svecas starptautiskajā turnīrā), pārējie dalībnieki cīnījās arī par četrām vietām pasaules šaha meistarsacīkstēs starptautiskajā turnīrā, kuru izcīnīs Ģēteborgā (Zviedrijā) no šā gada 25. augusta.

Vadībā vairākkārtīgi savstarpēji mainījās lielmeistari Hellers ar Smislovu. Labā formā nebija pasaules čempions, kurš vairākas partijas iekļuva ļoti grūtos stāvokļos. Pret Simaginu, Boriseno un Antošinu pasaules čempions parādīja augstu aizsardzības tehniku grūtos stāvokļos un pret pirmajiem diviem panāca neizšķirtu, bet Antošinu pat uzvarēja. Ar asprātīgu un enerģisku spēli izcēlās turnīra jaunākais dalībnieks — 18 gadus vecais starptautiskais meistars Spaskis.

Pirms pēdējās kārtas stāvoklis izvērtās sevišķi spraigs — Hellers atradās par puspunktu priekšā Botvinnīkam un Smislovam. Lai iegūtu PSRS čempiona nosaukumu, Helleram, kā vēlāk izrādījās, pietrūka tikai puspunkts. Līdzīgs

stāvoklis Helleram bija PSRS šaha čempionāta finālā 1950. g. Toreiz viņš pēdējā kārtā zaudēja Holmovam un viņam garām aizstaidzās Smislovs un Bronšteins. Arī šoreiz Hellers izšķirēju cīņu zaudēja. Viņu panāca Smislovs, kas cīnijās neizšķirti ar Taimanovu, kamēr Botvinnīks zaudēja Keresam. Tādā kārtā pirmo vietu dalīja lielmeistari J. Hellers un V. Smislovs. Lai noskaidrotu PSRS čempionu, abi uzvarētāji sacentās 6 partiju papildu mačā. Trešo, ceturto, piekto un sesto vietu dalīja pasaules čempions Botvinnīks, lielmeistars Petrosjans, meistari Ilvickis un Spaskis. Tālāk sekoja Keres un Taimanovs. Jāatzīmē, ka starp pirmo un astoto vietu atstarpe bija tikai 1 punkts!

Sniedzam dažus interesantākos cīņas momentus. Turnīra devītajā kārtā satikās turnīra līderi Hellers un Smislovs. Helleram šajā brīdī bija par 1/2 punktu vairāk.

Baltie: Smislovs
Melnie: Hellers
Dāmas gambīts

Pēc gājieniem 1. d4 d5 2. c4 e6 3. Zc3 Zf6 4. Lg5 c5 5. cd cd 6. D:d4 Lf7 7. e4 Zc6 8. Dd2 sekoja zirdziņa upuris, lai izmantotu balto atpalcību attīstībā.

8. ... Zf6:e4
9. Zc3:e4 e6:d5
10. Lg5:e7 Dd8:e7
11. Dd2:d5 0-0
12. f2-f3 Zc6-b4
13. Dd5-d6 ...

Skriet, labāk bija 13. Dc5, nepielaižot šahu uz c2.

13. ... De7:d6

Pēc meistarā Zagorjanskā ieskata Hellaera asajam stilam vairāk atbilstu šāds turpinājums 13. ... Zc2+ 14. Kd2 Td8 15. D:d8+ D:d8+ 16. K:c2 Lf5! 17. Ld3 (Ja 17. Td1, tad Tc8+, val 17. Tel Tc8+ 18. Kbl Dd2 un melnie uzvar) Tc8+ 18. Kd2 Dd4 ar draudiem Td8 un D:b2+.

14. Ze4:d6 Zb4-c2+
15. Ke1-d2 Zc2:a1
16. Lf1-d3 Tf8-d8
17. Zd6-e4 Tds:d3+

Ar šo upuri melnie cenšas atbrīvot savu zirdziņu.

18. Kd2:d3 b7-b6?

Kļūda, kas zaudē partiju. Pēc Hellaera domām, pareizi bija 18. ... Le6 19. Ze2 Td8+ 20. Zd4 Zc2!

19. Zg1-h3 Lc8:h3

Pēc 19. ... La6+ 20. Kd2 Td8

21. Kcl Tc8+ 22. Zc3 b5 23. Kbl b4 24. Zd5!

20. g2:h3 Ta8-d8+
21. Kd3-c3 f7-f5
22. Ke4-g3 Td8-c8+
23. Kc3-d2 Tc8-c2+

Pēc 23. ... Td8+ 24. Kcl Tc8+ 25. Kbl Ze2 26. Tcl, un baltie iegūst zirdziņu bez kompensācijas.

24. Kd2-d3 Tc2:b2
25. Th1:a1 Tb2:h2
26. Zg3:f5 Th2:h3
27. Kd3-e4 g7-g6
28. Zf5-d4 Th3-h5
29. Zd4-c6 Th5-h4+
30. Ke4-e5 Th4-h3
31. f3-f4 Th3-h5+
32. Ke5-e4 a7-a6
33. Ta1-d1 Th5-h2
34. Ke4-e5 Th2-c2

Ja 34. ... T:a2, tad 35. Kf6!

35. Zc6-b5 Tc2-c5+
36. Td1-d5 a6-a5
37. Td5:c5 b6:c5
38. Zb4-d5 Kg8-f7
39. Zf5-f6 c5-c4
40. Zf6-e4 h7-h5
41. Ze4-d6+ un melnie padevās.

Asa, saturīgiem cīņas momentiem bagāta partija. Spaskim izdevās pārsteigt Taimanovu ar negaidītu kombināciju.

Baltie: Spaskis
Melnie: Taimanovs

Spāņu atklātne

Pēc gājieniem 1. e4 e5 2. Zf3 Zc6 3. Lb5 a6 4. La4 b5 5. Lb3 Za5 6. 0-0 d6 7. d4 Z:b3 8. ab f6 9. Zc3 Lb7 10. Zh4 Ze7 11. de de 12. Df3 Dd7 13. Td1 De6 14. Le3 g5? radās stāvoklis, kurā Taimanovs nepamanīja negaidītu kombināciju.

15. Zc3:b5! ...

Kombinācijas sākums, kurā baltie atdod 3 figūras pret dāmu, bet iegūst uzvarētā stāvokli.

15. ... a6:b5
16. Df3-h5+De6-f7

Ja 16. ... Zg6, tad 17. Z:g6 Df7 18. Dh3 g4 19. Z:h8!

17. Ta1:a8+ Lb7:a8
18. Td1-d8+Ke8:d8
19. Dh5:f7 g5:h4
20. Df7:f6 Th8-g8

Melnajiem vispirmā kārtā jābrūpējas par savu spēku aizsardzību, bet pa to laiku baltie dāma nosit trīs melnos bārdniekus, kas ir pietiekami uzvarai. Vēl partijā notika: 21. f3 h3 22. g3 Ke8 23. D:e5 Tg6 24. D:b5+ Lc6 25. Db8+ Kf7 26. D:c7 Tf6 27. Lg5 Te6 28. b4 Kg8 29. Db8 Zg6 30. Kf2 Ze5 31. b5 Le8 32. Le3 Kf7 33. b6 Ld6 34. Dc8 Tf6 35. Lf4 Ld7 36. b7 Le6 37. L:e5 L:e5 38. b8d L:c8 39. D:e5 un melnie padevās. Z. Solmanis

Tomēr laime

LAIMONIS PURS

HUMORESKA

G. Čiliša zīm.

Likvidācijai pakļautā caurspīdīgo priekšmetu ražošanas tresta «Caurmetažos» fabrikas «Aurora» direktors Jēkabs Pabērzs piederēja pie to uzņēmumu vadītājiem, kuru ražojumi dažkārt izceļas ar apbrīnojamu īpatnību. Piemēram, viņš ar mierīgu sirdi diendienā ražoja vīna glāzes ar tik lielu augšdaļu kā dažs egoisms, — uz tik mazas peciņas, kā to zinātnieku skaidrais saprāts, kas risināja jautājumu par to, cik izdevīgi ir nebarot lopus. Ja tomēr mazs saprāts ar lielu egoismu ir apvienojamas lietas, tad tas vēl nenozīmē, ka arī šīs vīna glāzes ir stabils veidojums. Bet Pabērzu šādi sīkumi neinteresēja, jo gatavos ražojumus iepakoja kastēs gulus, un direktora galvenais nemiera raisītājs — kopprodukcijas plāns — tika tādējādi kaut kā izvilktis.

Sodien Pabērzs bija sevišķi apmierināts. Vakar noslēdzās gada pirmais ceturksnis, pie tam viņa fabrikai ar 0,013 procentu uzviņu un par godu šim sasniegumam viņš pieņēma galvenā grāmatveža uzacīnājumu ierasties tā laimīgās laulības jubilejas trešās gadadienas atzīmēšanā.

— Pag', kāds bija mājas numurs?! — Pabērzs izvilka no kabatas zīmīti, paskatījās un naski devās tālāk.

Tad viņa domas aizķērās pie kādas šārīta tālruņa sarunas, kad viens tirdzniecības bāzes vadītājs nekautnīgā kārtā uztraucies piezvanīja par to, ka aizvakar saņemtās vīna glāzes lielākoties ne vien gāzoties, bet gāzoties ar īsti apbrīnojamu gravitacisku precizitāti

vienmēr uz vienu un to pašu pusi, jo, lūk, glāzēm viena mala esot trīsreiz biezāka par otru.

Pabērzs mīlēja būt asprātīgs, kā jau tas piederas vadošam darbiniekam, un bija atsaucies:

— Ko tad jūs, mīļais, īsti gribat? Lai gāzas uz abām pusēm reizē?! To pat fakīri nespēj izdarīt!

Vēl tagad viņam par paša atbildi sīks smiekliņš kutināja pazodē...

Jā, precizitātes brīnumtēces jau viņš neražoja — ar viņa glāzēm taču neskaldis atomu kodolus. Bet vai viņš kļūs skābāks, vai saldāks, ja glāzēm trāpījušās mazliet lielākas izmēru nesaskaņas? Nevajag cilvēkam būt pārāk sīkumainam. Un vai tā nav patiesība, ka šīs glāzes ātrāk vai vēlāk saplīsīs? Kāpēc tad uztraukties? Būs jāpērķ tik un tā jaunas, un tad pilnam var gadīties glāzes bez defektiem, līdzīgas tai produkcijai, ko demonstrē tirdzniecības palātā...

Pabērzs apstājās un papētīja namu numurus. 43... Bet grāmatvedis dzīvo 57-jā... Viņam esot glīts dzīvoklītis, balkons lai, no kura varot pārredzēt labu daļu pilsētas...

Grāmatvedis nebija melojis — balkons tiešām ērts, tāpēc uz tā jau bija sapulcējušies daži viesi. Viņu vidū rosījās arī pats namatēvs ar paplāti rokās — uz tās mirgoja brīnišķīgi nostrādāta karafe ar vīna glāzēm.

— Vai tavas «Auroras» ražojums? — leprasījās viens no viesiem, sievas tāls radnieks.

— Bet kā gan citā! — grāmatveža — sava uzņēmuma patriota — pašapziņa auga.

— Interesanti! Bet pasaki man, kas šīto glāzi ražojis? — un viesis izvilka no žaketes iekškabatas lakatiņā ievīstītu vīna glāzi, iztīna to un ar mazliet teatralu žestu nolika uz balkona malas.

— To? — gribēja namatēvs pārjautāt, bet nepaspēja. Glāze noligojās, svērās, visi to mēģināja satvert, bet tā jau bija atraisījusies no atbalsta punkta un padevusies Ņutona gravitācijas spēkam. Pārlietušies pār balkona malu, viņi tikai redzēja, ka šīs nelaimīgais priekšmets ātri tuvojas ietvei un, ak šausmas, tieši apakšā kāds apstājies vīrs, platmalī galvā pēti mājas numuru...

Pirmajā mirklī direktors Jēkabs Pabērzs neizprata, kas atsitās uz viņa galvas, pleca un tad skanot novēlās zemē. Viņš tikai samulsa un uzrāva kūkumu, kā gaidot vēl citus triecienus. Kad nekas vairāk nenotika, viņš beidzot pacēla skatienu augšup un ieraudzīja pēdējā stāvā pāri balkona malai kādu nelaimīgi plātāmies ar rokām. Jēkabam Pabērzam sanāca dusmas par to nelieti augšā, kas savas tūlības dēļ izmetis no rokām kaut ko cietu, bezmaz nositot godīgu cilvēku.

— Tādam vajadzētu aizliegt dzīvot augstāk par otro stāvu, — viņš piktī pie sevis nopurpināja un sāka apskatīties, kas tad īsti viņam uzkritis.

Glāze!

Viņš pacēla pussaplīsušo glāzi, kam viena mala un peciņa bija palikusi nebojāta. Zem peciņas varēja izlasīt fabrikas marku — Aurora!

Pabērzs pavisam samulsa, ieraugot savas vadītās fabrikas ražojumu nevis atskaitēs, aiz skaitļu rindām paslēpušos, bet gan brīvā dabā ar visām tās kaprizēm.

— Tomēr laime! Varēja uzkrīst uz galvas vēl lielāks brāķis, — viņš nomurmināja un steidzīgi pazuda durvis.

Sportam

1. Tērps turistei. Bikses pusgaras, jakas piedurknēm reglana griezumš. Uzšūtš kabatas ar pšrpogšjamiem atlokiem.
2. Tenisa tšrps sastšv no rštotšm biksšm un balts blšzes. Blšzei isas iesštas piedurknes. Kabatas aizdarinštas ar štrslšdzš.
3. Tšrps rštenbraucšjai. Bikses pusgaras, priekšas un muguras pusš pretieloces.
4. Kombinezons motosportistei. Kabatas iegrieztas, blšzes daļš ar nošuvšm.
5. Všja jška. Apakšdaļš abos sšnos ievšrta gumija.

E. Vanteres modeļi, M. Briedes zīmšjumi.

Jakas no drānas un adījuma

Izmantojot auduma pārpalikumu vai arī apvalkāto drēbes gabalu, var pagatavot glītu jaku, kuru papildina ar rakstainu adījumu.

1. attēlā redzamā jaka pagatavojama no tumši zilās vai tumši brūnās drānas. Si jaka sastāv valrāk no adījuma. Piedurknes adāmas kimono griezumā. Rotājošais raksts redzams 2. attēlā. Raksta krāsas: baltā rūtīņa — gaiši pelēks, melnā rūtīņa — magoņu sarkans, punktoitā rūtīņa — kreiliski valdzīņi ar gaiši pelēku dziju. Pinītēs mainās tumši zila vai brūna krāsa ar gaiši pelēko.

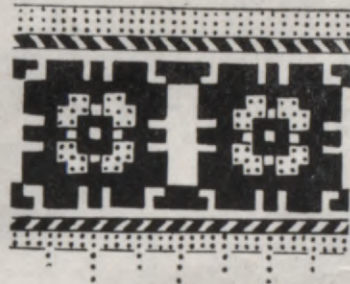
4. attēlā redzama isa, pleguļoša jaciņa,

kuras stāva daļa ir adīta. Jakai kuplas piedurknes, priekšpusē reglana, mugurpusē kimono griezumā. Stāvajai apkaklei priekšpusē ovali atloki. Adījuma raksts redzams 3. attēlā. Raksta krāsas: baltā rūtīņa — balta, melnā rūtīņa — gaiši sārti violeta, punktoitā rūtīņa — melna krāsa. Pinītēs mainās baltā ar melno krāsu. Ar melnās krāsas dziju domātās vertikālās izskaņu svītras nav jāada, bet attiecīgie valdzīņi jāstiepj, t. i., viņus neizada, bet 2 vai 3 kārtas vienkārši pārceļ no vienas adatas uz otru. Jakas pamatkrāsa ir domāta gaišā sārti violetā tonī.

E. Romanovska

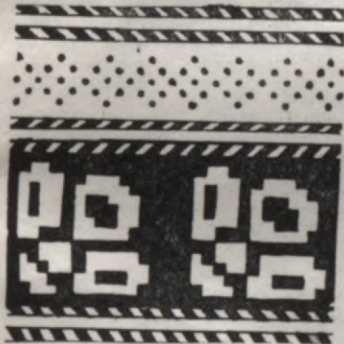
1. zīm.

3. zīm.

4. zīm.

2. zīm.

Tamborēti aizkari

Aizkara tamborēšanai ņem 30. numura tambordieģus.

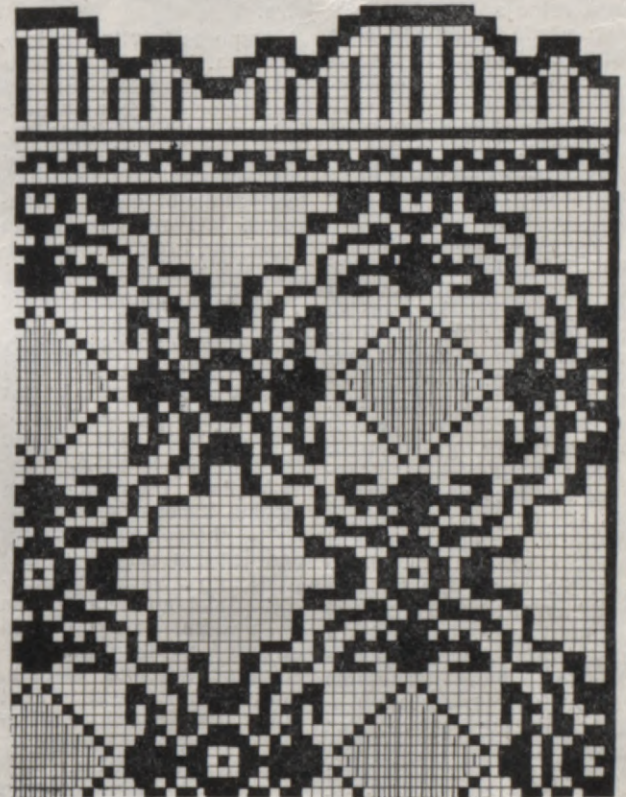
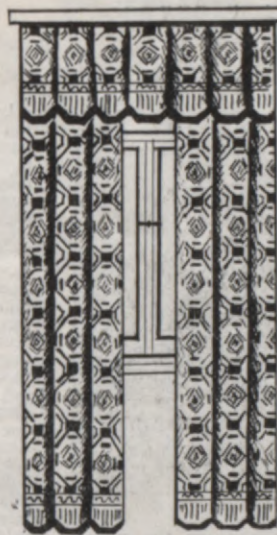
Malu gabalu lielums ir 90,4 cm x 251,2 cm. Rūtīņu skaits — 113x298+18 (apakšējā mala). Augšējā gabala lielums ir 46,4 cm x 207,2 cm. Rūtīņu skaits — 58x259. Vienas rūtīņas lielums ir 8 mm².

Rūtīņu veido, uzmetot 3 gaisa cilpiņas un rūtīņas vidū letamborējot 3 divkārtos mietiņus (divreiz apmetot ap adatu). Ar svītri apzīmētās rūtīņas vidū letamborē tikai vienu divkārtso mietiņu.

Ja aizkaru nevēlas tik garu, tad to var saīsināt, netamborējot vienu raksta posmu.

Aizkara garumā 8 raksta posmi, platumā — 3 raksta posmi. Augšējam gabalam 7 raksta posmi garumā, 1 raksta posms platumā.

R. Egle

Rakstaini divana spilveni

1. zīm.

Spilveni šūti uz kaneva vai cita rupjāka auduma klājdūrienu tehnikā. Zīmējumos redzama katra spilvena 1/4.

1. zīm. krāsas sekojošas: baltā rūtīņa — tumši baložu pelēks, melnā rūtīņa — tumši zils, krustotā rūtīņa — sarkans, punktoitā rūtīņa — gaiši baložu pelēks, pusaizkrāsotā rūtīņa — dzeltens.

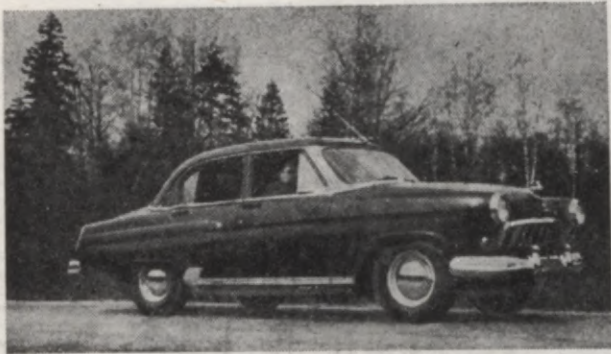
2. zīm. krāsas sekojošas: melnā rūtīņa — tumši brūns, baltā rūtīņa — oranžs, punktoitā rūtīņa — dzeltens, krustotā rūtīņa — tumši zaļš.

L. Godiņa

2. zīm.

Jauns vieglais auto «VOLGA»

«Volga» — tā nosaukta jauna vieglā automašīna, ko izveidoja V. M. Molotova vārdā nosauktās auto rūpnīcas kolektīvs. Jaunās mašīnas marka ir «M-21», tā nomainīs līdzšinējo «Pobedu», ko pirmo reizi sāka ražot 1946. gadā.

Rūpnīcas galvenais inženieris G. Taurits pastāstījis preses pārstāvjiem, ka jaunā automašīna būtiski atšķirsies no «Pobedas» kā ārējā izskatā, tā arī dzinēja un karosērijas konstrukcijā. Tai ir dinamiskas formas metala nesējkarosērija. Priekšējā sēdekļa atzveltnē nolaižama, un šo sēdekli var viegli pārvērst par guļamvietu.

Karosērijas iekšienē speciāli apsildes aparāti uzrēš vajadzīgo temperatūru. Apsildītāja slēdži novietoti priekšā uz aparātu plāksnes. Te ir arī elektriskais pulkstenis, aizsmēķējamais, pelnu trauks, logu stiklu apsildītājs. Aparātu plāksnē iemontēts pārnesams radiouztvērējs. Auto pakāpjējā daļā ir ērta bagažas telpa.

Jaunajai automašīnai priekšējais riteņpāris ir neatkarīgs: šiem riteņiem nav

kopējas ass un tie pārvietojas neatkarīgi viens no otra.

Atsperes ir vītas, cilindra veida. Ļoti rūpīgi izveidoti amortizatori. Sasijas labā amortizācija un sēdekļu komfortablā iekārta rada pasažieriem lielas ērtības. «Volga» ir ievērojami uzlabots gaitas ligakums, ļoti efektīvajām un drošajām bremzēm ir hidrorauliska vadāmība.

Jaunajai automašīnai ir daudz modernāks motors nekā «Pobeda». Ar saviem 75 zirgspēkiem tas spēj attīstīt 130 km ātrumu stundā. «Volgas» priekšrocība ir arī tās augstie ekonomiskie rādītāji.

Mašīnai ir automātiska ātrumu kārbā. Automātiskais hidrotransformators dod iespēju uzreiz uzņemt vajadzīgo ātrumu un mierīgi pāriet no liela ātruma uz mazāku. Otrā un trešā ātruma pārslēgšana, saņemot noteiktu ātrumu, notiek automātiski. Tāpat automātiski notiek arī ātruma pārslēgšana, pārejot uz mazākiem ātrumiem.

Vieglā automašīnu «Volga» sāks izlaist 1956. gadā.

Alojas rajona Rozēnu apgaitas mežsargs Jānis Apsītis 23. martā Staiceles apkārtnē vienā dienā nošāva divus vilkus.

P. Karkavskā foto

Pirmie ziedi pavasari

Labu dabas novērotāju aprīlis jau iepriecina ar veselu virkni pavasara ziedu. Kā viens no pirmajiem agrā pavasarī uzlēd mūsu republikā reti sastopamais augs — āmulis. Tas ir krūmveidīgs augs ar blēzām, ādveida, vienmēr zaļām lapām. Āmulis parazitē uz dažādiem kokiem un pie mums sastopami Rucavā, Kalupē, Jasmuižā, Gaviezē un citur. Mūsu apstākļos āmulis nav kaitīgs, jo sastopams ļoti reti, pie tam tas ir krāšņs un interesants augs. Ziedi āmulim sakopoti isā vasā pa 3 kopā, tie ledzēlteni zaļi un smaržo pēc ābolēm. Augs sasniedz 70—80 gadu lielu vecumu un izaug vairāk metru platumā. Ja marta beigās vai aprīlī vēl sniegotā mežā ieraudzīsīm koka zaros ziedošu āmulī, pēdējais pārsteidz ar savu ipatnējo formu (āmulu zari daļās dakšveidīgi), mūžzaļajām lapām un agro ziedēšanu. Āmulī noteikti jāsaudzē kā rets mūsu floras augs.

Drīz pēc āmulim ēnainos lapu koku mežos uzplaukst neliels krūmiņš ar skaistiem, cerīgiem līdzīgiem, stipri smaržīgiem, sārziem ziedīgiem. Vēlāk reizē ar mellenēm tam nogatavojas sarkanās ogas. Tā ir zalktene. Tautā to vēl mēdz saukt par zeltēnāju, zalkšu kārklu, dzeguzes lūpu, «meža cerīgiem» u. tml.

Ar zalktenēm tomēr nav ieteicams izgreznot telpas, jo tās satur indīgas vielas, no kurām nākošā dienā pamostas ar spēcīgām galvas sāpēm. Jāatzīmē, ka lielāki daļai pavasara ziedaugiem lapas un ziedi bagāti ar indīgām narkotiskām vielām, kas kaitīgas kā cilvēkiem, tā dzīvniekiem. Šāda agro ziedaugu ipatnība izveidojusies tūkstošgadiņas izlases rezultātā kā aizsarglīdzeklis pret dzīvniekiem, kas pavasaros labprāt mēlojas ar pirmajiem zajuļmiem.

Samērā tukši aprīlī izskatās mūsu dārzi, bet botaniskajā dārzā, vēl neizdzinis nevienu lapu, kā mlzu kupena gaiši sarkanajiem ziediem plēļijs Sachalīnas ķirsis — viena no dekoratīvākajām ķiršu sugām pasaulē. Tikpat krāšņs ir forstījas, kas arī vēl bez lapām, bet toties pilnas zeltzeltēnu ziedu. Pat apmākušās pavasara dienās forstījas atsvaidzina apkārtni ar savu saulei līdzīgo mirdzumu.

Aprīlī uzlēd arī daudzi citi mūsu republikas kokji un krūmi: ives, paegļi, apses, gobas, kārkli, vitoli u. c.

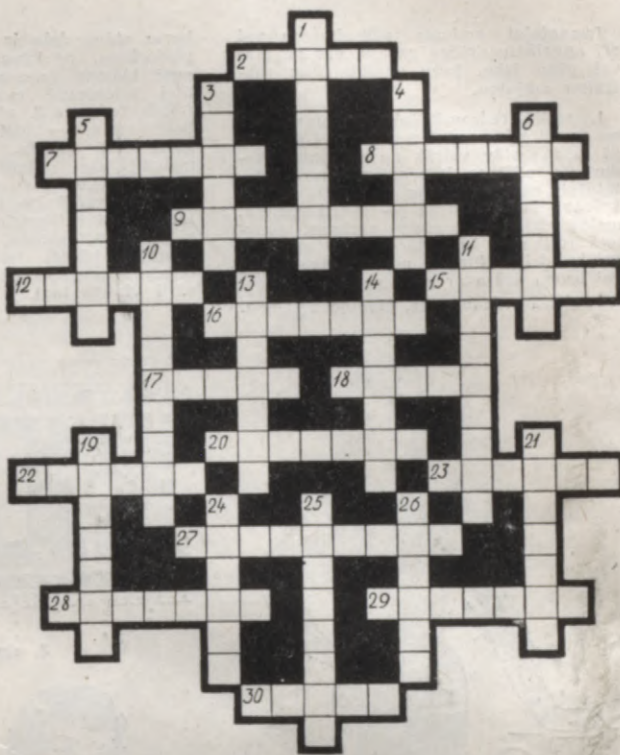
Norās, dārzos, grāvmalēs plaukst arī pirmie zāļaugu ziedi. Sniegs vēl nav nokūsis, bet mazā, no sniega brīvā laukumā jau uzplaukušī ziemziedu (Helleborus) baltie vai tumši purpura krāsas ziedīgi. Tikko mālāinu grāvju malās nokūsis pēdējais sniegs, saulei pretim sniedz mālīpēnes zeltainais zieds. Mežmalās, gravu dienvidus pusēs, strautu malās zied zilie vizbuļi, kas ir vienī no izturīgākajiem pavasara ziedīgiem, jo to lapīnas zem sniega segas pārzlēmo nenosalūšas, un, tikko zemes virskārta sasīlusi līdz 0°C, no zemes sāk spraukties ārā jau turpat pilnīgi atvērušies ziedpumpuri. Aprīlī ziedus raisa arī baltie vizbuļi, krāšņie Daugavas vizbuļi, zeltstarītes, radzenes, silpūrenes u. c.

Kad pavasaris arvien vairāk sāk stāties savās tiesībās, arvien krāšņākā un greznākā rotā ietērpjas mūsu lauki, meži, pļavas un dārzi. Cilts pēc cilta sāk ziedēt vairāk nekā tūkstoš mūsu republikas ziedaugu.

A. Vēriņš

KRUSTĀM ŠĶĒRSĀM

Sastādījusī L. Repina, Ļeņingradā

Horizontāli: 2. S. Rachmaņinova opera. 7. Krievu XIX g. s. rakstnieks klasiķis. 8. M. Gorkija luga. 9. Persona L. Deliba operā «Lakmē». 12. LPSR Valsts operas un baleta teatra soliste, Staļina premijas laureate. 15. Latviešu padomju komponists, baleta «Brievības sakta» autors. 16. Latviešu gleznotājs. 17. Vācu komponista F. Flolova opera. 18. Muzikāls sacerējums. 20. Ievērojama padomju balerīna. 22. P. Roziņa romāns. 23. LPSR Valsts operas un baleta teatra solists. 27. Venēcijas laivinieku dziesma. 28. Persona Dž. Verdi operā «Traviata». 29. Termins muzikā. 30. Ukrainu rakstnieks, dramaturgs.

Vertikāli: 1. Ukrainu tautas dzejnieks. 3. LPSR Tautas dzejnieks. 4. Latviešu padomju rakstnieks. 5. Persona V. Sekspira luga «Komeo un Džuzjeta». 6. Latviešu padomju rakstniece. 10. Latviešu rakstnieks, klasiķis. 11. A. Vilka luga. 13. Persona Dž. Kossini operā. 14. Baltkrievu rakstnieks, Staļina premijas laureats. 19. Persona J. Raiņa luga «Uguns un nakts». 21. V. Sekspira traģēdija. 24. M. Gorkija stāsts. 25. Izcilis italiešu vijolvirtuozs un komponists. 26. LPSR Valsts operas un baleta teatra soliste.

Žurnāla 7. numurā ievietotā krustām šķērsām uzdevuma atrisinājums

Horizontāli: 1. Sakas. 4. Otava. 7. Sobko. 10. Uralu. 11. Meita. 12. Skara. 13. Amata. 15. Bakas. 19. Lisenko. 20. Intriģa. 21. Klase. 22. Vazdīks. 23. Nilsens. 24. Steks. 27. Astma. 30. Tiesa. 33. Arklis. 34. Lielis. 35. Ansis. 36. Irina. 37. Kokss.

Vertikāli: 2. Agonija. 3. Adamova. 4. Opuss. 5. Arala. 6. Amura. 7. Samoa. 8. Baiba. 9. Orana. 14. Slavi. 15. Bokss. 16. Klade. 17. Slens. 18. Kaušs. 25. Toronto. 26. Katlaps. 27. Asaka. 28. Tekas. 29. Ausis. 30. Talsi. 31. Ezeri. 32. Ausma.

MATEMATISKO UZDEVUMU STŪRĪTIS

Ātru atbildi

Dotā skaitļu rinda
0 1 2 3 4 5 6 7 8
Kas būs lielāks — šo deviņu skaitļu summa vai reizinājums?

Skaitlis spoguļi

Ir kāds skaitlis, kura atēlis spoguļi ir par to 4,5 reizes lielāks.
Vai varat atrast šo skaitli?

Interesanta sakarība

Matematikā tādu sakarību kā $2 \cdot 2 = 2 + 2$ nav daudz, t. i.,

ka divu skaitļu reizinājums vienāds ar so'pašu skaitļu sumu, Tomēr pamēģiniet iādas atrast!

Dosim trīs atbildes. Kādas tās būs?

Divaina atbilde

Kad kādam matemātiķim jautāja viņa vecumu, viņš jokodamies teica:

— Nemiet trīskāršotu manu gadu skaitu pēc trim gadiem, atņemiet no tā trīskāršotu manu gadu skaitu pirms trim gadiem — un jūs uzzināsiet manu vecumu.

Cik gadu viņam ir pašreiz?

Vāka pirmajā lappusē — V. I. ĻEŅINS. FRAGMENTS NO O. SKULMES GLEZNAS «V. I. ĻEŅINS LSD IV KONGRESĀ BRISELĒ 1914. G. JANVĀRĪ».

Valsts Revolūcijas muzejs

Vāka ceturtajā lappusē — STĀRĶI.

Ž. Legzdiņa foto

Redakcijas koleģija: O. Jaunarājs, V. Lāce, K. Ozoliņš, P. Pizāns, Fr. Rokpelnis, A. Sakse, L. Strazdiņš. Laikraksta «Cīņa» izdevums
Redakcijas adrese — Rīgā, Pērses ielā 10/12. Tālruni: redaktora vietn. — 21681; atb. sekretaram — 26342; līdzstrādniekiem — 25948.
Manuskriptus atpakaļ neizsūniedz.

Autoelektroaparātu rūpnīcas montēšanas cecha spidometru nodaļas vadītājs A. Hačaturovs pārbauda montētājas B. Mikučanes darbu.

МАКСА 3 РБЛ.

